

การบังคับโทษจำคุก ศึกษาการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม

กานต์พิชชา เลิศเรืองฤทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2558

The Enforcement of The Sentence of Imprisonment :

A Study in Prison Farm

Kanphitcha Lertruangrit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the degree of Master of Laws

Department of law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การบังคับโทษจำคุก ศึกษากรณีการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำ เกษตรกรรม
ชื่อผู้เขียน	กานต์พิชชา เลิศเรืองฤทธิ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาการบังคับโทษจำคุก เรื่องการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม โดยศึกษาการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทย ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 อันมีปัญหามาตรา 22 ได้กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งเจ้าพนักงานเรือนจำเท่านั้น ทำให้เจ้าพนักงานเรือนจำให้นักโทษทำงาน ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ประการหนึ่ง และตามนโยบายของผู้บริหารของกรมราชทัณฑ์ ด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย อีกประการหนึ่งด้วย การศึกษาวิจัยในทางปฏิบัติปรากฏว่า มาตรการทางกฎหมายในการจัดให้นักโทษทำงานในเรือนจำ โดยมีการฝึกวิชาชีพและอื่นๆ ดังกล่าว ตามคำสั่งเจ้าพนักงานตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันว่าจะสามารถดำรงชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพและได้รับการยอมรับการสังคม อันจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษอย่างสิ้นเชิง

จากการศึกษาค้นคว้า การบังคับโทษจำคุกและการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม ในต่างประเทศพบว่า มีการดำเนินการ การออกกฎหมาย การบริหารจัดการ โปรแกรม ขั้นตอนการดำเนินการ มีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน สามารถแก้ปัญหาสถานการณ์ ผู้ต้องขังสามารถกลับไปใช้ชีวิตภายนอกได้อย่างปกติ มีแนวโน้มการกลับคืนสู่คดีอาชญากรรม ลดการกระทำผิดซ้ำ สะท้อนให้เห็นถึงการใช้แรงงานนักโทษที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

ดังนั้น เพื่อการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ความมุ่งหมายของการบังคับโทษจำคุก อันสอดคล้องกับหลักสากล และสภาพปัจจัยทางสังคม ทางภูมิศาสตร์ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้แรงงานนักโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ประกอบกับการมาวิเคราะห์ในกระบวนการการใช้แรงงาน

นักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมในต่างประเทศ พบว่าระบบเรือนจำเกษตรกรรม สามารถแก้ไขปัญหานำไปสู่ผลลัพธ์ในการคุ้มครองสังคม ลดการกระทำความผิดซ้ำ สามารถดำรงชีวิตเลี้ยงชีพได้อันจะลดปัญหาทางด้านสังคม ด้านงบประมาณ สามารถทำให้การบังคับโทษจำคุกมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมายบังคับโทษ

นอกจากนี้ผู้เขียนได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ให้มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับสภาพของเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน โดยจะต้อมนำระบบเรือนจำอุตสาหกรรมมาใช้เป็นแนวทางต่อไป

Thesis Title	The Enforcement of Imprisonment : A Study of Prison Farm
Author	Kanphitcha Lertruangrit
Thesis Advisor	Assistance professor Dr. Thani Woraphat
Department	Law
Academic Year	2014

ABSTRACT

This thesis focuses on the study of forced imprisonment. The use of prison labor in the prison farm. By studying the use of prison labor in accordance with Article 22 of Corrections Act of 2479, Section 22 requires that prisoners are required to work by prison officers on the orders only. Prison officials made the prisoners work under the regulations of Ministry of interior. Issued under the Corrections Act and one under the management policy of the Department of Corrections. The correction of behavioral habits Another one Practical vocational training, in practice it appears that legal measures to ensure that prisoners working in prisons. By practicing the profession and such other orders of the officials under Section 22 of the Corrections Act 2479 is not enough to ensure that it can survive. Assembly livelihood and social recognition. This will be reflected in the objectives of mandatory penalty entirely.

From research The imprisonment and forced labor prisoners in prison farm. Offshore find Have taken legislative steps to manage program implementation. Integrated forecast from all sectors. Can resolve the situation, Prisoner can return to a normal life outside. Tend to return to the criminal nature. Reduce Recidivism Reflecting the use of prison labor in accordance with the purpose of enforcing the penalty.

As to use convict labor in the purposes and intent, purpose of forced imprisonment. In accordance with international principles Geographical and social factors. The authors have pointed out the problems with the use of prison labor under the Corrections Act 2479, together with the analysis of the labor process. Prisoners in agriculture prison abroad. Agriculture found that the prison system Can lead to problems in the protection of society. Reduce repeat offenders Able to live a living. This will reduce the social side of the budget can be effectively enforced imprisonment. By laws imposed penalty.

In addition, the authors suggest a revision of Corrections Act 2479 to complete. Claude compliance with the economic conditions of society today. The system will be used as a guide to the prison farm.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร ที่ได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจารย์ให้ความเมตตาผู้เขียนมาตั้งแต่ในชั้นปริญญาตรี จนถึงชั้นปริญญาโท นอกจากนี้ยังคอยเฝ้าติดตามกระตุ้นให้ผู้เขียนมีความตั้งใจในการทำวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จ ทั้งที่อาจารย์มีภารกิจมากมาย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้ให้ความกรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้แนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับอาจารย์ นัทธี จิตสว่าง อาจารย์ ดร.สุภชลี เทพหัสดิน ณ อยุธยา ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณท่านวันชัย พวยไพบูลย์ ผู้อำนวยการพัฒนาสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ที่ได้โปรดกรุณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของกรมราชทัณฑ์และทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง และผู้ต้องขังของทัณฑสถานเปิด จังหวัดระยอง นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณบุญรุ่ง เสื่องงามเอี่ยม ผู้อำนวยการกลุ่มนิติการ กรมทัพยากรธรณี คุณธีรพงษ์ ทองมาก นิติกรชำนาญการ กรมทัพยากรธรณี คุณวิศนิ วณิชวิชากรกิจ นิติกรชำนาญการ สำนักงานปลัดกระทรวงทัพยากรธรณีและสิ่งแวดล้อม ที่ให้ความกรุณาชี้แนะแนวทางและโอกาส ในการทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จไปได้ด้วยดี ตลอดจนเพื่อนร่วมงานกลุ่มนิติการ กรมทัพยากรธรณี พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ร่วมหมวดวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่คอยให้คำแนะนำ ติดตามช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจตลอดมาจนทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อมะฉุ คุณแม่วีรปภา เลิศเรืองฤทธิ์ ที่ได้ให้ความรักความเมตตา ให้กำลังใจและทุนทรัพย์สนับสนุนทางการศึกษา ทำให้ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ ถึงแม้ว่าตอนนี้คุณพ่อได้อยู่บนสวรรค์แล้ว ผู้เขียนเชื่อว่า คุณพ่อคงยินดี เป็นอย่างยิ่งกับความสำเร็จของผู้เขียนด้วย และคุณจากรุวรรณ อมรสิลสวัสดิ์ พี่สาวที่แสนดีที่คอยให้กำลังใจเสมอมา กระตุ้นให้ผู้เขียนมีความตั้งใจทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแล้ว ผู้เขียน
ขอมอบความดีงามทั้งหมดให้กับบุพการี ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากมีข้อบกพร่อง
ประการใดผู้เขียนขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

กานต์พิชชา เลิศเรืองฤทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 นิยามศัพท์.....	6
2. แนวความคิด ที่มา กฎหมายบังคับโทษ และกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการทำงานของนักโทษ.....	8
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายบังคับโทษ.....	8
2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษ.....	10
2.3 วัตถุประสงค์และรูปแบบการแรงงานนักโทษ.....	23
2.4 การใช้แรงงานผู้ต้องขังทางเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์.....	28
2.5 แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน.....	29
2.6 แนวความคิดของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล.....	33
2.7 แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	34
2.8 กฎหมายที่เกี่ยวกับการทำงานของนักโทษในประเทศไทย.....	36
2.9 แนวความคิดเกี่ยวกับเรือนจำเกษตรกรรม.....	42
2.9.1 ความเป็นมาของเรือนจำเกษตรกรรม.....	42
2.9.2 วัตถุประสงค์ของเรือนจำเกษตรกรรม.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. ศึกษาการทำงานของนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมของต่างประเทศ.....	44
3.1 สหรัฐอเมริกา.....	44
3.1.1 โทษและทฤษฎีรองรับการลงโทษ.....	45
3.1.2 การบังคับโทษจำคุก.....	45
3.1.3 ตัวอย่างเรือนจำเกษตรกรรม.....	50
3.2 ออสเตรเลีย.....	51
3.2.1 โทษและทฤษฎีรองรับการลงโทษ.....	51
3.2.2 การบังคับโทษจำคุก.....	52
3.2.3 ตัวอย่างเรือนจำเกษตรกรรม.....	53
3.2.4 เรือนจำเกษตรกรรมคาร์เน็ต.....	53
3.2.5 เรือนจำเกษตรกรรมวูราตู.....	53
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการทำงานของนักโทษในประเทศไทยและต่างประเทศ.....	55
4.1 การบังคับโทษกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำเกษตรกรรม.....	55
4.2 บทบัญญัติกฎหมาย.....	56
4.3 การบังคับใช้กฎหมาย.....	57
4.4 รูปแบบเรือนจำเกษตรกรรม.....	57
4.5 วิเคราะห์การแก้ไขฟื้นฟูที่ผู้ต้องขังจะได้รับ.....	59
4.6 หลักเกณฑ์ผู้ต้องขังที่เข้าสู่เรือนจำเกษตรกรรม.....	60
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	63
5.1 บทสรุป.....	63
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	65
บรรณานุกรม.....	66
ภาคผนวก.....	70
ประวัติผู้เขียน.....	87

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบงานราชทัณฑ์เป็นองค์กรสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม ดำเนินการแทนรัฐในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลตามวิถีทางแห่งความยุติธรรม ซึ่งมีการถือปฏิบัติที่สำคัญในการควบคุมดูแลพัฒนาพฤตินิสัยนักโทษเด็ดขาด ที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด ให้รับโทษจำคุก และควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ต้องขังและผู้ต้องกักกัน โดยมุ่งเน้นการควบคุมและป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีออกไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับสังคมและประชาชนผู้สุจริต ตลอดจนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี หลังจากที่ได้รับ การปล่อยตัวออกจากเรือนจำ¹ ประกอบกับการบังคับโทษจำคุก เป็นมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุกและวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล² ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะ ส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุก ตามแนวความคิดยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะผู้กระทำความผิดที่มีภูมิหลังประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือผู้ที่มีความสนใจในด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เพื่อนำนักโทษมาฝึกวิชาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

งานราชทัณฑ์ในประเทศไทยก็ได้มีวิวัฒนาการจากการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบ มาสู่ระบบงานราชทัณฑ์ที่กำหนดขึ้นเช่นเดียวกับนานอารยประเทศ คือนำกระบวนการแก้ไขมาผสมผสานกับการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อให้ได้แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เหมาะสม ปัจจุบันงานราชทัณฑ์ในประเทศไทยได้ดำเนินงานตามกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ของงานราชทัณฑ์ไทย โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายขั้นต้นของการปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ซึ่งโดยทั่วไปการดำเนินงานราชทัณฑ์มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

- 1) ควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ให้เพื่อสังคมปลอดภัย
- 2) ให้การศึกษาอบรมเพื่อแก้ไขจิตใจผู้ต้องขัง

¹ ธาณี วรภัทร์ ข (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. น. 13.

² ธาณี วรภัทร์ ข (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. น. 37.

3) ให้การฝึกวิชาชีพเพื่อผู้ต้องขังสามารถประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษและกลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองดี

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะต้องใช้มาตรการหลายๆ ด้านประกอบกันตามความเหมาะสม เช่น การให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การให้สวัสดิการช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์ และที่สำคัญ คือ การให้นักโทษทำงาน

ในส่วนการทำงานนั้นมีกฎหมายบัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานประจำ”

การทำงานของนักโทษในประเทศไทยมีบัญญัติหลักการไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2497 มาตรา 22 “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐใช้วิธีการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงานฟื้นฟูนักโทษได้ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงหลักการกว้างๆ โดยในปัจจุบันกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของนักโทษในประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 ตอนที่ 46 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 และบังคับใช้ภายหลัง 4 เดือน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2479 และมีผลทำให้ยกเลิกกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับอยู่คือ พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120 กับทั้งบรรดากฎหมาย กฎและระเบียบ ข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติแล้วในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทานซึ่งเกี่ยวกับการทำงานซึ่งเกี่ยวกับงานสาธารณะ รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ ด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย อีกส่วนหนึ่งแยกได้ 4 ประเภท คือ การฝึกวิชาชีพ แรงงานรับจ้าง การให้นักโทษออกทำงานภายนอกเรือนจำ และทำงานสาธารณชนนอกเรือนจำ

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบกฎหมายในการให้นักโทษทำงานหรือฝึกอาชีพ คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งการให้นักโทษทำงาน หรือการใช้แรงงานนักโทษ หรือการฝึกวิชาชีพ เป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่ง เรือนจำและทัณฑสถานโดยหลักการแล้วถือว่าการใช้แรงงานนักโทษและการฝึกวิชาชีพเป็นกิจกรรม ที่มีผลต่อกิจกรรมฟื้นฟูจิตใจนักโทษอีกด้วย ซึ่งการบำบัดฟื้นฟูนักโทษด้วยการใช้แรงงานเป็นมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 ซึ่งในทางปฏิบัติการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทยยังเป็นมาตรการในการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้ว

ในอดีตทัณฑ์นิคม (Penal Colony) เป็นมาตรการหนึ่งที่กรมราชทัณฑ์ได้พิจารณานำมาใช้ในประเทศไทย ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจจัดตั้งทัณฑ์นิคมเพื่อควบคุมและดำเนินการฝึกอบรมนักโทษเด็ดขาดจากเรือนจำได้นั้น ซึ่งในทางปฏิบัตินักโทษเด็ดขาดคนใดที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ อาจส่งไปอยู่ทัณฑ์นิคม

(1) เป็นผู้มีความประพฤติดี

(2) มีความอดสาหัส

(3) มีความสามารถ โดยแสดงให้เห็นผลดีในการศึกษาและการทำงานของทัณฑ์นิคม

ผู้มีสิทธินี้ต้องได้รับโทษในเรือนจำแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของกำหนดโทษ แต่โทษที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าสองปี หรือถ้าเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดปี นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปรับการฝึกอบรมในทัณฑ์นิคมนั้น ถือได้ว่าเป็นนักโทษพิเศษ ซึ่งอาจจะได้รับอนุญาตให้นำสามี ภรรยา ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงมาหรือตรงขึ้นไปอยู่ร่วมกันได้ โดยบุคคลที่เข้าไปร่วมในทัณฑ์นิคมนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทัณฑ์นิคมเหมือนนักโทษพิเศษทุกประการ ซึ่งความเป็นอยู่ของนักโทษพิเศษในทัณฑ์นิคมนั้น ถือว่าเป็นผู้ที่มีโอกาสอยู่ในสถานที่ดี หรืออาจจะได้รับอนุญาตให้หาประโยชน์บนที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่งที่ได้จัดไว้เพื่อการนั้นเป็นการชั่วคราว โดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร และอาจได้รับเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์อย่างอื่นตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อใช้ในการเพาะปลูกนั้น และครอบครัวนักโทษอาจได้รับเครื่องนุ่งห่มหรือเครื่องมือ ยังชีพอย่างอื่น ตามที่เห็นสมควร นักโทษพิเศษอาจได้รับส่วนแบ่งจากการขายพืชผลที่ตนได้เพาะปลูกหรือประกอบขึ้นโดยหัตถกรรมหรือกระทำขึ้นด้วยประการอื่น และอาจได้รับเบี้ยเลี้ยงรายเดือนเป็นรางวัล ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะได้กำหนดไว้ในระเบียบ³

เรือนจำเกษตรกรรม (Prison farm) เป็นเรือนจำที่มีการใช้แรงงานนักโทษทำงานด้านเกษตรและปศุสัตว์โดยมีการนำสินค้าเกษตรที่ผลิตได้ไปใช้เป็นอาหารสำหรับนักโทษ ส่วนที่เหลือการนำไปใช้ในการกุศลเป็นอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าในโรงพยาบาล และนำส่วนที่เหลือไปจำหน่ายนำรายได้มาใช้ในเรือนจำ ที่ผ่านมามีการดำเนินงานเรือนจำฟาร์มในประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย เป็นต้น โดยการดำเนินงานเรือนจำฟาร์มในสหรัฐอเมริกาคือเป็นการดำเนินงาน โดยมีรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา (United States Constitution) เป็นกฎหมายรองรับ ส่วนการดำเนินงานเรือนจำฟาร์มในสหราชอาณาจักรเป็นการดำเนินงาน โดยมีพระราชบัญญัติกฎหมายอาญาทาส 1853 (Penal Servitude Act of 1853) เป็นกฎหมายรองรับ

³ มารุต บุณนาท. สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา. น. 102-103.

จากการศึกษาพบว่า ในอดีตประเทศไทยมีทัศนศึกษามีเพียงแห่งเดียว คือ ทัศนศึกษาคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ยากจน ไม่มีหลักฐานที่ดินทำกินไม่สามารถมีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่งได้ เพื่อเป็นการผ่อนคลายการควบคุมผู้ต้องขังซึ่งใกล้จะพ้นโทษและมีความประพฤติดีที่ได้รับอิสรภาพพอสมควร โดยได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมให้รู้จักระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบเป็นหมู่คณะ เพื่อให้สามารถปรับตัวหลังพ้นโทษ ฉะนั้น เป้าหมายงานทัศนศึกษาของกรมราชทัณฑ์มีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การอบรมแก้ไข พื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดให้มีโอกาสกลับตนเป็นคนดี มีกำลังใจที่จะปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสามารถที่จะเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ โดยได้ดำเนินการมาจนถึง พ.ศ. 2532 และได้หยุดดำเนินการ แต่ยังไม่มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 ลักษณะ 2 ทัศนศึกษา แต่อย่างไร

แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันจากการศึกษาภารกิจความรับผิดชอบผลการจากศึกษาในทางปฏิบัติพบว่า มีเรือนจำและทัณฑสถานหลายแห่ง มีลักษณะของเรือนจำเกษตรกรรมเกิดขึ้น มุ่งเน้น การฝึกวิชาชีพเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ ทัณฑสถานเปิด ทั้ง 6 แห่งในประเทศไทย อันประกอบไปด้วย 1. ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง 2. ทัณฑสถานเปิดอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก 3. ทัณฑสถานเปิดบ้านนาวง จังหวัดพัทลุง 4. ทัณฑสถานเปิดโคกตาบัน จังหวัดสุรินทร์ 5. ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น จังหวัดนครสวรรค์ และ 6. ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา จังหวัดจันทบุรี ตลอดจนรวมถึง ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรม เขาพริก เรือนจำชั่วคราวเขาพลอง จังหวัดชัยนาท เรือนจำชั่วคราวเราระกำ จังหวัดตราด เรือนจำชั่วคราวแคน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ เรือนจำคอยราง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

การฝึกวิชาชีพมีกล่าวไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 63 ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรง แต่อาจกล่าวได้ว่า การฝึกวิชาชีพ หมายถึงการให้ความรู้ หรือการให้การเรียนรู้ หรือการฝึกหัด เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญในสาขาวิชาชีพ⁴

ทั้งนี้ ทำให้ต้องนำมาพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของทัณฑสถานเปิดในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาไปสู่เรือนจำเกษตรกรรม เฉกเช่นประเทศ สหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย หากประเทศไทยได้นำรูปแบบเรือนจำเกษตรกรรมมาปรับใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และเป้าหมายงาน กรมราชทัณฑ์มีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การอบรมแก้ไข พื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดโดยมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพการเกษตร เพื่อเป็นวิชาชีพติดตัวนักโทษให้สามารถ

⁴ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่ม. สืบค้น

ประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้ว โดยไม่มีการกระทำความผิดซ้ำอีก อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ ให้มีโอกาสกลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมต่อไป

อนึ่ง สำหรับหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานนักโทษ คือ อนุสัญญา ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งได้ห้ามมิให้มีการบังคับใช้แรงงานโดยสมัครใจ ยกเว้นการบังคับใช้แรงงานโดยไม่สมัครใจจากบุคคลที่มีคำพิพากษาของศาลตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดสามารถกระทำไต่ภายใต้การดูแลและควบคุมของเจ้าพนักงานรัฐ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐบังคับใช้แรงงานหรือให้นักโทษทำงานโดยไม่สมัครใจ จึงไม่ขัดต่อหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุก ตามแนวความคิดยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะผู้กระทำความผิดที่มีภูมิหลังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพื่อนำนักโทษมาฝึกวิชาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และผู้เขียนเสนอแนะให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ให้มีความสมบูรณ์สอดคล้องกับสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยนำระบบเรือนจำเกษตรกรรมมาใช้เป็นแนวทางต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดตลอดทั้งวัตถุประสงค์ และการบังคับโทษกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยใช้การฝึกวิชาชีพการเกษตร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายของเรือนจำเกษตรกรรมในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับการใช้แรงงานนักโทษ และหลักในเรื่องเรือนจำเกษตรกรรมที่จะนำมาปรับใช้ในแก่นักโทษ
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย
5. เพื่อศึกษาถึงแนวทางความเหมาะสมในการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม เพื่อให้สอดคล้องสถานการณ์ปัจจุบัน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันงานด้านราชทัณฑ์ของประเทศไทย พบว่าเรือนจำที่มีการฝึกวิชาชีพทางเกษตรกรรม หรือเรียกว่าได้ว่าเป็นลักษณะการบังคับโทษจำคุก เพื่อการฟื้นฟูนักโทษที่เหมาะสมกับนักโทษเฉพาะรายที่มีภูมิหลังหรือมีความสนใจฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม การนำทัณฑสถานเปิด มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งหากประเทศไทยได้นำรูปแบบเรือนจำเกษตรกรรมเพื่อมาปรับใช้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และเป้าหมายของกรมราชทัณฑ์มีขึ้น เพื่อประโยชน์แก่การอบรมแก้ไข ฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดให้มีโอกาสกลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาถึงแนวความคิด วัตถุประสงค์การดำเนินงาน ซึ่งจะศึกษาดังแต่หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ได้แก่ มาตรการควบคุม การอบรมและการฝึกอาชีพ บริการและสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้ต้องขัง และหลักเกณฑ์การฟื้นฟูโทษของผู้ต้องขังของทัณฑสถานเปิด โดยจะศึกษาจากทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ศึกษาถึงปัญหาแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับโทษจำคุก และเน้นการศึกษาการฝึกวิชาชีพ การเกษตรประกอบกับแนวความคิดการลงโทษเฉพาะรายบุคคล และศึกษาเรือนจำเกษตรกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต และเอกสารต่างๆ รวมถึงข้อมูลจากรายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง เพื่อให้ทราบว่า ประเทศไทยมีเหมาะสมแก่การทำเรือนจำเกษตรกรรมหรือไม่ และการใช้แรงงานนักโทษในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับทฤษฎีการบังคับโทษหรือไม่ประการใด เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด วัตถุประสงค์ของเรือนจำเกษตรกรรม
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายของเรือนจำเกษตรกรรมในประเทศไทย

3. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับการใช้แรงงานนักโทษ และหลักในเรื่องเรือนจำเกษตรกรรมที่จะนำมาปรับใช้ในแก่นักโทษ
4. ทำให้ทราบถึงกฎหมายภายในของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย
5. เป็นแนวทางในการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในด้านการฟื้นฟูนักโทษด้วยการใช้แรงงานนักโทษเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 นิยามศัพท์

ทัณฑ์นิคม หมายถึง สถานที่ควบคุมและฝึกอบรมนักโทษเด็ดขาดต่อจากเรือนจำ หรือนิคมของผู้พ้นโทษ

เรือนจำเกษตรกรรม หมายถึง เป็นเรือนจำที่มีการใช้แรงงานนักโทษทำงานด้านเกษตรและปศุสัตว์ ของผู้ต้องขังที่ยังไม่พ้นโทษ

บทที่ 2

แนวความคิด ที่มา กฎหมายบังคับโทษ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำงานของ นักโทษ และเรือนจำเกษตรกรรม

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวความคิดทฤษฎี ที่มา ของกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ ซึ่งกฎหมายบังคับโทษมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม โดยมีการศึกษาจากแนวความคิดด้านอาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา อีกทั้งยังศึกษาถึงทฤษฎีการลงโทษต่างๆที่มีความเหมาะสมในกรอบของความคิด เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางอาญาและวัตถุประสงค์การบังคับโทษ เช่น ทฤษฎีการลงโทษ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดการทำงานของนักโทษ และยังศึกษาถึงแนวความคิด ความเป็นมา วัตถุประสงค์ของเรือนจำเกษตรกรรม เพื่อวิเคราะห์และทบทวนความเหมาะสมเพื่อพัฒนาต่อไป

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายบังคับโทษ

“การบังคับโทษ” เป็นมาตรการในการดำเนินการที่เกี่ยวกับโทษจำคุกและโทษหรือวิธีการ เพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล¹ การบังคับโทษจะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ (Strafvollzugsrecht หรือ Penalty Law หรือ Prison Law) กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว²

บุคคลที่ต้องถูกบังคับโทษจำคุก คือ ผู้ต้องขัง ที่มีสถานะเป็นนักโทษเด็ดขาด ได้แก่ บุคคลที่ถูกขังตามหมายจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุดและบุคคลซึ่งถูกกักขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษ³

¹ Claus Roxin.(1995). *Strafverfahrensrecht*, 24.Auflage.p. 430-431. อ้างถึงในคณิต ณ นคร ข (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. น. 46

² คณิต ณ นคร ข(2549).*กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. น. 46

³ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 แก้ไขตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ยกเลิกความใน (3) ของมาตรา 4.

ในการบังคับโทษจำคุกต้องช่วยทำให้ผู้ต้องขังนั้นสามารถที่จะดำเนินชีวิตของตนในอนาคตได้โดยปราศจากการกระทำผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งการบังคับโทษจะต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดใดๆ ต่อไป ด้วย

ในมุมมองทางอาชญาวิทยา⁴ ได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดตลอดจนวิธีป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นและวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดดังนี้

1. การกระทำผิดอาญาในฐานะเป็นปรากฏการณ์เฉพาะบุคคลเป็นการพิจารณาในทางชีววิทยาหรือมานุษยวิทยากล่าวคือ ลักษณะพิเศษในทางร่างกายของผู้กระทำผิด และลักษณะพิเศษทางจิตใจของผู้กระทำผิด

2. การกระทำผิดอาญาในฐานะเป็นปรากฏการณ์ในทางสังคม เช่นพิจารณาว่าสิ่งแวดล้อมเป็นต้นเหตุแห่งการกระทำผิดอย่างไร

ตามความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไป การลงโทษได้แก่ การปฏิบัติอย่างใดที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องประสบกับผลร้าย เช่น บิดา มารดา ลงโทษบุตร ครูลงโทษนักเรียน หรือสโมสรลงโทษสมาชิกที่ปฏิบัติผิดกฎระเบียบ เป็นต้น ความสำคัญของการลงโทษจึงอยู่ที่การทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดประสบผลร้ายเนื่องมาจากการที่ผู้หนึ่งได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติ⁵ ดังนั้นผู้ที่ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติ ที่มีบทบัญญัติเป็นกฎหมายและมีที่มาจากอำนาจสูงสุดในสังคมย่อมจะได้รับผลร้ายจากการลงโทษเป็นการตอบแทน

การลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่อความเดือดร้อนและบ่อนทำลายความสงบสุขแก่บุคคลอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม เป็นสิ่งที่ได้ดำเนินการติดต่อกันเป็นเวลาช้านานจะมีแตกต่างกันก็เพียงรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดที่สังคม แต่ละยุคแต่ละแห่งจะเห็นว่าเหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมนั้นๆ ส่วนการที่มนุษย์ได้นำเอาการลงโทษมาใช้กับมนุษย์ด้วยกัน กล่าวกันว่าโดยทั่วไปแล้วเป็นเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) จะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ต้องอยู่รวมๆ กัน⁶

⁴ หยุต แสงอุทัย. (2520). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป น. 387-389

⁵ อุทิศ แสนโกศิก. (2515). หลักกฎหมายอาญา การลงโทษ น. 1

⁶ ไชยเจริญ สันติศิริ. (2506). คำบรรยายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาชั้นปริญญาตรี

2.1.1 ความหมายของการบังคับโทษ การบังคับโทษ ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Penalty” มีการให้นิยามความหมายตาม Black’s Law Dictionary⁷ ไว้ว่า “การบังคับโทษ” เป็นการลงโทษที่มีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดโทษจำคุกในเรือนจำหรือการปรับและวิธีอื่นๆ รวมถึงการลงโทษเป็นจำนวนเงินที่พิจารณาตามความเสียหายของแต่ละความผิดที่ได้กระทำกับรัฐหรือพลเรือนเป็นเรื่องของการทดแทนชดเชยให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายและสูญเสีย จากการกระทำอาชญากรรมเกิดขึ้น

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการลงโทษ ในการศึกษาเรื่องการกระทำผิดและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด จำเป็นจะต้องเข้าใจถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดซึ่งมีการถกเถียงกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนพัฒนามาเป็นแนวความคิดทางอาชญาวิทยาหลายสำนัก แต่สำนักแนวความคิดที่มีความสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษพอสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการลงโทษอาจกล่าวได้เป็น 4 กลุ่ม คือ เพื่อเป็นการแก้แค้นการกระทำผิด เพื่อเป็นการยับยั้งหรือป้องกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมและเพื่อปรับปรุงและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการสมัยใหม่ได้ทำการแยกวัตถุประสงค์ของการลงโทษออกเป็น 2 ประการใหญ่ๆ

1. การป้องกันทั่วไป (General Prevention)⁸ เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่ง ที่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็นการใช้โทษเพื่อการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดในทำนองเดียวกันนั้น หรือเพื่อมิให้เป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจบุคคลทั่วไป ที่จะคิดกระทำความผิดอย่างเดียวกันในห้วงเวลาดังกล่าว

2. การป้องกันพิเศษ (Special Prevention) ก็เป็นวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของกฎหมายอาญาที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก ทั้งนี้ โดยการลงโทษผู้นั้นหรือโดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้น

2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษ

2.2.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) ทฤษฎีการลงโทษมี 4 ทฤษฎีใหญ่ด้วยกัน คือ 1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) 2. ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) 3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม

⁷ Bryan A Garner. (2004). Black’s Law Dictionary.p. 1168.อ้างถึงในธานี วรภัทร์. (2553). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. น. 17.

⁸ คณิต ฒ นกร. (2551). กฎหมายอาญาทั่วไป. น. 377.

(Social Protection Theory) และ 4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory)

1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือเพื่อทดแทนนั้นมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้เสียหายและสังคมโดยโทษ ที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นควรจะต้องเป็นสัดส่วนกับความผิดที่เกิดขึ้นการทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งเหตุผลในการทดแทนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกที่จะแก้แค้นของผู้ที่ถูกประทุษร้ายความต้องการของบุคคลในอันจะกระทำการทดแทนแก่ผู้ที่ทำความเสียหายให้แก่ตนนั้นเป็นของเข้าใจได้ง่ายแต่การที่สังคมเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทนนี้เนื่องจากเหตุใดยังไม่เป็นที่แน่นอนแต่ตามคำอธิบายที่ถือกันโดยทั่วไปก็คือเนื่องจากสังคมเห็นว่าสมาชิกต้องการให้มีการทดแทนและสังคมอาจบำบัดความต้องการดังกล่าวของสมาชิกได้โดยสังคมเข้าจัดทำเสียเองซึ่งจะเป็นระเบียบเรียบร้อยดีกว่าปล่อยให้สมาชิกจัดการเอาเองความคิดสนับสนุนทฤษฎีทดแทนนี้มีมาแต่โบราณกาลแล้ว

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเน้นการลงโทษที่มองไปที่อดีตเหตุผลการลงโทษเป็นไปเพื่อการแก้แค้นซึ่งการลงโทษจะเกิดจากอารมณ์แค้นที่มีตามสัญชาตญาณของมนุษย์อีกเหตุผลหนึ่งคือทุกคนควรต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาความยุติธรรมหรือสมดุลในสังคมไว้เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นผู้กระทำความผิดจึงสมควรจะต้องได้รับโทษเพื่อทดแทนความผิดหรือลบล้างความชั่วที่เกิดขึ้นโดยโทษที่จะได้รับควรจะทำกับความเจ็บปวดและมีความยากลำบากหรือมีความทรมานทุกข์ทรมานเช่นเดียวกับที่ผู้เสียหายหรือสังคมได้รับวิธีการลงโทษแต่เดิมใช้ความทารุณโหดร้ายซึ่งถูกคัดค้านจากประชาชนสำนักคลาสสิกได้เปลี่ยนแนวคิดในการลงโทษไม่ให้ใช้การลงโทษแบบทรมานแต่จำนวนโทษต้องได้สัดส่วนกับความผิดส่วนเหตุผลการลงโทษยังยึดหลักว่าผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษเพราะทุกคนมีเจตจำนงอิสระวิธีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมีวิธีการลงโทษหลายทางคือ (1) สำหรับในความผิดที่ร้ายแรงนั้นควรต้องลงโทษให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น (2) โดยการใช้จ่ายค่าเสียหายหรือค่าทดแทนความเสียหายแทนการถูกลงโทษหรือ (3) โดยการลงโทษให้สาสมกับความผิดและให้ใช้จ่ายค่าเสียหายหรือค่าทดแทนเพื่อชดเชยความผิดที่เกิดขึ้น (Expiation) ด้วยเช่นการลงโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำคุกและปรับและให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทน หรืออาจกล่าวโดยสรุปนักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้ไม่ได้สนใจต่ออนาคตของผู้ถูกลงโทษหรือของสังคม สนใจแต่เพียงอย่างเดียวต่อพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้กระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นไม่ว่าร้ายแรงมากน้อยประการใด ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษตามนั้น ในปัจจุบันนี้การลงโทษ

ตามทฤษฎีนี้ มีแนวโน้มจะนำกลับมาใช้ในประเศสหรัฐอเมริกาอีก เพราะเหตุว่าการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ประการอื่น เช่น เพื่อแก้ไขฟื้นฟูไม่ได้ผลในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุ หรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการคือ⁹

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อการทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่ทำให้สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

2) เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้ สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่น กรณีการลักทรัพย์ลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุก ก็ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้นยังไม่มีมาตรฐานใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ เป็นผลทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน นับว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีมาแต่สมัยโบราณและแพร่หลายที่สุด แม้กระทั่งในปัจจุบันระบบการลงโทษแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น ซึ่งกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าผู้กระทำความผิดสมควรจะได้รับการโต้ตอบด้วยการลงโทษอย่างสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น เช่น ผู้ที่ฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ก็สมควรจะได้รับการโทษให้ตายตกไปตามกัน ทั้งนี้ เพื่อเน้นให้เห็นผลกรรมที่ได้กระทำไว้ต่อผู้อื่น

⁹ นัทธี จิตสว่าง. *หลักทัณฑวิทยา*. น. 24-25.

2) ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) นักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิก ซึ่งมีซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) (ค.ศ. 1718– 1794) และเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) (ค.ศ. 1748 – 1832) เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ โดยมีหลักการเบื้องต้นว่า คนเรากระทำผิดโดยเจตนา และก่อนจะลงมือกระทำก็ได้พิจารณาใคร่ครวญแล้วจึงลงมือกระทำ เพราะฉะนั้น รัฐจึงควรบัญญัติความผิดและโทษสำหรับความผิดนั้นอย่างชัดเจน เมื่อมีกฎหมายบัญญัติชัดเจนอย่างนั้นแล้ว ผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ การลงโทษจะต้องทำอย่างรวดเร็วแน่นอน เสมอภาคกันและรุนแรงตามโทษที่กำหนดไว้ การลงโทษดังกล่าวย่อมจะมีประโยชน์ต่อสังคมในด้านการลดอาชญากรรมและส่งเสริมให้คนทั่วไปเคารพกฎหมาย¹⁰

3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory) นักอาชญาวิทยาสำนักป้องกันสังคม (Social Defence School) ซึ่งมีฟิลิปโป กรามาติกา (Philippo Gramatica) และ มาร์ค แอนเซล (Mark Ancel) เป็นผู้ นำ มีทัศนะเกี่ยวกับอาชญากรรมเช่นเดียวกับนักอาชญาวิทยาสำนักโพซิทิฟแต่มีทัศนะในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต่างจากสำนักโพซิทิฟตรงที่นำกฎหมายอาญาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และแตกต่างไปจากนักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิกในแง่ที่ว่าเน้นการคุ้มครองสังคมโดยการแก้ไขปรับปรุงและอบรมบ่มนิสัยผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ ทฤษฎีคุ้มครองสังคมนี้มีมานานแล้ว และแนวความคิดนี้ได้พัฒนาเรื่อยมาจนเป็นสำนักป้องกันสังคม ในปัจจุบันนักอาชญาวิทยาสำนักนี้ให้ความสนใจใน

- 1) บุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด
- 2) กฎหมายอาญา และ
- 3) การควบคุมสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สังคมดีขึ้นและเพื่อป้องกันอาชญากรรม¹¹

4) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) เป็นทฤษฎีที่ใหม่ที่สุด เป็นการลงโทษเพื่อปรุงแต่งแก้ไขผู้กระทำความผิด เน้นถึงการกลับเข้าสู่สังคมหรือการแก้ไขปรับปรุงตัวของผู้กระทำผิด โดยใช้เรือนจำหรือไม่ใช้เรือนจำ ตัวอย่างเช่น นักโทษอาจได้รับการฝึกอาชีพ การให้การศึกษา อบรม การให้การรักษาพยาบาล การให้คำปรึกษาหารือทางด้านสุขภาพจิต หรือโครงการอื่นๆ ซึ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งหลักการพื้นฐานของทฤษฎีนี้อยู่บนความคิดที่ว่า ผู้กระทำความผิดเป็นคนป่วยและสามารถจะได้รับการ

¹⁰ www.lawprachin.com/fileadmin/templates/data/LA790/บทที่สอง.doc

¹¹ สุพจน์ สุโรจน์. “อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.” เอกสารการสอนชุดวิชา 33435 หน่วยที่ 8-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 141 – 143, 145-146.

รักษาโดยมาตรการอย่างอื่น นอกเหนือจากการลงโทษตามปกติ วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีนี้ คำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการแก้ไข ดัดแปลง บำบัดรักษาหรือฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เปลี่ยนเป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมายและประสงค์จะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ไม่ได้ประสงค์ให้มีผลถึงบุคคลอื่น โดยตรง เช่น ทฤษฎีข่มขู่ และนอกจากจะพยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้ว เกิดความประสงค์ที่จะยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกแล้ว ยังจะต้องทำให้ผู้นั้นเกิดความสามารที่จะยับยั้งเช่นนั้นด้วย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในปัจจุบันว่า กรมราชทัณฑ์ได้เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าว่าในสมัยก่อนมาก โดยวัตถุประสงค์ของกรมราชทัณฑ์มิได้ยึดหลักในการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยเน้นการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ได้เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยมีนโยบายในการปรุงแต่งแก้ไขนิสัยและความประพฤติของนักโทษให้กลับตัวเป็นคนดี เป็นผู้เคารพกฎหมาย และเป็นพลเมืองดี หน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ นอกเหนือจากการลงโทษ อาจสรุปได้ดังนี้¹²

1. ลงโทษผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล โดยควบคุมกักขังผู้กระทำความผิดเหล่านั้นไว้ เพื่อแยกตัวออกมาจากสังคมเสียชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง

2. ให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในทางปรุงแต่ง แก้ไข ทั้งร่างกายและจิตใจด้วยการฝึกอบรมทางศีลธรรม วัฒนธรรม การศึกษาสามัญ และการฝึกวิชาชีพ เพื่อแก้ไขปรุงแต่งนิสัยและความประพฤติของผู้กระทำความผิดให้กลับตัวประพฤติตนเป็นพลเมืองดีต่อไป

3. ให้การสงเคราะห์แก่ผู้กระทำความผิด ทั้งในขณะที่ต้องโทษและพ้นโทษแล้ว ถือเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด ประกอบกับปรัชญาของการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อลดอาชญากรรมในอนาคตแอนเซล (Marc Ancel) มีวิวัฒนาการมาจากความคิดมากมายหลายอย่างที่อยู่เลยการลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษความคิดประการหนึ่งก็คือว่าการคุ้มครองสังคมจากอาชญากร จำต้องมีการกระทำที่นอกเหนือไปจากการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในความผิด อีกความคิดหนึ่งเสนอว่า การลดพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของอาชญากรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และอาจทำได้โดยให้การศึกษานิสัยใหม่ ประการสุดท้ายความคิดในทางมนุษยธรรมก่อให้เกิดแนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม¹³

อย่างไรก็ดี โดยแท้จริงแล้วปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูนี้เป็นปรัชญาของนักอาชญาวิทยาสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเป็นสำนักที่ศึกษาอาชญากร โดยวิธีการ

¹² อุตสาห์ โคมลปาณิก. (2510, พฤษภาคม – มิถุนายน). “วิวัฒนาการของการราชทัณฑ์และการอบรมผู้ต้องขังในประเทศไทย.” *วารสารราชทัณฑ์* 15 หน้า 13 - 23.

¹³ Marc Ancel. *Social Defense : A Modern Approach to Criminal Problems.* (New York : Schocken Books, 1966). pp. 28-30

ทางวิทยาศาสตร์ที่มีซีซาร์ ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso, 1836-1909) เป็นผู้นำ ตามแนวความคิดของสำนักนี้ การศึกษาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้นจะทำให้สามารถค้นพบว่าสาเหตุของอาชญากรรมได้ หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของสำนักนี้เป็นหลักการที่มีพื้นฐานมาจากการศึกษาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลจะช่วยให้กำหนดได้ว่าผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลจะช่วยให้กำหนดได้ว่าผู้กระทำความผิดคนนั้นกระทำความผิดด้วยสาเหตุอะไร และแก้ไขที่สาเหตุนั้น อนึ่ง เนื่องจากสำนักนี้เกิดขึ้นเมื่อวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีอิทธิพลต่อผู้มีการศึกษาในสมัยนั้น สำนัก Positive จึงอาศัยวิธีการและกระบวนการทางการแพทย์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และเมื่อวิชาการทางการแพทย์ได้แยกออกเป็นสาขาเฉพาะต่างๆ เพื่อบำบัดรักษาเฉพาะโรค การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้ที่มีปัญหาทางสังคมอื่นๆ ก็มีแนวโน้มที่จะแยกออกเป็นเฉพาะสาขาด้วย อย่างไรก็ตามที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด วิธีการแก้ไขแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ (1) การแก้ไขเป็นรายบุคคล และ (2) การแก้ไขเป็นรายกลุ่ม

(1) การแก้ไขเป็นรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการแก้ไขเป็นรายบุคคลก็คือ การทำให้ผู้รับการแก้ไขรับเอาการควบคุมต่างๆ ของสังคม เพื่อนำไปเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ความเชื่อ หรือแรงจูงใจต่างๆ เพื่อว่าผู้รับการแก้ไขจะละเว้นจากการประกอบอาชญากรรมโดยสมัครใจ¹⁴ พฤติกรรมของคนเกิดขึ้นจากการสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางสิ่งแวดล้อม หรือภายในตนเอง ซึ่งทั้งสิ่งเร้าและการสนองตอบต่อสิ่งเร้านี้ เชื่อกันว่าอาจควบคุมโรคต่างๆ การแก้ไขเป็นรายบุคคลนี้ใช้กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์กับครู พ่อกับลูก แม่กับลูก หรือระหว่างนักจิตวิทยาคลินิกกับคนไข้ที่กำลังอยู่ในระหว่างการวิเคราะห์หาสาเหตุ ความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับผู้กระทำความผิดในชุมชน หรือในทัณฑสถานบำบัด และเชื่อกันว่าผู้กระทำความผิดได้เตรียมพร้อมที่จะยอมรับเอาบริการต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาไปจนถึงกระบวนการแก้ไขฟื้นฟู

วิธีการแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ วิธีการให้คำปรึกษาแนะนำทางจิต วิธีการให้คำปรึกษาแนะนำแบบนี้มีอยู่มากมายหลายอย่างที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ นอกเหนือไปจากนักจิตวิทยาและจิตแพทย์ ยกตัวอย่างเช่น ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางจิตในโรงเรียนเพราะเหตุว่าโรงเรียนจะต้องแก้ไขปัญหามากมายหลายชนิด เช่น อุบัติเหตุบนท้องถนน ครอบครัวแตกแยก ความผิดปกติทางเพศและความผิดปกติทางสมอง เป็นต้น หรือการอบรมศีลธรรมตามแนวทางของ

¹⁴ Seymour L. Halleck. Psychiatry and the Dilemma of Crime. (New York : Harper and Row, 1967).

พุทธศาสนาเป็นวิธีการที่สำคัญในการอบรมจิตใจผู้ต้องโทษทั้งที่เป็นเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ใหญ่ ในสถานฝึกอบรมและเรือนจำต่างๆ ในประเทศไทย หรือการจัดให้มีการเล่นเพื่อความบันเทิง เช่น การกีฬาที่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้อีกอย่างหนึ่ง

สำหรับวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำทางจิตที่ใช้โดยนักจิตวิทยาและจิตแพทย์เน้นความสามารถของผู้แก้ไขในการที่จะแก้ไขปัญหาของผู้รับการแก้ไข ซึ่งก็มีอยู่มากมายหลายวิธีการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้แก้ไข บทบาทของผู้รับการแก้ไข และลักษณะของความสัมพันธ์ที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นระหว่างผู้แก้ไขกับผู้รับการแก้ไข สำหรับบทบาทของผู้แก้ไขจากรายงานของผู้เชี่ยวชาญหลายคน มีทั้งที่ชัดเจนและไม่ชัดเจน มีทั้งให้ความอบอุ่นใจและการไม่ให้ความอบอุ่นใจแก่ผู้รับการแก้ไขมีทั้งให้ผู้รับการแก้ไขระลึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเขาในอดีตและให้ผู้รับการแก้ไขค้นหาทางแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน และการเน้นให้ผู้รับการแก้ไขเกิดสติปัญญามองเห็นปัญหาของเขาได้ นอกจากนี้ก็ยังมีวิธีการสนับสนุนที่จะช่วยเหลือผู้รับการแก้ไขด้วยวิธีการชักจูงใจ ให้คำแนะนำให้ผ่อนคลายความตึงเครียด และให้ความมั่นใจ วิธีการแก้ไขเหล่านี้มีมุ่งที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของผู้รับการแก้ไขอย่างถาวร¹⁵

(2) การแก้ไขแบบกลุ่ม นักทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขแบบกลุ่ม มองปัญหาอาชญากรรมว่าเป็นเรื่องที่เกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม การที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมไม่ใช่สืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางบุคลิกภาพแต่อย่างเดียว แต่เป็นผลของการที่บุคคลผูกพันอยู่กับกลุ่มต่างๆ ที่มีทัศนคติความเชื่อ และคุณค่าเกี่ยวกับอาชญากรรมด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่า บุคลิกภาพของคนโดยทั่วไปได้มาจากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละสังคม ในทำนองเดียวกัน กลุ่มก็มีส่วนสร้างลักษณะอุปนิสัยให้แก่สมาชิกในกลุ่มไม่น้อย เช่น ในเรื่องการแสดงออกในทางก้าวร้าวหรือในการให้ความร่วมมืออาชญากรรมก็อาจเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลได้รับความพอใจจากการเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่มุ่งไปในทางนั้น และในทำนองเดียวกันอิทธิพลของกลุ่มก็อาจชักจูงบุคคลให้ออกห่างจากการประกอบอาชญากรรมได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นทฤษฎีการแก้ไขแบบกลุ่มจึงมีอยู่ 2 ทฤษฎีด้วยกัน¹⁶ คือ

¹⁵ James L. MaCay and Daniel E. Sheer. (eds) Six Approaches to Psychotherapy. (New York: Dryden Press. 1955). pp. 23.

¹⁶ Darwin Cartwright, "Achieving Change in People: Some Application of Group Dynamics Theory" in Lawrence E. Harttrig(ed.) Prison Within Society : A Reader in Sociology. (Garden City, N.Y. Doubleday Anchor, 1965). pp. 282 – 287.

(1) ทฤษฎีที่ใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือ วัตถุประสงค์ของวิธีการนี้คือ การแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่ต้องการ โดยมีบรรทัดฐานของกลุ่มและความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแต่ละคน เป้าหมายของวิธีการนี้ก็คือ ต้องการจะเปลี่ยนแปลงผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้กลายเป็นผู้มีพฤติกรรมไม่เบี่ยงเบน โดยรับเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่ไม่ต่อต้านสังคม กลวิธีของวิธีการแบบกลุ่มนี้ต้องการความรู้สึกผูกพันต่อกลุ่มอย่างมั่นคงของสมาชิก การที่กลุ่มไม่สามารถรักษาความจงรักภักดีของสมาชิก ความสำคัญของบรรทัดฐานและคุณค่าของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกและผู้ที่ยอมรับเข้าเป็นสมาชิกใหม่ การที่สมาชิกได้รับความพอใจและมีความนับถือตนเองจากการเป็นสมาชิก และการที่กลุ่มสามารถลงโทษสมาชิกของกลุ่มที่ฝ่าฝืนระเบียบของกลุ่มได้เป็นผลให้แก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสมาชิกได้ดี

(2) ทฤษฎีที่ใช้กลุ่มเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ของวิธีการนี้คือ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มที่เชื่อกันว่าเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมเบี่ยงเบนและนำกลุ่มออกไปสู่กลุ่มที่ไม่ต่อต้านสังคม เพราะเป็นที่เชื่อกันว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนมีที่มาจากวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มและแบบของการเป็นผู้นำ เป็นต้น วิธีการที่นำมาใช้บางทีก็เป็นการจงใจให้ผู้รับการแก้ไขหันมารับความเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นประโยชน์ต่อเขา ในทางที่ตรงข้ามกับวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มที่มีมาแต่เดิม เช่น กลุ่มของนักโทษอาจสร้างความเข้าใจดีกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของเรือนจำโดยการยอมรับฟังความเห็นของกันและกัน

ผู้เขียนเห็นว่า ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) เน้นถึงการแก้ไขปรับปรุงตัวของผู้กระทำความผิด เพื่อการกลับคืนสู่สังคมเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม¹⁷ กล่าวคือ การคุ้มครองสังคมเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา เมื่อเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขชนิดต่างๆ ตามระยะเวลาที่สมควรโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษคนนั้นให้เป็นที่ไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติแล้วจึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือการเอาคนผิดกฎหมายเข้าคุก แต่ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษแก้ไขพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีนี้ คำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการแก้ไข หรือฟื้นฟูนักโทษให้เปลี่ยนเป็นผลเมืองที่ปฏิบัติ

¹⁷ John Petersilia. (2003). *When Prisoners Come Home*. p. 168. อ้างถึงในธานี วรภัทร์. (2553).

ตามกฎหมายและประสงค์จะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ใช่จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการลงโทษ แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม อันเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการบังคับโทษจำคุก และเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา

ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้ นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ต้องมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นรายๆ ไปอันจะยังผลสุดท้ายให้เกิดคือ เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีกจะเห็นได้ว่าพัฒนาการของวัตถุประสงค์ของการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษนั้น แต่เดิมการลงโทษจำคุกมุ่งเน้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่เน้นการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ การตัดโอกาสกระทำความผิด และการแก้ไขฟื้นฟู เน้นหนักการแก้แค้นให้สาสมที่ผู้นั้นได้กระทำต่อเหยื่อ ต่างจากวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งเดิมเป็นวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายของการลงโทษ ได้รับความสนใจและมีการคิดต่อ หรือศึกษาผลที่ได้ในหลายประเทศซึ่งที่ศึกษาได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ และเวลล์ ทำให้ได้ผลว่า จริงๆ แล้ว การแก้ไขฟื้นฟูปรับแก้พฤติกรรมเสียจะต้องเป็นเรื่องหลักในการนำมาใช้ก่อนวัตถุประสงค์ข้ออื่น จะทำให้เกิดศักยภาพที่เป็นผลได้จริงเป็นไปตามภารกิจของกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายบังคับโทษกล่าวคือ การปกป้องคุ้มครองสังคม และสร้างความสงบให้กับสังคมอย่างแท้จริงได้¹⁸

การคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพ¹⁹ คนที่ต้องกักขังก็ควรได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นกัน การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ก็ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเช่นกัน

ในหัวข้อนี้เป็นสาระสำคัญที่กฎหมายราชทัณฑ์หรือกฎหมายบังคับโทษต้องบัญญัติให้สอดคล้องกัน และให้ได้มาตรฐานตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันทุกเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ

2.2.2 วิธีการในการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า ทุกๆ ประเทศในโลกนี้ ในปัจจุบันได้หันมาใช้ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้กับนักโทษ วิธีการต่างๆ ที่ประเทศเหล่านี้ใช้เพื่อเดินตามแนวทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้ คือ²⁰

¹⁸ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.(2554).รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 3 โครงการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและพัฒนาารูปแบบแนวทางของกฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย. น. 45.

¹⁹ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 43.

²⁰ อุทกพิศ แสตน โกลิก. หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ. น. 39 - 42.

1) พยายามไม่ให้นักโทษประสบกับสิ่งที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะประจำตัวของเขาไปในทางที่เสื่อมลง โดยวิธีการต่างๆ เช่น การรอกการกำหนดโทษหรือการรอลงอาญา คือ กำหนดระยะเวลาว่า ถ้าไม่กระทำความผิดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โทษที่ได้รับก็เป็นอันหมดไป โดยไม่ต้องถูกจำคุก แต่ทั้งนี้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ศาลอาจกำหนดการคุมประพฤติไว้ก็ได้ นอกจากนั้นอาจปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนด โดยพิจารณาจากความประพฤติของนักโทษ ถ้าเห็นว่าการปล่อยตัวออกมานั้นจะไม่เป็นอันตรายแก่สังคมและชีวิตของผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงหากจำคุกต่อไป แต่วิธีการนี้มักไม่ใช้กับคดีความผิดประเภทอุกฉกรรจ์ เช่น กบฏ เป็นต้น

2) การแยกนักโทษก็เป็นวิธีหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะประจำตัวของนักโทษไปในทางเสื่อมมีน้อยลง เช่น การแยกนักโทษอายุน้อยออกจากนักโทษผู้ใหญ่ หรือการแยกนักโทษที่ทำผิดครั้งแรกกับนักโทษที่กระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นต้น

ก. วิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างคุมขัง โดยเป็นการอบรมปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดขณะอยู่ระหว่างการคุมขัง วิธีการก็เช่น การฝึกหัดอาชีพ เพื่อเป็นการให้นักโทษมีงานทำในระหว่างคุมขัง และเมื่อพ้นโทษไปแล้วก็สามารถนำวิชาความรู้นั้นไปใช้ทำมาหากินในทางสุจริต และไม่กลับมากระทำความผิดอีก นอกจากนี้การฝึกหัดอาชีพยังสร้างรายได้ให้แก่นักโทษ อีกทั้งทำให้นักโทษ ซึ่งต้องใช้ชีวิตในเรือนจำไม่คิดฟุ้งซ่าน อันจะทำให้เกิดความคิดชั่วร้าย เช่น ทำการแหกคุก เป็นต้น

นอกจากนี้ก็อาจใช้วิธีการให้การศึกษารวมไป เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถ หรือเพิ่มโอกาสการแข่งขันในการหางานทำภายหลังพ้นโทษ และการอบรมทางศาสนาหรือศีลธรรม เพื่อเป็นการปรับปรุงจิตใจของผู้กระทำความผิดให้เขาสามารถสำนึกได้ว่า การกระทำความผิดเป็นของไม่ดี เป็นต้น

ข. การแก้ไขสภาพแวดล้อม นอกจากจะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดเองแล้ว อาจจะต้องแก้ไขสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะตัวเขาเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวมีความเข้าใจในตัวผู้กระทำความผิดดีขึ้นและมีส่วนร่วมช่วยเหลือการปรับตัวของผู้กระทำความผิดให้เข้ากับสังคมได้

ค. การให้ความช่วยเหลือภายหลังพ้นโทษแล้ว เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษแล้ว ก็มีความจำเป็นต้องหารายได้ ดังนั้น รัฐจึงควรมีมาตรการในการช่วยเหลือ เช่น การตั้งกองทุนช่วยเหลือการบริการจัดหางาน เป็นต้น เพราะถ้าผู้กระทำความผิดพ้นโทษแล้ว ไม่มีงานทำและรายได้ก็เป็นอุปสรรคในการที่เขาจะกลับตนเป็นพลเมืองดี และอาจจะหันกลับมากระทำความผิดอีกก็ได้

จะเห็นได้ว่า วิธีการในการแก้ไขผู้กระทำความผิด ประกอบไปด้วยหลายวิธีการทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อยับยั้งใจในการที่จะไม่หวนกลับมากระทำความผิดอีก แต่ในส่วนของ

ผู้เขียนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงานนักโทษ สำหรับรายละเอียดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องจะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 4

นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่มักใช้ควบคู่ไปกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็คือ วิธีการจำคุกที่มีกำหนดเวลาแน่นอน (Indeterminate Sentence) โดยมีผู้สนับสนุนทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเห็นว่า การวัดความเป็นอาชญากรไม่ได้อยู่ที่การกระทำผิดโดยตรง แต่ควรจะอยู่ที่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นอันตรายต่อสังคมเพียงใด ดังนั้น การที่ผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษเป็นเวลานานเท่าใด จึงไม่อาจกำหนดได้แน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับกรณีที่ผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขปรับปรุงเป็นคนดีได้เร็วเท่าใด ก็จะพ้นโทษได้เร็วเท่านั้น ซึ่งถ้าหากยังไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวให้เป็นคนดีได้ก็ต้องถูกลงโทษตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด

2.2.3 รูปแบบการแก้ไขพฤติกรรมของนักโทษ (Rehabilitation Model) เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เน้นหนักในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เนื่องจากมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของอาชญากรมีลักษณะเป็นสิ่งที่เฉพาะตัว สมควรที่จะดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงแต่งจิตใจผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้ต้องขังนั้นๆ เป็นรายไป โดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญต่อไปนี้²¹

1. การพิจารณาแบบอย่างค่านิยมพื้นฐานของผู้ต้องขัง ทั้งในลักษณะที่ดีและเลว นับเป็นข้อสมมติฐานที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งในด้านการปรุงแต่งแก้ไข การรักษาระเบียบวินัยและปลอดภัยในการควบคุม อาทิ การพิจารณาแยกผู้ต้องขังที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมออกต่างหากจากผู้ต้องขังที่ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบและวินัยของเรือนจำ รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษหรือผลประโยชน์แก่ผู้ต้องขังที่ประพฤติตนดีขึ้นกว่าเดิม

2. การวินิจฉัยพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการวินิจฉัยโรคของแพทย์เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำบัดรักษาให้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แนวความคิดดังกล่าวมานี้ มีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า อาชญากรก็เหมือนเชื้อโรคร้ายชนิดหนึ่งที่สามารถจะบำบัดรักษาได้ หากได้รับการวินิจฉัยหาสาเหตุของโรคอย่างถูกต้องจากผู้ชำนาญการ โดย นายชาร์ลส์ ดับบลิว. ทมัส (Charles W. Thomas) ได้กำหนดรูปแบบการตรวจสอบวิเคราะห์ประวัติผู้ต้องขังก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ (Importation Model) เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังมาพิจารณาสาเหตุแห่งการกระทำผิด และเพื่อประโยชน์ในการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งสามารถกำหนดได้ในหลายรูปแบบตามความจำเป็นเหมาะสมแก่กรณี เช่น การฟื้นฟูแก้ไขข้อบกพร่องของผู้ต้องขัง

²¹ ประเสริฐ เมฆมณี. *หลักทัณฑ์วิทยา*. (น. 220 – 221).

เป็นรายบุคคล การใช้วิธีการกลุ่มบำบัด หรือจิตบำบัดเป็นรายบุคคล การกำหนดโครงการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดนดี ฯลฯ ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดใน รูปแบบต่างๆ เหล่านี้ย่อมต้องอาศัยเจ้าหน้าที่หลายสาขาอาชีพ

3. ปัจจัยพื้นฐานที่จะเกื้อกูลให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสอดคล้องกับผลแห่งการวิเคราะห์ปัญหาผู้ต้องขัง มีดังนี้

(1) การวิเคราะห์ลักษณะข้อบกพร่องส่วนตัวของผู้ต้องขังและแยกแยะปัญหา สภาพแวดล้อมทั่วไปอันเป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิด โดยกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners) เป็นมาตรการจำเป็นอย่างยิ่ง

(2) การวิเคราะห์พื้นฐานภาวะจิตใจของผู้ต้องขัง และความชำนาญที่มีอยู่แต่เดิม เพื่อประกอบการพิจารณากำหนด โครงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็น และความถนัดในการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษไปแล้วอย่างแท้จริง

(3) การวิเคราะห์เรื่องราวภูมิหลังของผู้ต้องขัง จะต้องมีข้อมูลที่เชื่อถือได้อย่าง ถูกต้องสอดคล้องกับหลักเหตุผลยิ่งไปกว่าการคาดคะเน

(4) กำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล และแยกกลุ่มผู้ต้องขัง ออกเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อประโยชน์ต่อการให้การศึกษาอบรมและควบคุมสอดส่องโดยใกล้ชิด

(5) เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมและฝ่ายฝึกวิชาชีพจะต้องประสานการปฏิบัติในลักษณะ สมานประโยชน์ระหว่างการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำกับการปรุงแต่งแก้ไขจิตใจผู้ต้องขัง ตามสภาพแห่งความจำเป็น

4. กระบวนการปฏิบัติสำคัญที่สุดสำหรับการใช้รูปแบบแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง ได้แก่ การใช้กลยุทธ์ที่จะให้ผู้ต้องขังเลียนแบบอย่างที่ดีจากเจ้าหน้าที่ (Identification Strategy) โดย เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ความเป็นมิตรแนะนำช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ต้องขัง อย่างจริงใจ รวมทั้งสร้างเสริมให้ผู้ต้องขังศรัทธาในการปกครองและรับผิดชอบต่อตนเองกับหมู่คณะยิ่งขึ้น

5. ดำเนินการศึกษาวิจัย และติดตามผลปฏิบัติหรือวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ข้อบกพร่อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

2.2.4 รูปแบบฟื้นฟูสมรรถภาพของนักโทษ (Reintegration Model) เป็นการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักและสำนึกในความผิดโดยตนเอง (Internalization of Norm) และมุ่งพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมของนักโทษ ให้สอดคล้องกับปทัสถาน

ความประพฤติอันเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมส่วนรวม โดยอาศัยกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญ 2 ประการ คือ²²

1. การพัฒนาการศึกษาวิชาสามัญ ศีลธรรมจรรยาและฝึกอาชีพผู้ต้องขังให้มีนิสัยรักการทำงานและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม กอปรด้วยการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานเรือนจำและทัณฑสถานให้มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้ต้องขัง รวมทั้งการส่งเสริมสัมพันธ์ระหว่างเจ้าพนักงานกับผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังบังเกิดความกระตือรือร้น ที่จะปรับปรุงพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ตระหนักในคุณค่าหรือศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีทัศนคติความเชื่อมั่นว่า ยังเป็นสมาชิกที่มีค่าต่อสังคมอยู่ตลอดไป จึงสมควรเสริมสร้างการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะที่แตกต่างกับการดำเนินชีวิตภายนอกน้อยที่สุด

2. การใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยไม่ใช่เรือนจำและทัณฑสถาน (Non-Institutional Treatment of Prisoners) เป็นรูปแบบปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี สนใจในการฝึกอบรมด้วยการใช้กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ เช่น การพักการลงโทษ (Parole) การใช้ปัจจัยชุมชนต่างๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Community-based Corrections) รวมทั้งการขอความร่วมมือจากประชาชนและสถาบันการทางสังคมในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังให้สามารถฟื้นฟูภาวะการเป็นพลเมืองดีได้เร็วยิ่งขึ้น กระบวนการเหล่านี้นับเป็นวิธีการราชทัณฑ์ที่สอดคล้องสมานฉันท์กับแนวทางที่กำหนดไว้ในข้อ 61 แห่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสหประชาชาติ ซึ่งได้บัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควรเน้นให้เห็นว่า ไม่เป็นการกีดกันผู้ต้องขังให้ออกห่างจากสังคม แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ฉะนั้นพึงขอให้องค์การสังคมอื่นๆ สนับสนุน ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมปกติ ในทุกเรือนจำจึงควรจะมีนักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติหน้าที่ประจำ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวและกับองค์การสังคมอื่นๆ การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังควรดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับหลักการแห่งกฎหมายและคำพิพากษาของศาล เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิอันพึงได้พึงเสียทางแพ่ง สิทธิในการประกันสังคมและผลประโยชน์ทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง”

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในรูปแบบนี้เป็นกระบวนการที่ยุ่ยาก จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีความรู้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์ และการสร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการแปรเปลี่ยนความประพฤติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะให้สังคมมี

²² ประเสริฐ เมฆมณี. *หลักทัณฑวิทยา*. น. 221-222.

ความไว้วางใจของผู้ต้องขัง ซึ่งได้รับการปลดปล่อยไปแล้วนั้น ก็มักจะประสบปัญหาที่สำคัญ 2 ประการคือ

(1) ปัญหาการปรับตัวของผู้ต้องขัง เป็นการยากที่จะให้สังคมยอมรับหรือมีความเชื่ออย่างสนิทใจว่า ผู้ต้องขังนั้น ได้กลับความประพฤติอย่างแท้จริงแล้ว

(2) ปัญหาการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษ อันสืบเนื่องมาจากมีข้อกำหนดทางกฎหมายสกัดกั้น มิให้ประกอบอาชีพได้โดยอิสระเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองดีทั่วไป (Legal Status Barriers) อาทิ การจำกัดสิทธิการเป็นข้าราชการ หรือการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ ธุรกิจบางประการ เป็นต้น

2.3 วัตถุประสงค์และรูปแบบการใช้แรงงานนักโทษ

แนวความคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้แรงงานนักโทษนั้น มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับจากในอดีตที่เคยบังคับให้นักโทษทำงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษให้สาสมกับที่เขาได้กระทำความผิด ซึ่งเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับหลักการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน โดยการลงโทษนั้นก็ใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้าย ต่อมาเมื่อสภาพสังคมการเมืองและเศรษฐกิจได้เจริญขึ้นไปโดยลำดับ และมีการพัฒนาศาสตร์ต่างๆ ด้าน ประกอบกับแนวความคิดของนักปราชญ์และขบวนการทางด้านมนุษยธรรมก็มีผลผลักดันให้แนวความคิดในการปฏิบัติต่อนักโทษเป็นไปในทางแก้ไขบำบัดมากกว่ามุ่งเน้นการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เขาสามารถกลับไปสู่สังคมได้ตามปกติ แนวความคิดหรือวัตถุประสงค์ของการใช้แรงงานนักโทษก็เช่นเดียวกัน ก็มีการพัฒนาจากเดิมเพื่อประสงค์จะลงโทษและแก้แค้นทดแทนมาเป็นแนวความคิดที่มีจุดมุ่งหมายหลายๆ ประการ แต่วัตถุประสงค์หลักก็คือ เป็นการบำบัดนักโทษให้เขากลับเข้าสู่สังคมได้

2.3.1 วัตถุประสงค์ของการใช้แรงงานนักโทษ ปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการใช้แรงงานนักโทษ พอสรุปได้ดังนี้ คือ²³

1. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อการลงโทษ การใช้แรงงานของผู้ต้องขังที่มีมาแต่เดิม และที่เป็นอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ ดังเช่น ในสมัยโบราณนิยมการลงโทษผู้ต้องขังด้วยการให้เป็นพลกรรเชียงเรือและให้ทำงานหนัก แม้ในปัจจุบันก็มีความเห็นว่า ผู้ต้องขังเป็นผู้ประทุษร้ายต่อสังคม สมควรที่จะถูกลงโทษให้ได้รับความลำบากยากเข็ญ โดยการใช้ให้ทำการงานในระหว่างที่ถูกคุมขังด้วย เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง

²³ แหล่งเดิม.

2. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อปลูกฝังนิสัยการทำงาน ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำส่วนใหญ่มักมีความเกียจคร้านในการทำงาน ไม่ชอบการประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ฉะนั้น การกำหนดระเบียบให้ผู้ต้องขังทำงานหรือฝึกฝนอบรมอาชีพในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ จึงเป็นเพื่อเพาะนิสัยการทำงานให้แก่ผู้ต้องขังให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์จากการทำงานนั้นๆ ด้วย

3. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อเหตุผลทางการปกครองและรักษาระเบียบวินัย ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถานมักจะมีความรู้สึกกระวนกระวายใจ หงุดหงิด เพราะถูกจำกัดอิสรภาพ การปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงานหรือใช้เวลาว่างไปในทางที่เป็นประโยชน์ ย่อมเป็นผลให้ผู้ต้องขังว้าวุ่นและแสดงออกด้วยการฝ่าฝืนระเบียบวินัยหรือร่วมมือกันก่อความวุ่นวายในเรือนจำและทัณฑสถานขึ้น ฉะนั้นการจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำงานเต็มเวลาย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะขจัดเสียซึ่งความคิดฟุ้งซ่านของผู้ต้องขังและยังเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังอีกด้วย

4. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐ เนื่องจากการควบคุมผู้ต้องขังนั้นต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูและในการจัดอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ สำหรับทำการควบคุมและแก้ไขปรุงแต่งผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพหรือใช้แรงงาน เพื่อหารายได้ไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียน เพื่อแบ่งเบาภาระทางงบประมาณของประเทศซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด โดยเรือนจำและทัณฑสถานจะจ่ายเงินรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อเป็นเครื่องตอบแทนความวิริยะอุตสาหะของผู้ต้องขัง ในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ เพื่อเป็นการเกื้อกูลสงเคราะห์ผู้ต้องขังด้วย

5. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ องค์การสหประชาชาติได้เสนอแนะว่า การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การใช้แรงงานผู้ต้องขังในเรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทางเกษตรกรรมหรือปลูกสวนป่า นอกจากนั้นยังอาจรวมถึง การใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำที่สอดคล้องกับระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขัง อาทิ ในประเทศอังกฤษได้มีรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานสาธารณะทดแทนการถูกลงโทษจำคุก (The Community Service by Offenders)

6. การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังภายหลังการพ้นโทษเรือนจำและทัณฑสถาน จะต้องพัฒนาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้มีความรู้และประสบการณ์ ในการฝึกอาชีพจนสามารถประกอบหาเลี้ยงชีพได้ภายหลังพ้นโทษแล้ว ดังเช่นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 71 (4) ที่ว่า “เท่าที่สามารถจะทำได้ งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำจะต้องเป็นงานที่

คงไว้หรือเพิ่มพูนความสามารถของผู้ต้องขัง ในอันที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยไปแล้ว”

2.3.2 ระบบการใช้แรงงานนักโทษ ระบบการใช้แรงงานนักโทษนี้ ประเทศต่างๆ มีระบบการใช้แรงงานที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยและสภาพท้องถิ่นและนโยบายที่แตกต่างกัน บางประเทศอาจเห็นว่านักโทษทุกคนต้องทำงานบางประเทศอาจกำหนดคุณสมบัติบางประการของนักโทษที่ต้องทำงาน ซึ่งอาจกำหนดไว้ในกฎหมาย คำพิพากษาของศาลหรือโดยระเบียบของเรือนจำ ระบบการใช้แรงงานนักโทษที่ปรากฏอยู่ในประเทศต่างๆ มีดังนี้²⁴

1. ระบบสัญญาเหมาแรงงาน (The Contract System) เป็นวิธีการที่เอกชนทำสัญญาเหมาแรงงานผู้ต้องขังออกไปทำงานนอกเรือนจำและจ่ายค่าจ้างแรงงานเป็นรายวัน รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และแนะนำวิธีการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำเพียงทำการควบคุมมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีเท่านั้น การใช้แรงงานในระบบนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางระหว่างปี ค.ศ. 1790 – 1865 ขณะนี้เลิกใช้แล้ว เนื่องจากเอกชนผู้ทำสัญญาเหมาแรงงานเอารัดเอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้แรงงานผู้ต้องขังมากเกินไป

2. ระบบรับจ้างทำงานเป็นรายชิ้น (The Piece – Price System) เป็นวิธีการให้ผู้ต้องขังรับจ้างทำงานเป็นรายชิ้น โดยฝ่ายผู้จ้างได้จัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตให้แก่เรือนจำ ระบบนี้แตกต่างไปจากระบบแรกในลักษณะที่ว่า เป็นการให้แรงงานผู้ต้องขังภายในเรือนจำและกำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นผู้ทำการอบรมฝึกวิชาชีพและใช้แรงงานผู้ต้องขังผลิตสิ่งของที่รับจ้างนั้น เมื่อผลิตเสร็จแล้วก็ส่งมอบให้ผู้ว่าจ้างในอัตราค่าจ้างเป็นรายชิ้นตามที่ได้ทำสัญญาข้อตกลงไว้ แทนที่จะจ่ายค่าแรงงานผู้ต้องขังเป็นรายวัน ดังเช่น ระบบเหมาแรงงานข้อพึงพิจารณาเกี่ยวกับการรับจ้างเป็นรายชิ้นนี้ ควรคำนึงถึงหลักการพัฒนาอาชีพและการปรุงแต่งแก้ไขที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจ้างด้วย

3. ระบบเช่าแรงงาน (The Lease System) ระบบนี้ได้นิยมใช้อย่างแพร่หลายในมลรัฐแมซซาชูเซต เมื่อปี ค.ศ. 1936 และได้ถูกยกเลิกไปโดยสิ้นเชิงในทุกรัฐเมื่อปี ค.ศ. 1936 การใช้แรงงานระบบนี้เป็นการเช่าผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกเรือนจำ โดยผู้เช่าจ่ายค่าเช่าผู้ต้องขังเองซึ่งทำงานเป็นรายตัว รวมทั้งเป็นผู้จัดหาวัสดุใช้ในการผลิต จัดการควบคุมกำหนดระเบียบวินัย และการทำงานของผู้ต้องขัง ตลอดจนจัดหาอาหารเลี้ยงดูผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างทำงานรับจ้างจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การใช้แรงงานระบบนี้ยังผลเสียต่อการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเช่นเดียวกับระบบสัญญาเหมาแรงงานดังกล่าวแล้ว เนื่องจากผู้เช่าแรงงานได้เอารัดเอาเปรียบใช้ผู้ต้องขังทำงาน

²⁴ แหล่งเดิม.

หนักเสมือนทาสในเรือนเบี้ย และมีการบังคับเร่งรัดให้ทำงานจนเกินอัตราการทำงานปกติ เพื่อแสวงหาประโยชน์จากผู้ต้องขังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การใช้แรงงานระบบนี้จึงเรียกขานอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบบแรงงานทาส”

4. ระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ (The Public or State Account System) เป็นระบบใช้แรงงานผู้ต้องขังภายใต้การควบคุมดูแลรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยเฉพาะ วัฒนาการของการใช้แรงงานระบบนี้ได้ถือกำเนิดจากการราชทัณฑ์แห่งเรือนจำ โดยเฉพาะ วัฒนาการของการใช้แรงงานระบบนี้ได้ถือกำเนิดจากการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1800 และได้ขยายไปสู่การราชทัณฑ์นานาชาติรวมทั้งประเทศไทยด้วย หลักของการใช้แรงงานผู้ต้องขังระบบนี้เป็นการมอบหมายให้เรือนจำจัดหาวัสดุอุปกรณ์การผลิต กำหนดรูปแบบการผลิตและนำสินค้าที่ผลิตแล้วออกจำหน่ายในท้องตลาดในราคาข่อมเยา เพื่อหารายได้มาบำรุงใช้เป็นประโยชน์ต่อการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยทางเรือนจำได้แบ่งเงินรางวัลปันผลให้แก่ผู้ต้องขังผู้ใช้แรงงานผลิตสินค้านั้นๆ ตามคุณค่าแห่งการทำงาน ซึ่งถึงแม้จะเป็นเงินจำนวนน้อย แต่ก็มีประโยชน์แก่ทางเรือนจำและผู้ต้องขัง จึงนับเป็นระบบการฝึกวิชาชีพและใช้แรงงานผู้ต้องขังสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องเกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ข้อ 72 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “การใช้แรงงานอุตสาหกรรมและกสิกรรมของผู้ต้องขังนั้น ควรที่เรือนจำจะดำเนินการเองโดยตรง ไม่ใช่ทำสัญญาจ้างกับเอกชน”

5. ระบบแรงงานรัฐเกื้อกูล (The State Use System) เป็นรูปแบบของการใช้แรงงานที่นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางที่สุดในระบบการราชทัณฑ์ทั่วไปในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฮังการี เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศทางภาคพื้นยุโรป ซึ่งนักอาชญาวิทยาในปัจจุบันได้สนับสนุนให้ความเห็นเป็นข้อยุติว่า “การใช้แรงงานผู้ต้องขังแบบรัฐเกื้อกูล เป็นรูปแบบการใช้แรงงานที่เหมาะสมและสร้างความหวังในการใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นที่สุด” การใช้แรงงานในรูปแบบนี้ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐหรือส่วนราชการต่างๆ เป็นผู้สั่งจ้างหรือจัดซื้อผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์จากฝีมือของผู้ต้องขังโดยตรง เช่น การสั่งทำวัสดุเครื่องใช้ในสำนักงาน เครื่องแบบ และทำรองเท้าข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และอื่นๆ ซึ่งนอกจากจะช่วยประหยัดเงินงบประมาณของรัฐ โดยการซื้อสินค้าราคาถูกกว่าท้องตลาดแล้ว ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยตรงอีกด้วย

6. ระบบใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานโยธาและกิจการสาธารณะ (The Public Works and Ways System) การใช้แรงงานผู้ต้องขังในระบบนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อใช้แรงงานผู้ต้องขังที่มีอยู่มากมายนั้นไปทำประโยชน์ในกิจการสาธารณะหรืองานโยธา เป็นต้นว่า การร่วมมือระหว่าง

เรือนจำกับส่วนราชการต่างๆ ใช้แรงงานผู้ต้องขังในการก่อสร้าง ซ่อมแซมถนนหนทาง สะพาน เขื่อนกั้นน้ำ การขุดคลองระบายน้ำสาธารณะ รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงรักษาที่ดินและปลูกดูแลรักษาป่าไม้ ซึ่งในประเทศแคนาดา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และการราชทัณฑ์ในประเทศภาคพื้นยุโรปได้นิยมใช้แรงงานผู้ต้องขังปลูกป่า หรือบำรุงรักษาพันธุ์ไม้และสวนป่าอย่างกว้างขวางจริงจัง

7. ระบบใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานเอกชนภายนอกก่อนการปลดปล่อย (The Pre-release System and Work Release System) การใช้แรงงานผู้ต้องขังระบบให้รับจ้างทำงานภายนอกเรือนจำ (Work Release System) เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก เมื่อ ค.ศ. 1913 ส่วนการใช้แรงงานผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อย (Pre-release System) ได้เริ่มมีขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยการริเริ่มของประเทศในภาคพื้นยุโรป รวม 6 ประเทศ คือ เดนมาร์ก ฝรั่งเศส นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และอังกฤษ หลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังลักษณะนี้ ประกอบด้วยการคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำเกือบครบกำหนดการปลดปล่อยอีกไม่เกิน 6 เดือน และเป็นผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ หรือผ่านการฝึกฝนจากเจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นอย่างดีมาแล้ว ให้ออกไปทำงานกับเอกชนภายนอกเรือนจำ โดยได้รับค่าจ้างแรงงานและมีสภาพเงื่อนไขการทำงานเกือบจะใกล้เคียงกับผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป เพื่อเป็นการทดสอบนิสัยการทำงานและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ใกล้จะครบกำหนดปลดปล่อยพัฒนาการใช้ชีวิตภายนอกก่อนครบกำหนดโทษ โดยทางเรือนจำได้จัดที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ต้องขังเหล่านี้ ณ บริเวณภายนอกทัณฑสถาน ในรูปแบบบ้านกึ่งวิถี (Half - way Houses) ซึ่งตั้งอยู่ในย่านกลางเมืองและมีการคมนาคมสะดวก โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ได้จัดบริการช่วยเหลือต่างๆ หรือให้ที่อยู่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ต้องขัง ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบอย่างมีระเบียบวินัย โดยทางฝ่ายเจ้าหน้าที่จะคิดค่าบริการกินอยู่หลับนอนจากผู้ต้องขังในอัตราต่ำ เพื่อเป็นการสงเคราะห์และอำนวยความสะดวก แก่ผู้ต้องขังในการไปและกลับจากการรับจ้างทำงานภายนอก

การใช้แรงงานผู้ต้องขังลักษณะดังกล่าวนี้ ได้นิยมถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในระบบการราชทัณฑ์ทั่วโลก ซึ่งได้ขยายขอบเขตการบริการแก่ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีมีความสามารถในการทำงานได้ไปทำงานภายนอกระหว่างเวลากลางวันและกลับมาอยู่ในเรือนจำเวลากลางคืน หรือโดยอาศัยอยู่ในสถานที่พักพิงซึ่งทางเรือนจำจัดหาให้

การจัดให้ผู้ต้องขังรับจ้างทำงานเอกชนภายนอก มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น การทำงานของผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำและทัณฑสถานก่อนการปลดปล่อย การพักการลงโทษชั่วคราวเวลากลางวัน (Day Parole or Day Light Parole) หรือการให้หนักโทษทำงานอิสระ (Free Labour) เป็นต้น

8. การใช้แรงงานผู้ต้องขังทางเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ (Prison Farms) นับเป็นรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศหรือการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยปกติมักจะ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพในเรือนจำเปิดหรือทัณฑสถานเปิด (Open Prison or Institution) และเรือนจำชั่วคราว (Prison Camp) เพื่อมุ่งส่งเสริมการฝึกวิชาชีพทางการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ตามความเหมาะสมของภูมิประเทศและความจำเป็นแห่งการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง การฝึกวิชาชีพดังกล่าวนี้ได้นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในประเทศสก็อตแลนด์หรือในเรือนจำและทัณฑสถานที่มีอาณาเขตพื้นที่กว้างขวาง องค์การสหประชาชาติได้เสนอแนะว่า ในประเทศที่มีพื้นที่การเพาะปลูกมาก แต่ยังขาดแรงงานสมควรที่จะต้องใช้แรงงานผู้ต้องขังในระบบเรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งยังนับเป็นระบบผ่อนคลายการควบคุมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อย มีความประพฤติดี เป็นที่ไว้วางใจได้ในการควบคุมได้ใช้ชีวิตในทัณฑสถานเปิด เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและการปกครองตนเองของผู้ต้องขังยิ่งขึ้น

9. การใช้แรงงานผู้ต้องขังทดแทนการลงโทษจำคุก (The Community Service by Offenders) เป็นรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยมีความมุ่งหมายหลักถึงผลเสียของการจำคุกระยะสั้น โดยการจัดให้ผู้กระทำผิด ซึ่งมีกำหนดโทษน้อยทำงานสาธารณะประโยชน์ ทดแทนการถูกลงโทษจำคุก นับเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับปรัชญาพื้นฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยไม่ใช้เรือนจำส่วนหนึ่ง

2.4 การใช้แรงงานผู้ต้องขังทางเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ (Prison Farm)²⁵

การใช้แรงงานผู้ต้องขังทางเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ (Prison Farm) นับเป็นรูปแบบการใช้แรงงานผู้ต้องขัง ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศหรือวิชาชีพผู้ต้องขังโดยปกติ มักจะ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพในเรือนจำเรือนทัณฑสถานเปิด (Open Prison or Institution) และเรือนจำชั่วคราว (Prison camp) เพื่อมุ่งส่งเสริมการฝึกวิชาชีพทางการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ตามความเหมาะสมของภูมิประเทศ และความจำเป็นแห่งการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง การฝึกวิชาชีพดังกล่าวนี้ได้นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง องค์การสหประชาชาติได้เสนอแนะว่า ในประเทศที่มีพื้นที่การเพาะปลูกมาก แต่ยังขาดแรงงานสมควรที่จะต้องใช้แรงงานผู้ต้องขังสมยังขาดแรงงานสมควร ที่จะต้องใช้แรงงานผู้ต้องขังในระบบเรือนจำเปิด หรือเรือนจำชั่วคราว เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งยังนับเป็นระบบผ่อนคลายการควบคุม เพื่อเปิด โอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อยมีความประพฤติดี

²⁵ เท็ดคัตตี้ นูญยไวโรจน์. (2540). *การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ: ศึกษารณการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เป็นที่ไว้วางใจได้ในการควบคุมได้ใช้ชีวิตในทัศนสถานเปิด เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและการปกครองตนเองของผู้ต้องขังยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลผลิตที่ได้อาจเอามาให้บริการในเรือนจำหรือส่งไปขายในตลาดทั่วไปก็ได้

สำหรับในประเทศไทยมีการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของเรือนจำกลาง เรือนจำจังหวัด หรือเรือนจำอำเภอ เป็นนโยบายสำคัญในการใช้แรงงานผู้ต้องขังด้วยการจัดส่งผู้ต้องขัง หาวัดฤดูใบไม้ผลิที่มีอยู่ในเรือนจำชั่วคราวซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชน อาทิ หวาย ไม้ ไม้ไผ่ หรือการจัดตั้งหน่วยระเบิดหิน และหน่วยเกษตรกรรมเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ขึ้นในเรือนจำชั่วคราว เพื่อประโยชน์ต่อการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังภายในเรือนจำที่เรือนจำชั่วคราวนั้นๆ ขึ้นอยู่ในสังกัด นับได้ว่าการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราว นอกจากจะเป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ผู้ต้องขังมีความเป็นอิสระในชีวิตประจำวันที่ผ่อนคลายการควบคุมยิ่งขึ้นและสามารถประหยัดเงินงบประมาณของรัฐในการก่อสร้างเรือนจำและทัศนสถานขนาดใหญ่ ตลอดจนเป็นการป้องกันลักลอบบุกรุกที่ดินเรือนจำโดยทั่วไปด้วย

จากแนวความคิดและระบบต่างๆ ของการใช้แรงงานนักโทษ ดังกล่าว แสดงถึงการยอมรับโดยปราศจากข้อสงสัยว่า การให้นักโทษทำงานเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการอบรมฟื้นฟูแก้ไขนักโทษในเรือนจำ ซึ่งจุดประสงค์หรืออุดมคติที่นานาอารยประเทศยึดถือเป็นหลักปฏิบัติต่อนักโทษในปัจจุบัน มุ่งหนักไปในทางแก้ไขจิตใจนักโทษให้ประพฤติกลับตนเป็นพลเมืองดีเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งมีความเชื่อว่าการแก้ไขพฤติกรรมนักโทษให้กลับความประพฤตินั้น จำต้องดำเนินการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมีมนุษยธรรม ให้นักโทษเกิดความรู้สึกว่ายังเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าต่อสังคมอยู่ นอกจากนี้การใช้แรงงานนักโทษยังคงมีผลทางเศรษฐกิจในแง่ผลผลิตที่เกิดจากแรงงานนักโทษด้วย ดังนั้น การใช้แรงงานนักโทษในปัจจุบันนอกจากต้องคำนึงถึงข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าและที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานระหว่างประเทศด้วย

2.5 แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสากลตามหลักสิทธิมนุษยชน

การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเริ่มมีขึ้นนับแต่ยุคสมัยของการเรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในประเทศตะวันตก และมีการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิพลเมือง โดยสิทธิของผู้ต้องขังถือเป็นสิทธิของพลเมืองอย่างหนึ่งที่มีการเรียกร้องและทำให้ได้มาด้วยเหตุผลที่ว่า การที่ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวออกจากสังคมปกติ ทำให้เขาถูกจำกัดเสรีภาพต่างๆ และทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเรียกร้องให้ตระหนักถึงการ

คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic Human Rights)²⁶ รวมทั้งเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายที่บุคคลนั้นพึงได้รับ เพราะแม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพและต้องสูญเสียสิทธิบางประการไปจากการถูกลงโทษ แต่ก็ยังคงมีสิทธิบางประการในฐานะเป็นมนุษย์ที่ไม่อาจถูกจำกัดหรือล่วงละเมิดได้²⁷

2.5.1 มาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษแห่งสหประชาชาติ องค์การสหประชาชาติได้จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อนักโทษ ซึ่งดำเนินการโดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติของประเทศต่างๆ ให้ผู้ต้องโทษได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวได้รับรองสิทธิของผู้ต้องโทษในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้²⁸ การบำบัดแก่นักโทษนั้นไม่สิ้นสุดลงเมื่อนักโทษได้รับการปล่อยตัว หากแต่หน่วยงานทั้งของทางราชการและเอกชนควรติดตามดูแลนักโทษอย่างมีประสิทธิภาพหลังการพ้นโทษนั้นด้วย เพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่นักโทษและเพื่อประโยชน์ในการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษนั้น²⁹

1) การบำบัดแก่นักโทษ กล่าวคือ การบำบัดแก่นักโทษต้องดำเนินต่อระยะเวลา มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักโทษเคารพต่อกฎหมาย และสามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อพ้นโทษ ได้พัฒนาจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบและความนับถือให้ตนเองของนักโทษ³⁰ เรือนจำต้องใช้มาตรการทุกอย่างรวมทั้งการอบรมทางศาสนาตามที่จัดให้ได้ ให้การศึกษา การแนะแนวและฝึกอบรมด้านอาชีพ กิจกรรมสังคม การฝึกฝนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การกีฬา เพื่อให้เหมาะสมกับนักโทษรายบุคคล โดยคำนึงถึงประวัติทางสังคมและประวัติการกระทำผิด ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ทัศนคติ อารมณ์ กำหนดระยะเวลาของโทษจำคุก และแนวโน้มเกี่ยวกับอนาคตของนักโทษผู้นั้นภายหลังการปล่อยตัว³¹

สำหรับนักโทษที่มีกำหนดโทษจำคุกมีระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ผู้บัญชาการเรือนจำนั้นจะต้องมีข้อมูลรายละเอียดของนักโทษแต่ละคน เกี่ยวกับประวัติทางสังคมและประวัติ

²⁶ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ. “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

²⁷ กุลพล พลวัน, เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน้าที่ 9-15, 2546, พิมพ์ครั้งที่ 6 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

²⁸ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 64 (4).

²⁹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 64.

³⁰ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 65.

³¹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 66 (1).

การกระทำผิดของนักโทษ ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ทักษะคดีและลักษณะทางอารมณ์ของนักโทษตลอดจนกำหนดระยะเวลาของโทษจำคุก และแนวโน้มเกี่ยวกับอนาคตของนักโทษผู้นั้น ภายหลังจากพ้นโทษ อีกทั้งจะต้องมีรายงานการตรวจของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจของนักโทษผู้นั้นกับรายงานการบำบัดทางจิตหากมี เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย³²

อย่างไรก็ดี รายงานและเอกสารที่ข้องเกี่ยวกับข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว จะต้องจัดเก็บอยู่ในแฟ้มแยกเป็นรายบุคคลซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเสมอ และจะต้องมีการจัดแยกประเภทของแฟ้ม เพื่อสะดวกแก่การปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดแก้ไขนักโทษนั้น³³

2) การจำแนกประเภทของนักโทษและการคัดแยกนักโทษรายบุคคล กล่าวคือวัตถุประสงค์ของการจำแนกประเภทนักโทษคือ³⁴

(1) เพื่อคัดแยกนักโทษออกจากบรรดานักโทษอื่นที่มีประวัติอาชญากรรมและความประพฤติที่ไม่ดีซึ่งอาจชักนำไปในทางที่เลวร้ายนั้น

(2) เพื่อประโยชน์ในการจัดมาตรการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษ จึงต้องมีการคัดแยกประเภทของนักโทษหลายประเภท

จะเห็นได้ว่า การจัดให้มีเรือนจำหลายประเภทและการจัดให้มีแดนต่างๆ ของเรือนจำแยกเป็นหลายแดนตามประเภทของนักโทษเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่การบำบัดแก้ไขนักโทษให้เหมาะสมแก่ลักษณะของนักโทษนั้น³⁵ ในทันทีที่รับนักโทษผู้นั้นเข้าสู่เรือนจำและได้ศึกษาบุคลิกภาพของนักโทษผู้นั้นแล้วการจัดรายการฝึกอบรมและการแก้ไขบำบัดแก้ไขนักโทษผู้นั้น ให้อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะสำหรับนักโทษผู้นั้น ตลอดจนความสามารถและแนวโน้มของนักโทษผู้นั้นเป็นฐาน ในการพิจารณา³⁶

สำหรับผลประโยชน์ที่นักโทษจะพึงได้รับจากการทำงานในเรือนจำนั้น จะต้องถือเป็นเรื่องที่สำคัญไม่ให้น้อยไปกว่าการที่เรือนจำจะแสวงหาผลกำไรจากโรงงานอุตสาหกรรมในเรือนจำนั้น³⁷

³² ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 66 (2).

³³ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 66 (3).

³⁴ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 67.

³⁵ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 68.

³⁶ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 69.

³⁷ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 72.

- (1) งานที่ให้นักโทษทำต้องเป็นงานที่ไม่หนักจนเกินไป
- (2) นักโทษที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดมีหน้าที่จะต้องทำงานในเรือนจำนั้น งานที่ต้องจัดให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นไปตามความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์
- (3) งานที่จะให้นักโทษทำเป็นหลักนั้นควรอยู่ในระหว่างเวลาของวันทำงานปกติ
- (4) ส่งเสริมให้นักโทษได้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษ
- (5) จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่นักโทษ โดยเฉพาะนักโทษที่อยู่ในวัยทำงาน

(6) ภายใต้งบเงื่อนไขที่จะสามารถจัดให้ได้และภายใต้ข้อกำหนดทางการปกครองและระเบียบวินัยของเรือนจำ นักโทษพึงมีสิทธิเลือกชนิดของงานที่ทางเรือนจำจัดให้ มีนั้นตามที่นักโทษผู้นั้นประสงค์จะทำ

อนึ่ง อุตสาหกรรมและกิจการที่จัดให้มีภายในอาณาบริเวณของเรือนจำนั้น ควรอยู่ภายใต้การจัดการโดยตรงของเรือนจำโดยมิใช่การให้บริษัทเอกชนมาจัดการแสวงหากำไรในกรณีของงานที่ให้นักโทษทำจัดโดยสถานที่อื่นที่ไม่อยู่ในควบคุมของเรือนจำนั้น การทำงานของนักโทษในกรณีนี้จะต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ด้วย ซึ่งหากงานดังกล่าวไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของหน่วยราชการแล้ว ผู้ที่ได้ประโยชน์จากการทำงานของนักโทษดังกล่าว จะต้องจ่ายค่าจ้างเต็มจำนวนตามอัตราค่าจ้างปกติ แก่หน่วยงานราชทัณฑ์ด้วย³⁸

อย่างไรก็ดี ทางเรือนจำมีหน้าที่จะต้องจัดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพ ให้แก่นักโทษที่ทำงานในเรือนจำในระดับเดียวกันกับมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงานประเภทที่ทำงาน โดยไม่รับค่าจ้าง มีกฎข้อบังคับว่าด้วยการจ่ายสินไหมทดแทนให้แก่นักโทษในฐานะแรงงานในเรือนจำ กรณีที่เกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ด้วยเหตุที่เกิดจากการทำงานในเรือนจำนั้น ในอัตราไม่น้อยกว่าอัตราค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับแรงงานประเภทที่ทำงาน โดยไม่รับค่าจ้าง³⁹

สำหรับจำนวนชั่วโมงสูงสุดของการทำงานรายวันและรายสัปดาห์ของนักโทษ จะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของหน่วยงานราชทัณฑ์ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องเดียวกันนี้ ที่มีสำหรับแรงงานประเภทที่ทำงาน โดยไม่รับค่าจ้างนั้น จะต้องกำหนดให้มีวันหยุดอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน กับจะต้องมีการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่แน่นอนเพื่อให้เป็นเวลาที่เพียงพอต่อการศึกษอบรมของนักโทษหรือกิจกรรมอื่นซึ่งเป็น

³⁸ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 73.

³⁹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 74.

ประโยชน์ต่อการบำบัดแก้ไขนักโทษนั้น⁴⁰ และจะต้องมีระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมให้แก่ นักโทษ อย่างน้อยที่สุดนักโทษพึงได้รับอนุญาตให้ใช้จ่ายเงินบางส่วนของค่าจ้างที่ได้รับเพื่อซื้อหา ของใช้ส่วนตัวที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเงินรายได้นั้นบางส่วนไปให้แก่ครอบครัวของตนเอง เรือนจำ พึงมีระบบการเก็บเงินรายได้ส่วนที่เหลือของนักโทษผู้นั้น เป็นเงินออมไว้ให้และส่งคืนแก่นักโทษ ผู้นั้นในเวลาที่พักโทษ⁴¹

2.6 แนวความคิดของหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Individualization of Punishment)

การลงโทษตามหลักการนี้ จะต้องกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Punishment to Fit Criminal) โดยพิจารณาถึงความเป็นจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนสามารถไม่เท่าเทียมกัน ในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรได้รับการลงโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง หากได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นหรือไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขอบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดี และกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายนั้น ในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมีแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้น ย่อมเนื่องมาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ฉะนั้น บุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำความผิดโดยสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวกระตุ้นการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำความผิด ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีความคิดที่กระทำความผิดอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งที่ถูกต้องแล้วมนุษย์จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติตนให้ถูกกฎหมาย ซึ่งการตัดสินใจของบุคคลจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างๆ เช่น สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

⁴⁰ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 75.

⁴¹ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, ข้อ 76.

ประกอบกับการสร้างแผนบังคับโทษ ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลสำรวจบุคลิกภาพของผู้ต้องขังในแต่ละราย เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม⁴² อีกทั้งการสร้างแผนบังคับโทษ (Erstellung des Vellzugsplans) ข้อมูลที่นำมาสร้างแผนบังคับโทษควรมาจาก “การสำรวจเพื่อบำบัด” (Behandlungsuntersuchung)⁴³ การสำรวจนี้เป็นการค้นหาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย ควรทำหลังจากการรับตัวผู้ต้องขังแล้วผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นผู้วางแผนการบังคับโทษของผู้ต้องขังในแต่ละรายจากการสำรวจเพื่อการบำบัดแผนบังคับโทษนี้เป็นแผนการเฉพาะบุคคล

อนึ่ง หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละอยู่ในหลักการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

2.7 แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

“สิทธิ” (Right) หมายถึง อำนาจที่มีกฎหมายรับรอง คู่ครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย กล่าวคือ สิทธิเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำการ หรือละเว้นการกระทำการบางอย่างประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน⁴⁴

“สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ถือว่าเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” (das subjective oeffentlicherecht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรอง คู่ครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายรวมถึงการให้หลักประกันในเชิงสถาบัน (die institutionellengarantien) ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐ และสิทธิตาม

⁴² ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 94-104

⁴³ Kaiser/schoch.Strafvollzug.5.Auflage. pp. 139-143

⁴⁴ จาก สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (พิมพ์ครั้งที่ 2), โดย วรพจน์ วิศรุตพิชัย, 2543, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. น. 21.

รัฐธรรมนูญ สิ่งที่คุณพึงประสงค์ผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครอง สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติ⁴⁵

“เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อันเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ดังนั้น เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) ซึ่งอำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง⁴⁶

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะ และเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือ คุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคล เพื่อให้มนุษย์มีอิสระในการพัฒนา และรับผิดชอบตนเองโดยถือว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ซึ่งประกอบด้วยรากฐานอันเป็นสาระสำคัญ 2 ประการ คือ สิทธิในชีวิตร่างกาย และสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค⁴⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” เป็นการวางหลักทั่วไปอันเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐที่ให้ความรับรอง คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ก่อให้เกิดความผูกพันต่ออำนาจรัฐ โดยถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นตัวกำหนดและเป็นตัวจำกัดวัตถุประสงค์ และภาระหน้าที่ของรัฐ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” เป็นการมุ่งหมายให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องผูกพันให้ความคุ้มครองในการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ โดยองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐจะไม่กระทำการใดๆ ในลักษณะที่จะเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล มาตรา 28 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการให้รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะ

⁴⁵ จาก หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, (น 47).

โดย บรรณเจติ สิงคะเนติ. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543,

⁴⁶ แหล่งเดิม.

⁴⁷ แหล่งเดิม.

กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของไทย ฉบับปัจจุบันได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด ย่อมมีศักดิ์ศรีมีคุณค่าของความเป็นคน รัฐย่อมจะคุ้มครองเสมอกัน

2.8 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของนักโทษในประเทศไทย

สำหรับการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทยนั้น การบังคับใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทย เป็นนโยบายที่รัฐได้มอบให้กรมราชทัณฑ์นำไปกำหนดแบบแผนและวิธีการที่จะปฏิบัติต่อนักโทษ ในเบื้องต้นจึงสมควรนำมาศึกษาถึงประวัติความเป็นมาดังกล่าว

2.8.1 ความเป็นมาของการให้นักโทษทำงานในประเทศไทย

ในประเทศไทยการใช้แรงงานนักโทษหรือการให้นักโทษทำงานมีมานานแล้ว โดยในสมัยโบราณ การใช้แรงงานนักโทษถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ควบคู่กันไปกับโทษจำคุก เช่น ให้จำคุกแล้วเอาตัวลงไปตะพุ่นหญ้าช้าง หรือให้นักโทษทำงานทุกอย่างให้กับผู้คุม ซึ่งมีลักษณะใช้แรงงานเหมือนไพร่⁴⁸ ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การใช้แรงงานนักโทษมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา⁴⁹ ดังที่ปรากฏในเอกสารจดหมายเหตุ คำให้การของขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ซึ่งในจดหมายเหตุนั้นได้กล่าวถึงพระคลัง โรงช่าง โรงม้า คุก และหอกลอง ที่มีอยู่ในกำแพงกรุงศรีอยุธยา ในส่วนที่เกี่ยวกับคุก จดหมายเหตุได้มีบันทึกไว้ว่า ในกำแพงกรุงศรีอยุธยามีคุกอยู่ 8 คุก นักโทษที่ถูกคุมขังอยู่ในคุกเหล่านั้น ทางราชการได้จัดให้ทำเรือรบ เรือสำเภา อยู่เก็บเรือสำเภา เลื่อยไม้ ใสกบ ทำถนนหลวง ทำความสะอาดสถานที่ราชการ⁵⁰

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การใช้แรงงานนักโทษไม่ได้เน้นหนักไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ แต่เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานผู้คุมและเจ้านายผู้มีอำนาจบังคับบัญชาคุกและตาราง ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าในสมัยนั้นเจ้าพนักงานผู้ควบคุมคุกและตารางไม่ได้รับพระราชทานเงินเดือนเบี้ยหวัดจึงได้ผลประโยชน์จากการใช้แรงงานนักโทษ โดยนักโทษต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่เจ้าพนักงานผู้ควบคุม ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคของการปฏิรูปการปกครอง โดยพระองค์ทรงนำวิทยาการความรู้และ

⁴⁸ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, “ประวัติราชทัณฑ์ 200 ปี”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2525), หน้า 548.

⁴⁹ เกียรติศักดิ์ วงศ์ไชยสุวรรณ, “การใช้แรงงานนักโทษในสาธารณะกิจ” *วารสารราชทัณฑ์* 27 (มกราคม – กุมภาพันธ์, 2522) : 37 – 38.

⁵⁰ จาก “การใช้แรงงานนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ.” (น. 42). *โดย* ประกิจ กฤษณะ, *วารสารราชทัณฑ์* 31 (พฤศจิกายน – ธันวาคม, 2526).

อารยธรรมจากต่างประเทศมาเพื่อพัฒนาการประเทศและแก้ไขความเป็นอยู่ของประชาชนและประเทศให้เจริญขึ้น⁵¹ โดยมีการปฏิรูปงานราชทัณฑ์ ในส่วนของการใช้แรงงานนักโทษก็ได้มีการพัฒนาและมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปจากเดิม โดยในปีรัตนโกสินทร์ศก 110 ได้มีการปฏิรูปการใช้แรงงานนักโทษให้เป็นประโยชน์ต่อราชการแผ่นดินและให้นักโทษมีวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ฝ่ายเจ้าพนักงานผู้คุมซึ่งแต่เดิมไม่ได้รับเงินผลประโยชน์ก็ได้จัดให้ได้รับเงินเดือนจากรัฐ แทนที่เงินรายได้จากส่วนผลประโยชน์จากการใช้แรงงานนักโทษและได้ยกเลิกการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากนักโทษ ตลอดจนรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารเครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่นๆ แก่นักโทษ ตลอดจนมีการสร้างโรงงานในคุกเพื่อให้นักโทษได้ทำงานช่างฝีมือต่างๆ เช่น ช่างเหล็ก ช่างไม้ ช่างสิบหมู่ เป็นต้น⁵²

หลังจากนั้นก็ยังมีพระบรมราชโองการตราพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ พ.ศ. 2444 (ร.ศ. 120) โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดระบบงานราชทัณฑ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งใช้สืบเนื่องมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์รวม 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตลอดจนมีการตรากฎหมายและระเบียบต่างๆ ในการพัฒนางานราชทัณฑ์ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ

วิวัฒนาการของงานราชทัณฑ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเป็นวิวัฒนาการที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการปฏิบัติต่อนักโทษที่เป็นรูปแบบในแนวจาริตประเพณีดั้งเดิม คือ เป็นการลงโทษให้สาสมถึงความผิดที่เกิดขึ้นมาเป็นรูปแบบการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการคุมครองสังคม และการแก้ไขอบรม ผู้กระทำความผิดให้กลับเข้าสู่สังคมได้เช่นคนปกติ การใช้แรงงานผู้ต้องขังก็มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ และข้อเสนอแนะว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของสหประชาชาติ การเน้นการฝึกวิชาชีพ เพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบวิชาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ⁵³

⁵¹ จาก "สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในประเทศไทย", โดย ประชาน วัฒนวานิชย์ และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2529), หน้า 285.

⁵² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, "ประวัติราชทัณฑ์ 200 ปี." น. 549 – 550.

⁵³ รายงานประจำปี กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2538.

นอกจากนี้การใช้แรงงานนักโทษซึ่งในปัจจุบันอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ก็มีแนวความคิดที่จะใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการลงโทษอย่างเดียว เป็นแนวทางเพื่อการแก้ไขปรุงแต่งจิตใจของผู้กระทำความผิด ดังเห็นได้จากการเรียกชื่อ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า “กรมเรือนจำหรือกรมคัดสันดาน” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Department of Prisons or Department of Penitentiary” เปลี่ยนใหม่เป็น “Department of Corrections” อันมีความหมายเป็นมงคลว่า “กรมแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิด” ทางราชทัณฑ์ของประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนชื่อ “กรมราชทัณฑ์” ซึ่งเดิมในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Department of Penitentiary” ไปสู่คำว่า “Department of Corrections” เมื่อปี พ.ศ. 2505 เช่นเดียวกัน⁵⁴

กล่าวโดยสรุป ในสมัยก่อนการใช้แรงงานนักโทษเป็นไปเพื่อการลงโทษเพียงอย่างเดียว มีการใช้แรงงานนักโทษเยี่ยงทาส คือ เอาตัวลงโทษเป็นข้ารับใช้ของเจ้าขุนมูลนาย แต่ในปัจจุบันแนวความคิดในการใช้แรงงานนักโทษได้เปลี่ยนแปลงไป โดยให้หันมานั้นเพื่อให้เป็นไปในการแก้ไข ฟื้นฟู ด้วยการให้ความรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว ประกอบกับการให้การศึกษอบรมในด้านอื่นๆ ด้วย

2.8.2 กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทย

ปัจจุบันกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทำงานของไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 ตอนที่ 46 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 และบังคับใช้ภายหลัง 4 เดือนนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁵⁵ จึงมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2479 และมีผลทำให้ยกเลิกกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับอยู่ คือ พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120 กับทั้งบรรดากฎหมาย กฎและระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติแล้วในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479⁵⁶

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทำงานซึ่งเกี่ยวกับงานสาธารณะ รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบกฎหมายในการให้นักโทษทำงานหรือฝึกอาชีพ คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งการให้นักโทษทำงาน หรือการใช้แรงงานนักโทษ หรือการฝึกวิชาชีพ เป็น

⁵⁴ จาก “หลักทัณฑ์วิทยา.” (น. 181), โดย ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์

⁵⁵ มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

⁵⁶ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

กิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่ง เรือนจำและทัณฑสถาน โดยหลักการแล้วถือว่าการใช้แรงงาน นักโทษและการฝึกวิชาชีพเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อกิจกรรมฟื้นฟูจิตใจนักโทษ

กฎหมายต่างๆ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานและการฝึกอาชีพมีดังต่อไปนี้

2.8.2.1 การให้นักโทษทำงานตามมาตรา 22

มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 บัญญัติว่า⁵⁷ “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักโทษต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำนั้นเฉพาะนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ผู้ที่ถูกขังแต่ไม่ใช่ นักโทษเด็ดขาดจึงไม่ต้องทำงานไม่ว่าจะเป็นกรณีคนต้องขังหรือคนฝาก

คำว่า “นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังจากคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย ส่วน “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง⁵⁸ และ “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา⁵⁹

จากบทกฎหมายดังกล่าวมาข้างต้น กฎหมายวางหลักว่า นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่คำสั่งที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะสั่งได้นั้นต้องเป็นคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายหรือกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ส่วนคนต้องขังและคนฝาก เจ้าพนักงานเรือนจำไม่มีอำนาจสั่งให้ทำงาน ยกเว้นแต่ในกรณีที่คนต้องขังหรือคนฝากสมัครใจทำงานเอง ดังที่กฎหมายบัญญัติว่า⁶⁰

“คนต้องขังและคนฝาก ต้องทำงานแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของคนหรือการสุขาภิบาลในสวนใดส่วนหนึ่งแห่งเรือนจำ คนต้องขังระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาอาจต้องทำงานเพื่อยังการบำรุงรักษาเรือนจำให้ดียิ่งขึ้น ผู้ต้องขังคนใดสมัครเข้าทำงานอย่างอื่นก็อาจขออนุญาตให้ทำได้”

นอกจากนี้เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องให้นักโทษทำงานที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า จะเป็นประโยชน์กับนักโทษ มิใช่จะใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งการทำงานที่จะจัดให้นักโทษทำงานนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำก็ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วยคือ⁶¹

⁵⁷ มาตรา 4 (3) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523.

⁵⁸ มาตรา 4 (4) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

⁵⁹ มาตรา 4 (5) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

⁶⁰ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

⁶¹ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 50.

1. กำหนดโทษ ถ้าเป็นนักโทษที่กำหนดโทษหรือระยะเวลาการจำคุกอยู่ในเรือนจำนั้น ซึ่งไม่มีเวลาพอที่จะฝึกฝนการทำงานให้เกิดความชำนาญก็อาจให้ทำงานเบ็ดเตล็ดทั่วไป นักโทษที่ได้รับโทษจำคุกสูงก็ให้ทำงานที่ค่อนข้างยากหรือทำงานที่มีอาชีพถาวร เพราะมีโอกาสฝึกฝนอบรมจนเกิดความชำนาญและสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษได้

2. ความแข็งแรงแห่งร่างกาย ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงก็ควรทำงานที่หนักกว่าผู้ที่อ่อนแอกว่า

3. สติปัญญา ผู้ที่มีสติปัญญาดีควรทำงานเกี่ยวกับงานที่สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือประดิษฐ์ หรือควรจัดให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม

4. อุปนิสัยและฝีมือความรู้ ความชำนาญ ผู้ที่มีนิสัยเยือกเย็นสมควรทำงานประดิษฐ์ละเอียดอ่อน เช่น งานแกะสลักหรืองานมุก หรือผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญมาก่อน ก็สามารถนำมาฝึกอบรมนักโทษอื่นอีกด้วย

5. ผลในทางเศรษฐกิจ ควรคำนึงถึงการประหยัดวัสดุอุปกรณ์ มิให้สูญเสียมามากเกินความจำเป็น

6. ผลในทางอบรม ดังเช่น ในกรณีการให้ฝึกวิชาชีพควรมุ่งหวังผลให้นักโทษสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษได้

7. สถานการณ์แห่งเรือนจำ

การจัดให้นักโทษทำงานนอกจากจะต้องคำนึงถึง กำหนดโทษ ความแข็งแรงแห่งร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ ผลในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม สภาพการณ์แห่งเรือนจำแล้ว นักโทษเด็ดขาดที่ยังอยู่ในวัยที่ควรได้รับการศึกษาอบรม กฎหมายก็ได้บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ”⁶² จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้คำนึงถึงนักโทษที่อยู่ในวัยอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากนักโทษในวัยนี้เป็นวัยที่ยังควรได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่อยู่ในวัยเดียวกัน เพื่อในวันข้างหน้าเมื่อเขาพ้นโทษแล้วจะได้ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษาอบรมประกอบสัมมาอาชีพต่อไป อันจะทำให้สังคมสงบสุขขึ้นด้วย

นอกจากนี้ในการให้นักโทษทำงานหรือฝึกวิชาชีพจะต้องคำนึงหลักเกณฑ์ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ (United Nations Standard Minimum Rules For The Treatment of Prisoners and Related Recommendations) ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานได้มีกำหนดไว้ในข้อ 71 (1) – (6) โดยมีรายละเอียดดังนี้

⁶² กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 5.

- (1) งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้ทลายจำ
- (2) ผู้ต้องขังมีความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ ตามที่แพทย์วินิจฉัย
- (3) ควรทำงานที่เพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาในการทำงานหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เมื่อพ้นโทษไปแล้วเท่าที่จะทำได้
- (4) ผู้ต้องขังควรได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และเกิดผลกำไร โดยเฉพาะผู้ต้องขังเยาว์วัย
- (5) ผู้ต้องขังควรเลือกทำงานที่จะทำได้ภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสม
- (6) จำนวนชั่วโมงทำงานควรกำหนดอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาให้ใกล้เคียงกับงานอิสระภายนอกและมีวันพักผ่อนสัปดาห์ละ 1 วัน
- (7) ได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเรือนจำเก็บไว้เป็นส่วนหนึ่งสะสมไว้ให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

2.8.2.1.1 ประเภทของงานที่ให้นักโทษทำ การให้นักโทษทำงานตามมาตรา 22 นี้มีทั้งงานที่มีผลประโยชน์ตอบแทนและงานที่ไม่มีผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งพอจะแยกออกได้เป็นดังนี้

1. การฝึกวิชาชีพ
 2. แรงงานรับจ้าง
 3. การให้นักโทษออกทำงานภายนอกเรือนจำ
- ซึ่งจะแยกอธิบายดังนี้

1. การฝึกวิชาชีพ เป็นรูปแบบหนึ่งของระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังผลิตผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ซึ่งในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีแนวความคิดว่า การฝึกวิชาชีพแก่นักโทษ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้นักโทษประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เนื่องจากนักโทษส่วนมากมีฐานะยากจนและไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งและขาดฝีมือในการทำงาน จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ผลักดันให้นักโทษกระทำความผิดด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ กรมราชทัณฑ์จึงได้กำหนดให้นักโทษฝึกอาชีพในระหว่างการคุมขัง เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะการทำงานและเป็นการสร้างนิสัยรักการทำงานให้แก่ักโทษด้วย⁶³

การฝึกวิชาชีพทางเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ นับเป็นกิจการวิชาชีพที่สำคัญส่วนหนึ่ง ขณะนี้ก็ได้ดำเนินการเร่งรัดการฝึกวิชาชีพทางการเพาะปลูก แก่ผู้ต้องขังทั้งที่เป็นพืชล้มลุกและไม่ยืนต้น ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็ได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสุกร กระบือ เป็ด ไก่ และสัตว์น้ำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตรให้เป็นศูนย์รวบรวมวิชาการด้านเกษตร และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเรียนรู้ในด้านเกษตรกรรมถูกต้อง

⁶³ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย รายงานประจำปี 2537.

2.9 แนวความคิดเกี่ยวกับเรือนจำเกษตรกรรม

2.9.1 ความเป็นมาของเรือนจำเกษตรกรรม

จากจุดเริ่มต้นแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งทัณฑนิคมในประเทศไทยมีมานานแล้ว โดยเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ได้มีพระราชกฤษฎีกาหวงห้ามที่ดินโดยกระทรวงมหาดไทย ตามประกาศของอำเภอจันทิก (อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา) ที่ 2349/2478 เพื่อเตรียมพื้นที่ จำนวน 127,785 ไร่ ที่ตำบลลาดบัวขาว อำเภอจันทิก(ในขณะนั้น) จังหวัดนครราชสีมา ไว้เตรียมพื้นที่เพื่อก่อสร้างเรือนจำที่จะเปลี่ยนเป็นทัณฑนิคมต่อไป⁶⁴ ซึ่งแนวความคิดในการดำเนินการเรื่อง ทัณฑนิคม เริ่มชัดเจนขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2479 เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ ลักษณะ 2 ว่าด้วย “ทัณฑนิคม” ขึ้น โดยกรมราชทัณฑ์ได้เล็งเห็นประโยชน์ของการ ดำเนินงานด้านทัณฑนิคมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในขณะนั้นผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีพื้นฐานครอบครัว และการประกอบอาชีพจากสังคมเกษตรกรรม ประกอบกับขณะนั้นในต่างประเทศโดยเฉพาะกลุ่ม ประเทศเกษตรกรรมกรมราชทัณฑ์จึงได้วางแผนดำเนินการจัดตั้งทัณฑนิคมขึ้น และได้จัดตั้ง ทัณฑนิคม แห่งแรกของประเทศไทยขึ้น เรียกว่า “ทัณฑนิคมธารโต” ที่จังหวัดยะลา ต่อมาเมื่อเกิด สงครามโลกครั้งที่ 2 ทัณฑนิคมแห่งนี้จึงได้หยุดดำเนินการไป

เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2520 ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย กรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการทัณฑนิคมแห่งใหม่ขึ้น เรียกว่า “ทัณฑนิคมคลองไผ่” บนเนื้อที่ดำเนินการทั้งสิ้น 11,250 ไร่ ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเรือนจำกลางคลองไผ่ ทัณฑนิคมคลองไผ่ดำเนินการมาจนถึง ปี พ.ศ. 2532 และได้หยุดดำเนินการ แต่ยังไม่มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ว่าด้วย เรื่อง “ทัณฑนิคม” แต่อย่างใด⁶⁵

นอกจากนี้ในปัจจุบันผลจากการศึกษาจากโครงสร้างหน่วยงานของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วยเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศไทย ทั้งหมด 193 แห่ง พบทัณฑนิคมเพียง แห่งเดียวในประเทศไทย คือ ทัณฑนิคมคลองไผ่ และไม่พบเรือนจำเกษตรกรรม แต่พบลักษณะ รูปแบบใกล้เคียงกับเรือนจำเกษตรกรรม อันได้แก่ เรือนจำ/ทัณฑสถานในจังหวัดนครราชสีมา 4 แห่ง คือ ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพระกัณฑ์ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา เรือนจำกลางคลอง ไผ่และเรือนจำอำเภอสีคิ้ว เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี เรือนจำชั่วคราวเขาบิน จังหวัด ราชบุรี เรือนจำชั่วคราวโคกมะตูม จังหวัดบุรีรัมย์ เรือนจำชั่วคราวโคกตาบัน จังหวัดสุรินทร์ เรือนจำชั่วคราวรอบเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เรือนจำชั่วคราวเขาระกำจังหวัดตราด และทัณฑสถาน เปิดทุ่งเบญจาจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น

⁶⁴ ทัณฑนิคมคลองไผ่ www.correct.go.th

⁶⁵ เอกสารอัดสำเนาจากกรมราชทัณฑ์

2.9.2 วัตถุประสงค์ของเรือนจำเกษตรกรรม เรือนจำเกษตรกรรมมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังที่มีประวัติดังกล่าวทางด้านเกษตรกรรมหรือมีความสนใจทางด้านเกษตรกรรมมาก่อน ประกอบกับกรมราชทัณฑ์มีภารกิจหลักในการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีเพื่อคืนสู่สังคม ซึ่งภารกิจหลักนี้เองไม่ได้ที่จะมีผลกระทบต่อสังคมในบางส่วน แต่กรมราชทัณฑ์จะอย่างไร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมในการพัฒนาให้ผู้กระทำผิด กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมแบบยั่งยืนไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำ จึงได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการ บริหารองค์กร ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้น้อมนำแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาดำเนินการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังด้านการเกษตรกรรม ทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีทักษะความรู้และประสบการณ์ เพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตผู้ต้องขังให้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต นำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

บทที่ 3

ศึกษาการทำงานของนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมของต่างประเทศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงเรือนจำในต่างประเทศ ซึ่งด้านการดำเนินงาน ในปัจจุบันเรือนจำในประเทศ U.S.A. ออสเตรเลีย จีน และรัสเซีย ได้มีการนำแนวคิดเรือนจำเกษตรกรรมมาใช้ เช่น เรือนจำเกษตรกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ในรัฐ มิสซิสซิปปี (Mississippi State Farm) คือ เรือนจำเกษตรกรรมพาร์ชแมน U.S.A. และและในเรือนจำเกษตรกรรมรัฐลุยเซียน่า (Louisiana State Penitentiary) และเรือนจำเกษตรกรรมของประเทศออสเตรเลีย ในมลรัฐ Western Australia มี เรือนจำเกษตรกรรม 2 แห่ง คือ เรือนจำเกษตรกรรมคาร์เน็ต (Karnet Prison Farm) และเรือนจำเกษตรกรรมวูโรโล (Wooroloo Prison Farm)

3.1 สหรัฐอเมริกา

กรมราชทัณฑ์ในสหรัฐอเมริกา จัดอยู่ในสหรัฐอเมริกา จัดอยู่ในระดับความก้าวหน้า ทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยการจัดโครงสร้างของระบบเรือนจำ และทัณฑสถานได้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารประเทศ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องจัดรูปแบบการบริหารราชทัณฑ์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลกลาง (Federal Prison System) ระดับเรือนจำมลรัฐ (State Prison System) และระบบเรือนจำท้องถิ่น (The Country and Municipal System)

สำหรับประเทศในระบบคอมมอนลอร์ การดำเนินคดีอาญาจะเป็นระบบการค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดี หรือระบบคู่ปรปักษ์ (Adversary System or Fight Theory) กล่าวคือ คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างมีฐานะเท่าเทียมกันในศาล การจะได้ความจริงต้องอาศัยการโต้แย้งของคู่ความในคดี เพื่อโน้มน้าวจิตใจของคณะลูกขุนซึ่งเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงให้คล้อยตาม โดยผู้พิพากษาเป็นเพียงผู้ควบคุมให้มีการต่อสู้ในเชิงคดีอย่างยุติธรรม¹

¹ อภิรัตน์ เพชรศิริ. (2521). “การพิจารณาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา: ระบบพิจารณาแบบไบเฟอร์เคชั่น.” *วารสารนิติศาสตร์*. น. 10.

3.1.1 โทษและทฤษฎีรองรับการลงโทษ

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติว่า “จักไม่มีการกระทำเยี่ยงทาสหรือภาวะจำยอมโดยความสมัครใจ เว้นแต่จะเป็นการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญา เมื่อบุคคลได้ถูกฟ้องคดีโดยชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาพบว่าเงื่อนไขการกำหนดโทษเป็นรูปแบบของทฤษฎีกฎหมายอาญาปัจจุบันคือการลงโทษให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งการควบคุมแรงงานนักโทษได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เงื่อนไขการกำหนดโทษเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำความผิด และนำอาการลงโทษอาญา การแก้ไขผู้กระทำความผิด ประกอบกับนโยบายทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา มาประยุกต์ให้ประสมประสานกันเพื่อให้แก่ผู้กระทำความผิด การใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมจึงแก้ไขปัญหาวิกฤติผู้ต้องขังล้นเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 การบังคับโทษจำคุก

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศในระบบคอมมอนลอว์โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ส่วน (Bifurcation) แต่ละส่วนจะมีกลไกอิสระอยู่ในตัวเอง โดยส่วนแรกได้แก่การพิจารณาชั้นวินิจฉัยความผิด และส่วนที่สองได้แก่การพิจารณาชั้นกำหนดโทษ²

1) การพิจารณาชั้นวินิจฉัยความผิด (Guilty Stage) กระบวนการพิจารณาในขั้นนี้เป็นเรื่องการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดโดยจะพิสูจน์ถึงการกระทำ (Actus Reus) และเจตนาชั่ว (Mens rea) ของจำเลยว่ามีเพียงพอตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ โดยปกติผู้พิพากษาจะทำหน้าที่วินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของจำเลยในความผิดที่ไม่ร้ายแรง (Misdemeanor) แต่สำหรับความผิดร้ายแรง (Felony) หน้าที่ดังกล่าวมักเป็นของลูกขุน

2) การพิจารณาชั้นกำหนดโทษ (Sentencing Stage) จำเลยที่จะเข้ามาสู่ขั้นตอนนี้จะต้องผ่านขั้นตอนการวินิจฉัยความผิด (Guilty stage) มาแล้ว โดยมีการตัดสินชี้ขาดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (Conviction) ซึ่งอาจเกิดจากการตัดสินข้อเท็จจริงในคดีโดยผู้พิพากษา หรือลูกขุนหรือเกิดจากจำเลยให้การรับสารภาพผิด (Guilty plea) โดยปกติขั้นตอนการกำหนดโทษจะเป็นการพิจารณาถึงประวัติภูมิหลังของจำเลย ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลช่วยให้การกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างเหมาะสม และถือว่ามีผลช่วยลดข้อขัดแย้งมากกว่าขั้นตอนการวินิจฉัยความผิดซึ่งเป็นเรื่องของตัวบทกฎหมายและการกระทำของจำเลยซึ่งง่ายต่อการพิจารณา

² จาก กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา (น. 7), โดย เกียรติภูมิ แสงสสิธร, 2523.

จากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ (United States)³ ทำให้รัฐแต่ละรัฐ มีอำนาจบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้ภายในรัฐของตนโดยอิสระตราบท่าที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเหตุให้กฎหมายขาดความเป็นเอกภาพ ทั้งยังส่งให้กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาของรัฐแต่ละรัฐแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตามกระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาเป็นการอธิบายถึงกระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ในรูปของภาพรวม (Concept) ซึ่งสามารถยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ (Standard) ของรัฐทุกรัฐได้

ประเทศสหรัฐอเมริกานับเป็นประเทศหลักในกลุ่มกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีกระบวนการกำหนดโทษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือ การกำหนดโทษจำเลยมิได้อยู่ในอำนาจของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ หากแต่การกำหนดโทษจำเลยจะดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโทษจำเลย ไม่ว่าจะเป็นอัยการ ทนายความ ผู้เสียหาย หรือการที่ยอมให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องของการกำหนดโทษจำเลยโดยทางอ้อม เช่น การที่คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ใช้อำนาจที่จะไม่ดำเนินคดีกับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือการที่ตำรวจไม่ดำเนินคดีกับผู้ซึ่งกระทำความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ผู้กระทำเกี่ยวกับการขบขี้นพาหนะ เป็นต้น

การเข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษจำเลยของบุคคลดังกล่าวไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมทำให้กระบวนการกำหนดโทษจำเลยในประเทศสหพันธรัฐอเมริกามีความสลับซับซ้อนอยู่มาก อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบหลักอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา (Sentencing Process) ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ประกอบด้วยผู้บัญญัติกฎหมาย ศาล และคณะกรรมการพักการลงโทษ โดยผู้บัญญัติกฎหมายเป็นตัวกำหนดโทษสำหรับความผิดหนึ่งๆ สาวนศาลคือผู้ทำหน้าที่กำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำผิดภายในขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ สำหรับคณะกรรมการพักการลงโทษเป็นผู้พิจารณาว่าผู้กระทำความผิดซึ่งต้องคำพิพากษาลงโทษสมควรจะได้กลับสู่สังคมเมื่อใด ภายหลังจากที่ถูกลงโทษมาเป็นระยะเวลาพอสมควร กลไกต่างๆ เหล่านี้ ต่างมีขั้นตอนความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ กล่าวคือ กระบวนการกำหนดโทษจำเลยของประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะกระจายอำนาจ โดยให้บุคคลและหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโทษจำเลยโดยปกติผู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดโทษจำเลยโดยตรง คือ ผู้พิพากษา อย่างไรก็ตามในอดีตในหลายๆ รัฐ เคยอนุญาตให้ลูกขุนเข้ามามีอำนาจกำหนดโทษจำเลยได้ แต่ในปัจจุบันแนวโน้มที่จะให้ลูกขุนเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดโทษจำเลยเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากประสบปัญหาบางประการ เช่น ลูกขุนนำข้อเท็จจริงการวินิจฉัยความผิดมา

³ เกียรติภูมิ แสงศิริธร (น.12). เล่มเดิม.

ปนกับการกำหนดโทษโดยลงโทษจำเลยสถานเบาซึ่งมิใช่เกิดจากเหตุอันควรปราณี แต่เกิดจากการสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่⁴ หรือปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษรุนแรงเกินปกติเมื่อเปรียบเทียบกับผู้กระทำผิดรายอื่นๆ ซึ่งกระทำผิดในลักษณะเดียวกันเนื่องจากลักษณะซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยความรับผิดชอบเอาทัศนคติที่ไม่ดีมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโทษหรือกรณีการกำหนดโทษไม่ต่อเนื่องจากลักษณะขาดประสพการณ์⁵ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีการยกเลิกกฎหมายที่ให้อำนาจลูกขุนเป็นผู้กำหนดโทษ และให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ทำหน้าที่แทน

ในส่วนอำนาจของศาลหรือผู้พิพากษา ในการดำเนินกระบวนการกำหนดโทษนั้นจะเกิดขึ้นหลังจากที่ศาลตัดสินว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (Conviction) โดยศาลจะต้องดำเนินการกำหนดโทษจำเลยภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือตามที่ศาลกำหนด หรือภายในเวลาสมควร โดยปกติหากความผิดนั้นเป็นความผิดไม่ร้ายแรง หรือเป็นความผิดเล็กน้อย⁶ การกำหนดโทษจะทำไปพร้อมกับการพิพากษาคดี แต่สำหรับความผิดร้ายแรงหรือกรณีเพื่อความเหมาะสมบางประการ เช่น กรณีศาลมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย หรือกรณีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์ที่จะเสนอข้อเท็จจริงบางอย่างเพิ่มเติม ในกรณีดังกล่าว การกำหนดโทษจะทำได้ต่อเมื่อมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

การดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นกำหนดโทษจะกระทำภายหลังศาลตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดไปประมาณ 2-3 สัปดาห์ ทั้งนี้เพื่อให้โจทก์และจำเลย พนักงานคุมประพฤติหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีเวลาเตรียมพร้อมหาข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการกำหนดโทษและเมื่อถึงกำหนดนัด

⁴ Chaffin V. Stynchcombe, 412 U.S.17 (1973).

⁵ American Bar Association Project on Minimum Standards for Criminal Justice, Standards Relating to Sentencing Alternative and Procedures, Tentative Draft (December 1967). p. 44.

⁶ ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา บทที่ 18: ความผิดอาญา และวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3559 ได้แบ่งระดับความหนักเบาของความผิดอาญาออกเป็น 9 ระดับ ดังนี้

- (1) ความผิดร้ายแรงระดับ A ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือความผิดที่มีโทษประหารชีวิต
- (2) ความผิดร้ายแรงระดับ B ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป
- (3) ความผิดร้ายแรงระดับ C ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีแต่ไม่เกินยี่สิบปี
- (4) ความผิดร้ายแรงระดับ D ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีแต่ไม่เกินสิบปี
- (5) ความผิดร้ายแรงระดับ E ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีแต่ไม่เกินห้าปี
- (6) ความผิดไม่ร้ายแรงระดับ A ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหนึ่งปี
- (7) ความผิดไม่ร้ายแรงระดับ B ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สามสิบวันแต่ไม่เกินหกเดือน
- (8) ความผิดไม่ร้ายแรงระดับ C ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ห้าวันแต่ไม่เกินสามสิบวัน
- (9) ความผิดเล็กน้อย ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินห้าวัน."

อัยการ พนักงานคุมประพฤติและจำเลย จะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล กระบวนพิจารณาจะเริ่มขึ้นทันทีที่ผู้พิพากษาได้อธิบายถึงรายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการ ขั้นกำหนดโทษให้จำเลยทราบ หลังจากนั้นอัยการหรือพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อนโดยพยานเหล่านั้นจะเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพและประวัติภูมิหลังของจำเลย ซึ่งส่วนใหญ่มีอยู่ในรายงานก่อนพิพากษา ได้แก่ ประวัติการกระทำความผิด ประวัติครอบครัว ประวัติการประกอบอาชีพ นิสัยและความประพฤติ เป็นต้น สำหรับพยานที่มีเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับการให้ข้อมูล เช่น ความลับของนายความและลูกความ แพทย์และคนไข้ จะไม่นำมาเปิดเผย ในระหว่างการสืบพยาน ถ้าจำเลยคัดค้านความถูกต้อง เช่น ค้านว่าตนไม่เคยกระทำความผิด หรือไม่มีพฤติการณ์ตามที่กล่าวอ้าง อัยการ หรือพนักงานควบคุมประพฤตินั้นหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างข้ออ้างของจำเลย

เมื่อศาลตัดสินใจว่าจะลงโทษจำเลยสถานใด หรือใช้มาตรการใดต่อจำเลย ก็จะมีการอ่านคำพิพากษาลงโทษให้จำเลยทราบ โดยไม่ต้องให้เหตุผลว่าทำไมจึงตัดสินลงโทษเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม หากการกำหนดโทษต้องด้วยข้อยกเว้น 3 ประการ ดังต่อไปนี้ ในคำพิพากษาต้องระบุเหตุผลในการลงโทษด้วย

1) แม้ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยภายในขอบเขตที่บัญญัติระดับอัตราโทษกำหนดหากปรากฏว่าโทษจำคุกที่จำเลยได้รับนั้นเกินกว่า 24 เดือน ศาลต้องให้เหตุผลในการลงโทษจำคุกดังกล่าวด้วย

2) ถ้าศาลลงโทษจำคุกจำเลยในสถานหนัก และเกินอัตราที่บัญญัติระดับอัตราโทษกำหนดไว้ ศาลจะต้องให้เหตุผลโดยละเอียดว่า เหตุใดจึงลงโทษจะเลยเช่นนั้น

3) คดีที่ปรากฏว่าผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากจำเลยแต่ปรากฏว่าศาลมิได้กำหนดค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายแต่เพียงบางส่วน ศาลต้องให้เหตุผลในคำพิพากษาดังกล่าวว่าทำไมจึงตัดสินเช่นนั้น⁷

ในการควบคุมผู้กระทำความผิดที่ถูกพิพากษาให้รับโทษในเรือนจำ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดเรือนจำทั้งในความควบคุมดูแลโดยรัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ และในความดูแลของเอกชนภายใต้สัญญากับรัฐ โดยเรือนจำในทั้งหมดแบ่งแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ เรือนจำที่ใช้ควบคุมเบ็ดเสร็จ (Confinement) และเรือนจำที่ควบคุมโดยใช้การปฏิบัติในชุมชน (Community-Based) และในเรือนจำทั้งหมดมีการแบ่งแยกประเภทเรือนจำตามระดับความมั่นคง

⁷ เกียรติภูมิ แสงศิธร (น. 49). เล่มเดิม.

ของเรือนจำออกเป็น 3 ระดับ⁸ คือเรือนจำความมั่นคงสูง (Maximum Security Prison) เรือนจำความมั่นคงปานกลาง (Medium Security Prison) และเรือนจำความมั่นคงต่ำ (Low Security Prison) ในจำนวนทั้งหมดนี้เรือนจำรัฐบาลกลาง มีทั้งสิ้น 84 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นเรือนจำความมั่นคงสูง 11 แห่ง เรือนจำความมั่นคงปานกลาง 29 แห่ง เรือนจำความมั่นคงต่ำ 44 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำทั้ง 3 ประเภทรวม 32,700 คน ถ้าพิจารณาโดยแยกเป็นเรือนจำที่ใช้ควบคุมเบ็ดเสร็จ (Confinement) และเรือนจำที่ควบคุมโดยใช้การปฏิบัติในชุมชน (Community-Based) พบว่าในทั้งหมด 1,320 เรือนจำระดับมลรัฐมีเรือนจำที่ใช้ควบคุมเบ็ดเสร็จ (Confinement) จำนวน 1,023 แห่ง และเรือนจำที่ควบคุมโดยใช้การปฏิบัติในชุมชน จำนวน 297 แห่ง และในจำนวน 1,320 แห่งนี้ ประกอบด้วยเรือนจำความมั่นคงสูง 317 แห่ง เรือนจำความมั่นคงปานกลาง 428 แห่ง และเรือนจำความมั่นคงต่ำ 575 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำทั้ง 3 ประเภท รวม 372,976 คน ขณะที่เรือนจำที่ดำเนินการโดยเอกชน มีจำนวนทั้งสิ้น 264 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นเรือนจำที่ใช้ควบคุมเบ็ดเสร็จ 101 แห่ง และเรือนจำที่ควบคุมโดยใช้การปฏิบัติในชุมชน จำนวน 163 แห่ง หรือแยกเป็นเรือนจำความมั่นคงสูง 4 แห่ง เรือนจำความมั่นคงปานกลาง 65 แห่ง และเรือนจำความมั่นคงต่ำ 195 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำทั้ง 3 ประเภทรวม 24,357 คน⁹

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษ พบว่าได้มีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชาวอเมริกันที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วนั้น เราจะพบว่ามีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุมเกือบทุกด้าน

⁸ ระดับความมั่นคงของเรือนจำแบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย

1. เรือนจำความมั่นคงสูง (Maximum Security Prison) เรือนจำประเภทนี้เป็นเรือนจำที่มีความปลอดภัยสูงสุด มีกำแพงล้อมรอบหรือมีรั้ว 2 ชั้น เรือนนอนเป็นห้องขังเดี่ยวหรือคู้ มีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

2. เรือนจำความมั่นคงปานกลาง (Medium Security Prison) เรือนจำประเภทนี้จะมีการกั้นอาณาเขตอย่างแข็งแรง มักจะมีรั้วกัน 2 ชั้น มีการติดตั้งระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการป้องกัน ห้องขังมีลักษณะเป็นห้องเดี่ยว และคู่ การฝึกอาชีพมีความหลากหลาย

3. เรือนจำความมั่นคงต่ำ (Low Security Prison) เรือนจำประเภทนี้จะไม่มีรั้วกั้นอาณาเขต 2 ชั้น มีเรือนนอนเป็นห้องขังรวม เน้นกิจกรรมใช้แรงงานผู้ต้องขัง.

⁹ คณะทำงานศึกษาด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนานาชาติ กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัศนสถานปฏิบัติ สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. (2552). *สารานุกรม การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนานาชาติ*. น.501-502.

จากการศึกษาพบว่า มีเรือนจำเกษตรกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ในรัฐมิสซิสซิปปี (Mississippi State Farm) คือ เรือนจำเกษตรกรรมพาร์ชแมน U.S.A. และในเรือนจำเกษตรกรรมรัฐหลุยส์เซียน่า (Louisiana State Penitentiary)

3.1.3 ตัวอย่างเรือนจำเกษตรกรรม

1) เรือนจำเกษตรกรรมรัฐมิสซิสซิปปี (Mississippi State Farm) ได้แก่ เรือนจำเกษตรกรรมพาร์ชแมน U.S.A เป็นเรือนจำความมั่นคงระดับสูงกลางและต่ำสำหรับควบคุมผู้ต้องขังชาย ตั้งอยู่บนพื้นที่ประมาณ 28 ตารางไมล์ อยู่ในส่วนภูมิภาค มลฑลทานตะวัน รัฐมิสซิสซิปปี U.S.A. อัตราความจุผู้ต้องขังขนาด 4,840 เตียง เปิดดำเนินงานในปี 1901 แบ่งการควบคุมผู้ต้องขังเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับการดูแล -A และ B สำหรับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำและกลาง และกลุ่มระดับการดูแล C และ D สำหรับการรักษาความปลอดภัยสูงสุด นอกจากนั้น ยังมีแดนประหารชีวิต สำหรับใช้ประหารชีวิตนักโทษชาย-หญิง ทั้งหมดในรัฐมิสซิสซิปปี ด้านการดำเนินงาน มีการประชุมเชิงปฏิบัติการวิชาการการเกษตรและปศุสัตว์ เช่น การปลูกฝ้าย ถั่วเหลืองและพืชอื่นๆ และการปศุสัตว์มีการเลี้ยงสุกร สัตว์ปีก และนม¹⁰

2) เรือนจำเกษตรกรรมรัฐหลุยเซียน่า (Louisiana State Penitentiary) ได้แก่ เรือนจำเกษตรกรรมแองโกลา (LSP) ของ U.S.A เป็นเรือนจำความมั่นคงระดับสูงสุด พื้นที่ขนาด 18,000 เอเคอร์ ตั้งอยู่เหนือสุดของรัฐหลุยเซียน่า ทางหลวงหมายเลข 66 ประมาณ 22 ไมล์ (35 กิโลเมตร) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเซนต์ อยู่ในตำบล Francisville แองโกลาเป็นเมืองชายแดนติดแม่น้ำมิสซิสซิปปี ตั้งแต่ปี 1995 ขนาดความจุ 5,000 นักโทษ มีเจ้าพนักงาน 1,800 คน ยังคงมีลักษณะคล้ายกับสวนทาสอย่างที่เคยเป็นในอดีต นักโทษใหม่ส่วนใหญ่เริ่มต้นการทำงานในไร่ฝ้ายและอาจใช้เวลาหลายปีในการทำงาน เน้นแนวคิดในการให้ผู้ต้องขังทำงานตลอดทั้งวันเพื่อให้พวกเขากำลังเหนื่อยและได้พักผ่อน ในเวลากลางคืน ณ ปี 2009 มีผู้ต้องขังโทษประหารชีวิต 3,712 คน ในปี 2010 มีการทำงานฟาร์มด้านการเกษตร มีการปลูกกะหล่ำปลี, ข้าวโพด, ฝ้าย, กระจับ, หัวหอม, พริกถั่วเหลือง, สควอช, มะเขือเทศและข้าวสาลี ด้านปศุสัตว์ มีการเลี้ยงวัวประมาณ 2,000 ตัว มีกองการขนส่งสินค้าที่ผลิตโดยวิสาหกิจเรือนจำ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเก็บเกี่ยวพืชผล กลุ่มฝ้ายใหม่ มีโรงงานผลิตผลทางการเกษตรหลายแห่ง มีฟาร์มคลังสินค้าเป็นจุดของการกระจายของวัสดุการเกษตร ร้านที่นอน และไม้กวาด เป็นต้น ในแต่ละปีผลิตพืชผักได้คิดเป็นเงินประมาณ 4,000,000 ดอลลาร์ สามารถนำรายได้ไปพัฒนางานด้านต่างๆ ของเรือนจำช่วยให้การใช้ภาษีอากรของประชาชนเป็นไปด้วยความคุ้มค่า¹¹

¹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Mississippi_State_Penitentiary

¹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Louisiana_State_Penitentiary

กล่าวโดยสรุปเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกา มีการจัดโปรแกรมการใช้แรงงานในเรือนจำ เกษตรกรรมและส่งเสริมการบริการแบบบูรณาการโดยให้ภาคเอกชน ประชาชน ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในลักษณะรูปแบบของคณะกรรมการต่างๆ เพื่อจะได้ร่วมกันดูแลการจัดโปรแกรมการใช้ แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม ตั้งแต่การให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพ การหาวัตถุดิบ การผลิต ตลอดจนถึงการจำหน่าย อันจะก่อให้เกิดรายได้และขวัญกำลังใจแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งจะทำให้การ บริหารงานได้เป็นไปอย่างเป็นเอกภาพ โดยไม่ต้องอาศัยเงินรายได้จากแผ่นดิน และผู้ต้องขังมี อิสระที่จะเลือกโปรแกรมการฝึกวิชาชีพโดยความสมัครใจ ตามความต้องการของผู้ต้องขัง ซึ่งทำให้ การบังคับโทษในเรือนจำเกษตรกรรมเป็นไปตามหลัก สมมติเจตนารมณ์การบังคับโทษ

3.2 ออสเตรเลีย

จักรภพออสเตรเลีย (Commonwealth of Australia) หรือที่รู้จักกันอย่างสั้นๆ ว่า ประเทศ ออสเตรเลียนั้นมีพื้นที่ตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก มีเมืองหลวงแห่ง สหพันธรัฐคือ กรุงแคนเบอร์รา (Canberra) พื้นที่โดยรวมทั้งประเทศมีทั้งหมด 7,689,850 ตาราง กิโลเมตร มีประชากร 19,357,594 คน รัฐธรรมนูญแห่งประเทศออสเตรเลียได้นำมาซึ่งการ ปกครองระบบสหพันธรัฐ (Federal government) ตั้งแต่ปี ค.ศ.1901 โดยแบ่งออกเป็น 6 มลรัฐ (state) และ 2 ดินแดน ซึ่งมีได้มีฐานะเป็นรัฐ ได้แก่ 1. รัฐนิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) เมือง หลวงคือ ซิดนีย์ 2. รัฐวิกตอเรีย (Victoria) เมืองหลวง คือ เมลเบิร์น 3. รัฐควีนแลนด์ (Queensland) เมืองหลวงคือ บริสเบน 4. รัฐออสเตรเลียใต้ (South Australia) เมืองหลวงคือ อะเดลิด 4. รัฐ ออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) เมืองหลวงคือ เพิร์ธ 6. รัฐแทสมาเนีย (Tasmania) เมือง หลวงคือ โฮบาร์ท 7. ดินแดนภาคเหนือ (Northern Territory) เมืองหลวงคือ ดาร์วิน 8. ดินแดนเมือง หลวงของออสเตรเลีย (Australian Capital Territory)คือ กรุงแคนเบอร์รา

3.2.1 โทษและทฤษฎีรองรับการลงโทษ ออสเตรเลียการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของ ประเทศในระบบคอมมอนลอว์ เช่นเช่นสหรัฐอเมริกา ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น และจากการศึกษา พบว่าเงื่อนไขการกำหนดโทษเป็นรูปแบบของทฤษฎีกฎหมายอาญาปัจจุบัน คือการลงโทษให้ เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งการควบคุมแรงงานนักโทษได้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นไปตามทฤษฎีกำหนดโทษเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำ ประกอบกับนโยบายทางวิชาอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา มาประยุกต์ให้ประสมประสานกันเพื่อให้แก่ผู้กระทำความผิดประกอบกับใช้ วิทยุทัศน์เชิงกลยุทธ์สำหรับเรือนจำ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญของแผน และนักโทษเป็นสำคัญ โดย การเตรียมความพร้อมสำหรับนักโทษคืนสู่สังคม การใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมจึง แก้ไขปัญหาวิกฤติผู้ต้องขังสิ้นเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องยอมรับว่าออสเตรเลียมีการจัด

โปรแกรมการใช้แรงงานในเรือนจำเกษตรกรรมและส่งเสริมการบริการแบบบูรณาการโดยให้ภาคเอกชน ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะรูปแบบของคณะกรรมการต่างๆ เพื่อจะได้ร่วมกันดูแลการจัดโปรแกรมการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม ตั้งแต่การให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพ การหาวัตถุดิบ การผลิต ตลอดจนถึงการจำหน่าย อันจะก่อให้เกิดรายได้และขวัญกำลังใจแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งจะทำให้การบริหารงานได้เป็นไปอย่างเป็นเอกภาพ โดยไม่ต้องอาศัยเงินรายได้จากแผ่นดิน และผู้ต้องขังมีอิสระที่จะเลือกโปรแกรมการฝึกวิชาชีพโดยความสมัครใจ ตามความต้องการของผู้ต้องขัง ซึ่งทำให้การบังคับโทษในเรือนจำเกษตรกรรมเป็นไปตามหลักสมมติเจตนารมณ์การบังคับโทษ

3.2.2 การบังคับโทษจำคุก

กฎหมายเรือนจำเกษตรกรรมของเรือนจำในออสเตรเลียตะวันตก ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กฎหมายเรือนจำฟาร์ม (เนื้อหาหลัก รวม 6 ข้อ) และส่วนที่ 2 (ภาคผนวก 1-6)¹²

กฎหมายเรือนจำฟาร์ม ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย หลักเกณฑ์ในการทำงานของเรือนจำฟาร์มโดยทั่วไป และส่วนที่ 2 (ภาคผนวก 1-6) เป็นเรื่องของหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติขององค์กรชุมชนและการใช้แรงงานนักโทษทำงานในชุมชน ทั้งสองส่วนเป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิดแก้ไขฟื้นฟู การฝึกอบรมความรู้ ทักษะ อาชีพ แนวคิดการให้ชุมชนหรือเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจ้างงาน อบรมความรู้ ทักษะ อาชีพ เป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ เพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ทำให้นักโทษมีรายได้ไว้ใช้จ่ายระหว่างต้องโทษ ส่วนหนึ่งได้ช่วยเหลือครอบครัว การซ่อมแซมชำระหนี้ให้แก่ชุมชน และเพื่อนำความรู้ ทักษะ กลับไปใช้ทำงานเลี้ยงตนเองภายหลังพ้นโทษ ดังนั้น ในการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานในเรือนจำฟาร์มของเรือนจำในออสเตรเลียตะวันตก จึงต้องถือปฏิบัติตามแนวคิด หลักเกณฑ์ แนวทางตามพระราชบัญญัติเรือนจำ 1981 ดังกล่าว

จากผลการดำเนินงานเรือนจำฟาร์มในออสเตรเลีย มีโครงการ/กิจกรรมด้านการเกษตร ปศุสัตว์ สามารถเพิ่มผลิตผลรายได้ให้แก่ทางเรือนจำและนักโทษ การให้นักโทษได้มีโอกาสทำประโยชน์แก่ชุมชน การให้ชุมชนหรือเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกทักษะ อาชีพ การจ้างงาน ทำให้นักโทษมีรายได้ไว้ใช้จ่ายระหว่างต้องโทษ ส่วนหนึ่งได้ช่วยเหลือครอบครัว ส่วนหนึ่งได้สมทบทุนกองทุนช่วยเหลือเหยื่อและอาชญากรรม หรือเก็บไว้ใช้จ่ายหลังพ้นโทษ สามารถนำความรู้ ทักษะ ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองภายหลังพ้นโทษ ช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำ และเพิ่มความปลอดภัยให้แก่สังคม

¹² <http://www.correct.go.th/blogknowledge/index.php/2014-01-17-03-42-26/2557/196-2014-04-22->

จึงเห็นว่าในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เหมาะสมที่จะได้พิจารณานำแนวคิด แนวทางการดำเนินงาน รูปแบบเรือนจำฟาร์ม และกฎหมายเรือนจำฟาร์ม ดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินงานต่อไป

3.2.3 ตัวอย่างเรือนจำเกษตรกรรม ได้แก่ เรือนจำเกษตรกรรมของประเทศออสเตรเลีย ในมลรัฐ Western Australia มีเรือนจำเกษตรกรรม 3 แห่ง คือ เรือนจำเกษตรกรรมคาร์เน็ต (Karnet Prison Farm) และเรือนจำเกษตรกรรมวูรูลู (Wooroloo Prison Farm)

3.2.4 เรือนจำเกษตรกรรมคาร์เน็ต (Karnet Prison Farm) เรือนจำเกษตรกรรมคาร์เน็ต เป็นเรือนจำความมั่นคงต่ำ ใช้สำหรับควบคุมผู้ต้องขังชาย ตั้งอยู่ที่กิโลเมตรที่ 16 ทางทิศใต้ของเมืองเพิร์ธ ออสเตรเลียตะวันตก บนพื้นที่ 375 เฮกตาร์ (927 เอเคอร์) ขนาดความจุนักโทษ 326 คน เปิดดำเนินการเมื่อ มีนาคม 1963 เป็นฟาร์มเลี้ยงวัวนม และ ฟาร์มสัตว์ปีก และฟาร์มเกษตรกรรม มีโรงฆ่าสัตว์ และเป็นสถานที่ให้บริการเนื้อสัตว์ นม ไข่ และผัก สำหรับระบบเรือนจำ ทั้งในออสเตรเลียตะวันตก (ข้อมูล ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2013)

3.2.5 เรือนจำเกษตรกรรมวูรูลู (Wooroloo Prison Farm)

เรือนจำเกษตรกรรมวูรูลู (Wooroloo Prison Farm) เป็นเรือนจำความมั่นคงต่ำ ก่อตั้งขึ้นในปี 1972 ตั้งอยู่ที่กิโลเมตร ที่ 55 ทางทิศตะวันออกของเมืองเพิร์ธ ใช้สำหรับควบคุมผู้ต้องขังชายโทษจำคุกระยะสั้น ขนาดความจุนักโทษ 360 คน ด้านการดำเนินงานนักโทษได้รับการอนุมัติให้ทำงานภายใต้การดูแลในชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในโปรแกรมการปลูกป่าและสิ่งแวดล้อม การฝึกอบรมที่ธุรกิจในท้องถิ่นและโครงการชุมชนทั่วไป มีการฝึกอบรมทักษะ อาชีพ มีการประชุมเชิงปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมใน traineeships ของนักโทษซึ่งจะช่วยให้นักโทษมีทักษะ อาชีพ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ภายหลังพ้นโทษ¹³

โดยภาพรวมเรือนจำเกษตรกรรมของประเทศออสเตรเลีย ดังนี้

1. มีสภาพพื้นที่โล่งโปร่ง อากาศดี เป็นผลดีกับสุขภาพของผู้ต้องขัง
2. เรือนจำมีรายได้จากผลิตผลทางการเกษตรและปศุสัตว์
3. ผู้ต้องขังมีรายได้จากผลิตผลทางการเกษตรและปศุสัตว์
4. เรือนจำมีรายได้จากการรับจ้างแรงงาน
5. ผู้ต้องขังมีรายได้จากการรับจ้างแรงงาน
6. เรือนจำมีทุนในการพัฒนาเรือนจำช่วยลดการใช้ภาษีอากรของประชาชน หรือเป็นการใช้เงินภาษีอากรของประชาชนให้คุ้มค่า

¹³ <http://www.correctiveservices.wa.gov.au/prisons/prison-locations/wooroloo/default.aspx>

7. ชุมชนหรือเอกชน ได้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรม
ผู้ต้องขัง

8. ผู้ต้องขังมีโอกาสทำประโยชน์ให้กับสังคมชุมชน
9. ผู้ต้องขังมีโอกาสซ่อมแซมและชดใช้หรือชดเชยเหยื่อและสังคม
10. ผู้ต้องขังมีความรู้ ทักษะ อาชีพ ไว้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ภายหลังพ้นโทษ
11. ผู้ต้องขังมีรายได้สำหรับช่วยเหลือครอบครัว
12. ผู้ต้องขังมีทุนเก็บไว้ใช้จ่ายภายหลังพ้นโทษ
13. สังคมมีความปลอดภัย

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า มีข้อเสีย คือ โอกาสหลบหนีได้ง่าย มีโอกาสเสพยาเสพติด มีโอกาสค้ายาเสพติดและโอกาสกระทำความผิดทางเพศ

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้แรงงานนักโทษของประเทศไทย กับแรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมในต่างประเทศ

จากการที่ได้ศึกษาถึงแนวความคิดในการใช้แรงงานนักโทษ ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทย และการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำในต่างประเทศ ในบทที่ผ่านมา ในบทนี้จะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้แรงงานนักโทษของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่เหมาะสมและบังคับใช้แรงงานนักโทษที่มีประสิทธิภาพต่อไป

4.1 การบังคับโทษกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ

สถานที่ในการการอบรมและการฝึกวิชาชีพให้แก่นักโทษเด็ดขาด โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษนั้น หรือเรือนจำที่เหมาะสมกับการทำเรือนจำเกษตรกรรมนั้น สำหรับเรือนจำในประเทศไทยมีความเหมาะสมในการทำเรือนจำเกษตรกรรมได้ทุกเรือนจำ เนื่องด้วยสภาพปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ของเรือนจำ และภูมิหลังของผู้ต้องขังส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นเรือนจำชั่วคราว ทณฑสถานเปิด เป็นต้น

ทั้งเรือนจำชั่วคราวและทณฑสถานเปิด ต่างก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันในการดำเนินงาน เพื่อมุ่งเน้นด้านการฝึกอบรมและการฝึกวิชาชีพทางด้านเกษตรกรรมให้แก่นักโทษเด็ดขาด และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กลับผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ ซึ่งการจะมองลักษณะของเรือนจำชั่วคราวและทณฑสถานเปิด จำเห็นได้ว่าโดยทั่วไปจะมีลักษณะความมั่นคงแข็งแรงที่ต่ำ ไม่มีกำแพงและรั้วขอบเขต ลักษณะของงานมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม และอยู่ใกล้กับชุมชน ซึ่งผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทณฑสถานเปิดนั้น จะต้องเป็นผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีและใกล้จะพ้นโทษ ซึ่งหากผู้ต้องขังเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการประกอบอาชีพ คุณภาพชีวิตและพัฒนาจิตใจ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปลดปล่อย มีโอกาสปรับตัวเข้าสู่ชุมชนสังคมก่อนพ้นโทษ อีกทั้งยังเป็นการฝึกความรับผิดชอบในการควบคุมตนเองและปรับสภาพของตนเองเพื่อให้พร้อมกับผู้สังคมได้อย่างปกติ อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เรือนจำชั่วคราว

และทัศนสถานเปิด นอกจากจะเอื้อประโยชน์ในการทำเรือนจำเกษตรกรรมแล้ว ยังเป็นประโยชน์ด้านการระบายความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.2 บทบัญญัติกฎหมาย

บทบัญญัติกฎหมายการใช้แรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมนั้น มิได้กำหนดเป็นการเฉพาะเหมือนในต่างประเทศ มีเพียงปรากฏในเรื่องของการทำงานของนักโทษในประเทศไทยมีบัญญัติหลักการไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2497 มาตรา 22 “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐใช้วิธีการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงานฟื้นฟูนักโทษ ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้แรงงานของประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบของพระราชบัญญัติ คือพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งให้นักโทษทำงาน แต่สำหรับเรื่องเรือนจำเกษตรกรรมนั้น กฎหมายไม่ได้มีบัญญัติไว้โดยตรง มีเพียงประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ลักษณะ 2 ว่าด้วย “ทัศนนิคม” แต่ปัจจุบันได้หยุดดำเนินการแต่ยังไม่มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ว่าด้วยเรื่อง “ทัศนนิคม” แต่อย่างใด

ส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้อำนาจมลรัฐในการใช้แรงงานผู้ที่ถูกตัดสินโดยชอบว่ากระทำความผิดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้รัฐสภาสหรัฐได้ประกาศเป็นนโยบายที่ชัดเจนว่า นักโทษที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในตัวเรือนจำสหพันธรัฐจะต้องทำงาน ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแนวทางต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทานซึ่งเกี่ยวกับการทำงานซึ่งเกี่ยวกับงานสาธารณะ รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ ด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัย อีกส่วนหนึ่งแยกได้ 4 ประเภท คือ การฝึกวิชาชีพ แรงงานรับจ้าง การให้นักโทษออกทำงานภายนอกเรือนจำ และทำงานสาธารณนอกเรือนจำ

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบกฎหมายในการให้นักโทษทำงานหรือฝึกอาชีพ คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งการให้นักโทษทำงาน หรือการใช้แรงงานนักโทษ หรือการฝึกวิชาชีพ เป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่ง เรือนจำและทัศนสถานโดยหลักการแล้วถือว่าการใช้แรงงานนักโทษและการฝึกวิชาชีพเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อกิจกรรมฟื้นฟูจิตใจนักโทษอีกด้วย ซึ่งการบำบัดฟื้นฟูนักโทษด้วยการใช้แรงงานเป็นมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 ซึ่งในทางปฏิบัติการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทยยังเป็นมาตรการในการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้ว

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในประเด็นเรื่องบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรือนจำเรือน
เกษตรกรรม สำหรับประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายใดบัญญัติไว้ มีเพียงเป็นนโยบายของ
ของราชทัณฑ์เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบัน โครงการหนึ่งกำลังใจในพระดำริของพระเจ้าหลานเธอ
พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สถานงานต่อของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ดำเนินการในการน้อมนำ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในเรือนจำ เพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้ต้องขังให้ใช้ชีวิตพอเพียง
เมื่อพ้นโทษ

4.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ดังกล่าวมาแล้วการฝึกวิชาชีพมีกล่าวไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน
มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 63 ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรง แต่อาจ
กล่าวได้ว่า การฝึกวิชาชีพ หมายถึงการให้ความรู้ หรือการให้การเรียนรู้ หรือการฝึกหัด เพื่อให้เกิด
ทักษะและความชำนาญในสาขาวิชาชีพ¹ เรือนจำเกษตรกรรมเป็นเพียงนโยบายของราชทัณฑ์เท่านั้น
ในแต่ละเรือนจำ ไม่ว่าจะเป็นเรือนจำเปิด เรือนจำปิด ทัณฑสถานเปิด เป็นต้น ต่างก็มีวัตถุประสงค์
เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เพื่อ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัย มีความรับผิดชอบต่อสังคม และจะไม่กระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษได้

4.4 รูปแบบเรือนจำเกษตรกรรม

ผลจากการศึกษาจากโครงสร้างหน่วยงานของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วย
เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศไทย ทั้งหมด 193 แห่ง ปรากฏว่าไม่พบเรือนจำเกษตรกรรมแต่
อย่างใด แต่จากการศึกษาภารกิจความรับผิดชอบ ผลการจากศึกษา ในทางปฏิบัติพบว่า มีเรือนจำ
และทัณฑสถานหลายแห่งที่มีการฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม ไทย ศึกษาในทางปฏิบัติพบว่า มีเรือนจำ
และทัณฑสถานหลายแห่ง มีลักษณะของเรือนจำเกษตรกรรมเกิดขึ้น มุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพ
เกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ ทัณฑสถานเปิด ทั้ง 6 แห่ง ในประเทศไทย
อันประกอบไปด้วย 1. ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง 2. ทัณฑสถานเปิดอรัญญิก จังหวัด
พิษณุโลก 3. ทัณฑสถานเปิดบ้านนาวง จังหวัดพัทลุง 4. ทัณฑสถานเปิดโคกตาบัน จังหวัดสุรินทร์
5. ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น จังหวัดนครสวรรค์ และ 6. ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา จังหวัด
จันทบุรี ตลอดจนรวมถึง ทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขافرริก เรือนจำชั่วคราวเขาพลอง จังหวัด

¹ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่ม. สืบค้น 7
กุมภาพันธ์ 2555, จาก <http://www.wainoomklang.org/>.

ชัยนาท เรือ่นจำชั่วคราวระระกำ จังหวัดตราด เรือ่นจำชั่วคราวแก่น้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ เรือ่นจำคอยราง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

ตัวอย่างเรือ่นจำเกษตรกรรมในประเทศไทย

จากการลงภาคสนาม ณ ทักษสถานเปิดห้วยโป่งจังหวัดระยอง

ทักษสถานเปิดเป็นเรือ่นจำประเภทหนึ่งี่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการอบรมและฝึกวิชาชีพให้แก่ักโทษเด็คขาดโดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ปลูกสวนป่า และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ ซึ่งทักษสถานเปิดของกรมราชทัณฑ์โดยทั่วไปจะมีความมั่นคงแข็งแรงต่ำ ไม่มีกำแพงและรั้วรอบขอบชิด ลักษณะงานมุ่งเน้นการฝึกอาชีพเกษตรกรรม และอยู่ใกล้กับชุมชน ผู้ต้องขังที่ได้รับความคัดเลือกเข้าไปอยู่ประจำที่ทักษสถานเปิดจะต้องเป็นผู้ต้องขังที่มี ความประพฤติและใกล้พ้นโทษซึ่งผู้ต้องขังเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพและพัฒนาจิตใจเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปลดปล่อยมีโอกาศปรับตัวเข้าสู่ชุมชนสังคมก่อนพ้นโทษและฝึกความรับผิดชอบต่อการควบคุมตนเองและปรับสภาพของตนเองให้พร้อมกลับสู่สังคม นอกจากนี้ทักษสถานเปิดยังเป็นประโยชน์ด้านระบายนความแอ็ดของผู้ต้องขังในเรือ่นจำอีกวิธีหนึ่ง

และจากการไปศึกษาดูงานครั้งนี้ทำให้ทราบว่ ทักษสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นทักษสถานเปิดแห่งแรกในประเทศไทย โดยจัดตั้งขึ้นตามมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององศ์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2504 โดยมีพันธกิจ 2 ประการ คือ 1. การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ 2. บำบัด ฟื้นฟู และแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันมีผู้ต้องขัง 173 คน แยกเป็นประเภทคดีทั่วไป 57 คน คดียาเสพติด 116 คน ข้อมูลล่าสุด วันที่ 21 พฤษภาคม 2558 นอกจากเหตุผลในการคัดเลือกผู้ต้องขังตามแนวทางปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขัง ที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำทักษสถานเปิดแล้ว โดยผู้ต้องขังส่วนใหญ่มาจากเรือ่นจำจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากพื้นฐาน สังคม จิตใจ ควบคุมง่าย และอัตราค่าเลี้ยงเจ้าหน้าที่ 21 คน อีกครั้งภายในระยะเวลาอีกไม่กี่เดือนนี้ นโยบายทางกรมราชทัณฑ์ จะคัดเลือกผู้ต้องขังวัยหนุ่มมาเพิ่มอีก 500 คน

ลักษณะพิเศษของทักษสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ผู้ต้องขังจะได้รับประโยชน์คือ

1. วันธรรมดาสสามารถเยี่ยมวันทำการปกติ ช่วงเที่ยง วันละ 1 ชั่วโมง
2. กรณีวันหยุดทำการจะเปิดให้เยี่ยมได้ตั้งแต่เวลา 09.00-12.00 น.

3. กรณีการเยี่ยมพิเศษ หากผู้ต้องขังคู่สมรสโดยจะต้องมีหลักเกณฑ์ คือ ต้องเป็นคู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องยื่นหนังสือต่อทางทัณฑสถานเปิดเพื่อกำหนดการวันเวลาในการเยี่ยมโดยสามารถมาค้างคืนได้ 1 คืน ซึ่งได้จัดที่พักรับรองเป็นการส่วนตัวอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง มุ่งเน้นการให้ความสำคัญของสถาบันครอบครัวเป็นหลักและลดความตึงเครียดของผู้ต้องขังอีกทางหนึ่ง

4. ผู้ต้องขังได้รับสิทธิ การพักการลงโทษ

ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง จังหวัดระยอง จะมีมุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งให้ความสำคัญแก่ผู้ต้องขังในเรื่องความสนใจ และความถนัด หรือจะเรียกได้ว่า มุ่งเน้นความสนใจของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ เพื่อจะได้จำแนกการฝึกวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับมีความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพการเกษตรด้วย ส่วนการเก็บเงินรายได้จากการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเงินพลอยได้จากการฝึกวิชาชีพและการใช้แรงงาน พ.ศ. 2548 ซึ่งทัณฑสถานจะกันเงินรายได้จากการดำเนินงานฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง หรือจากการทำงานของผู้ต้องขัง หรือจากการจำหน่ายทรัพย์สินอันเกิดจากเงินผลพลอยได้ ในอัตราร้อยละ 2 ของยอดรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่าย โดยนำฝากคลังไว้

4.5 วิเคราะห์การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจะได้รับ

ปัจจุบันงานราชทัณฑ์ในประเทศต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเน้นแนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังส่วนใหญ่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยหลายประเทศ จึงได้นำนวัตกรรม กิจกรรม โครงการ เข้ามาช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหลายนวัตกรรม กิจกรรม โครงการ ด้วยกัน เช่น โครงการเรือนจำเอกชน (Private Prison Project) เรือนจำอุตสาหกรรม (Prison Industry) เรือนจำศาสนา (Prison Religion) เรือนจำสีเขียว (Green Prison) เรือนจำเกษตรกรรม (Prison farm) เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบันได้หันมาใช้ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เน้นหนักในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามเป้าประสงค์ของวัตถุประสงค์การบังคับโทษอย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นผู้ต้องขังที่มีประวัติภูมิหลังประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือมีความสนใจทางด้านเกษตรกรรม เป็นการเฉพาะ เพื่อเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพ เพื่อให้หลังพ้นโทษสามารถดำรงชีพประกอบอาชีพได้ โดยไม่หันกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

4.6 หลักเกณฑ์ผู้ต้องขังที่เข้าสู่เรือนจำเกษตรกรรม

เรือนจำในประเทศไทยมีลักษณะการดำเนินการคล้ายกับเรือนจำเกษตรกรรม ในต่างประเทศ นั่นก็คือ ในทางปฏิบัติพบว่า มีเรือนจำและทัณฑสถานหลายแห่ง มีลักษณะของเรือนจำเกษตรกรรมเกิดขึ้น มุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม ดังนี้ได้กล่าวมาข้างต้น

จากการศึกษาพบว่า การคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิด นั้น ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นนักโทษเด็ดขาด ชั้นดีขึ้นไป
2. ไม่มีคดีอาชั้ด ไม่เป็นคู่คดีกัน
3. ต้องโทษจำคุกครั้งแรก
4. ต้องจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของกำหนดโทษครั้งสุดท้าย
5. กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 7 ปี สำหรับทัณฑสถานเปิด (ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา ทัณฑสถานเปิดบ้านเนินสูง ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น และทัณฑสถานเปิดบ้านนาง) และกำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 5 ปี สำหรับเรือนจำชั่วคราว (สังกัดเรือนจำกลาง/เรือนจำจังหวัด/เรือนจำอำเภอ)
6. ลักษณะความผิดและพฤติการณ์การกระทำความผิดตามสำเนาคำพิพากษา ต้องอยู่ในข่ายได้รับการพักการลงโทษและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
7. สำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ต้องมีการตรวจสอบประวัติและพฤติการณ์การกระทำความผิดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ว่าเป็นผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญมีปริมาณและน้ำหนักสารเสพติดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ดังนี้

7.1 เมทแอมเฟตามีน	ปริมาณไม่เกิน 200 เม็ด
7.2 ยาอี	น้ำหนักไม่เกิน 5 เม็ด
7.3 เฮโรอีน	น้ำหนักไม่เกิน 5 เม็ด
7.4 ฝิ่น, โคคาอีน	น้ำหนักไม่เกิน 50 กรัม
7.5 กัญชาแห้ง	น้ำหนักไม่เกิน 1 กิโลกรัม
7.6 กัญชาสด	น้ำหนักไม่เกิน 10 กิโลกรัม
7.7 คีตามีน	น้ำหนักไม่เกิน 100 มิลลิกรัม
7.8 ยาไอซ์	น้ำหนักไม่เกิน 15 กรัม
7.9 ยาเลฟ	น้ำหนักไม่เกิน 3 เม็ด

8. ไม่เป็นผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคประจำตัว โรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรครุมิคุ้มกันบกพร่อง มีอาการทางจิต ประสาท พิการและทุพพลภาพ หรือโรคติดต่ออื่นที่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกวิชาชีพ/ศึกษาอบรม

9. ไม่เคยกระทำความผิดวินัยในเรือนจำและทัณฑสถาน

10. ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และมีการติดตามผล ตามกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังว่า เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความอดสาหะ ตั้งใจฝึกวิชาชีพ ศึกษา อบรม และพัฒนาพฤตินิสัยอย่างต่อเนื่อง

11. นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดต้องมีสำเนาคำพิพากษาทุกราย

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ต้องขัง

1. เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด เมื่อมีผู้ต้องขัง ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตามภารกิจให้ดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังจากเรือนจำและทัณฑสถานภายในเขตหรือใกล้เคียง โดยให้ประสานงานกันระหว่างเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

2. กรณีเรือนจำและทัณฑสถาน ภายในเขต มีผู้ต้องขัง ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานให้ประสานงานกันระหว่างเรือนจำและทัณฑสถาน ภายในเขต หรือรายงานกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาดำเนินการ

3. เรือนจำและทัณฑสถาน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังไปอยู่เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด ให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ประกอบด้วย

3.1 ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน

3.2 ผู้อำนวยการส่วน...

3.3 หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ

3.4 หัวหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์/หัวหน้าฝ่ายปกครองและรักษาการณ์

3.5 หัวหน้าฝ่ายฝึกวิชาชีพ

3.6 หัวหน้างานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง/หัวหน้างานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

3.7 เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

3.8 ผู้แทนจากเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดอย่างน้อย 1 คน ประกอบด้วย หัวหน้าเรือนจำชั่วคราว/หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ/หัวหน้างานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังร่วมเป็นคณะกรรมการ

3.9 ผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่อื่น ที่ผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการ เห็นสมควร

4. การคัดเลือกผู้ต้องขัง ให้ฝ่ายทัณฑปฏิบัติตรวจสอบข้อมูลและคุณสมบัติผู้ต้องขัง เบื้องต้นจากทะเบียนประวัติรายตัวผู้ต้องขัง (รม.101) และเมื่อได้รายชื่อผู้ต้องขังแล้วให้เจ้าหน้าที่ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังตรวจสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง จากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.1) แบบติดตามผลผู้ต้องขัง (แบบ จน.1/4) สำเนาคำพิพากษา สมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขัง และ เอกสารทางราชการอื่นๆ พร้อมทั้งมีการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังและสรุปข้อมูลลงในแบบสอบประวัติ ข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด (แบบ จน.2) พร้อมทั้ง จัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง ในกรณีผู้ต้องขังต้องโทษมากกว่า 1 คดี ให้ระบุ รายละเอียดให้ครบถ้วน (ถึงแม้จะเป็นคดีที่พ้นโทษแล้วก็ตาม)

5. การจัดทำแบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว และทัณฑสถานเปิด (แบบ จน. 2) ให้สรุปข้อมูลจากสำเนาคำพิพากษาประกอบด้วย โดยระบุ รายละเอียดพฤติกรรมแห่งคดี ลักษณะความผิด ปริมาณของกลาง (กรณีคดี พ.ร.บ.ยาเสพติดให้ โทษ) และรายละเอียดอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณาตามคุณลักษณะความผิดตามหลักเกณฑ์ที่กรม ราชทัณฑ์กำหนด

6. จัดประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขัง โดยวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ต้องขังจากบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขังประกอบด้วย พร้อมคู่ตัวผู้ต้องขังเพื่อสังเกต พฤติกรรม บุคลิกลักษณะ ความสนใจ สภาพความแข็งแรงของร่างกาย และสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และให้คำนึงถึงความพร้อมทั้งในด้านสภาพทั่วไป สภาพ ครอบครัวยุทธศาสตร์สภาพสังคมของผู้ต้องขังประกอบการพิจารณาคัดเลือกด้วย

บทที่ 5

ข้อสรุปและขอเสนอแนะ

5.1 ข้อสรุป

การบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางขององค์กร อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ซึ่งองค์กรสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้แก่ กรมราชทัณฑ์ โดยการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาส่วนอาญาบังคับโทษถือเป็นกระบวนการขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งใช้แรงงานนักโทษถือว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะสามารถปรับปรุงพฤติกรรมเสีย อันสอดคล้องกับแนวความคิดยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะผู้กระทำความผิดเพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติได้

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐใช้วิธีการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงานฟื้นฟูนักโทษ และกำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดการใช้แรงงานนักโทษโดยกฎกระทรวง ซึ่งการฝึกวิชาชีพ เป็นประเภทหนึ่งของการใช้แรงงานนักโทษ

การใช้แรงงานนักโทษ โดยการฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการฟื้นฟูนักโทษอีกด้วย ซึ่งการบำบัดฟื้นฟูนักโทษด้วยการใช้แรงงานเป็นมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 ซึ่งในทางปฏิบัติการใช้แรงงานนักโทษในประเทศไทยยังเป็นมาตรการในการเตรียมความพร้อมให้แก่ักโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้ว

ซึ่งแม้ว่ากรมราชทัณฑ์มีแนวนโยบายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักโทษ ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมในการปล่อยผู้ต้องขัง เพื่อป้องกันการกลับมาก่อทำความผิดซ้ำ ภายหลังผู้พ้นโทษ อันเป็นนโยบายที่กรมราชทัณฑ์ที่ถือปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถในการใช้แรงงานนักโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และกฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติได้

ด้วยกรมราชทัณฑ์ โดยการบริหารภายใต้รัฐบาลนโยบายกรมราชทัณฑ์ งบประมาณตามปีงบประมาณแผ่นดิน ทำให้การใช้แรงงานเพื่อการบำบัดฟื้นฟูไม่เพียงพอไม่ต่อเนื่อง ทำให้ขาดเอกภาพการบริหารจัดการ ทำให้การใช้แรงงานนักโทษมีประสิทธิภาพที่ไม่

คุ่มค่า และผลตอบแทนที่ให้แก่ักโทษไม่เพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้ร่วมการฝึกวิชาชีพหรือร่วมกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า สาเหตุของปัญหาคือตามบริบทแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยเฉพาะมาตรา 22 ไม่เพียงพอต่อการยกระดับการบังคับโทษจำคุกเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การบังคับโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า จำเป็นที่ต้องเร่งแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ให้มีสภาพบังคับถึงการใช้จ่ายแรงงานนักโทษในรูปแบบเรือนจำเกษตรกรรม ประกอบกับงานราชทัณฑ์ในประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขังการเพิ่มขึ้นของปริมาณผู้ต้องขังเช่นนี้ส่งผลกระทบต่องบประมาณและประสิทธิภาพในการบริหารงานราชทัณฑ์ รวมทั้งการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และยังนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมายตามมาอีก ทั้งความแออัด งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานเรือนจำและในเรื่องสิทธิมนุษยชน

ซึ่งการศึกษาลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ทักษสถานเปิดซึ่งศูนย์เตรียมความพร้อมในการปล่อยผู้ต้องขังที่เหมาะสมมากให้เป็นเรือนจำเกษตรกรรม เนื่องจากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์เป็นหลัก แต่ปัญหาที่พบเป็นเรื่องด้านบุคลากร อัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ ด้านงบประมาณ และปัญหาที่พบที่ถือว่าสำคัญมากในส่วนของทัณฑสถานเปิดคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังมีความล้าหลังอยู่มาก เนื่องจากเรื่องของทัณฑสถานเปิดก็ไม่ได้มีระบุและกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ไว้ในตัวพระราชบัญญัติ ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในทัณฑสถานเปิดไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าไปอยู่หรือว่าหลักเกณฑ์ในเรื่องใดๆ ก็ตามจะทำกันเป็นหนังสือขึ้นภายในกรมราชทัณฑ์ ซึ่งหากมีการพัฒนาตัวกฎหมายบังคับโทษให้มีความทันสมัยหรือกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

ผู้เขียนเห็นว่า การจากลงภาคสนาม ทำให้เห็นว่าปริมาณผู้ต้องขังมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าทัณฑสถานเปิดในประเทศไทยทั้งหมด 5 แห่งไม่มีนักโทษหญิงเข้าไปอยู่เลยซึ่งนักโทษหญิงจะอยู่ในเรือนจำชั่วคราวซึ่งทางกรมราชทัณฑ์ควรจะต้องให้มีการคัดเลือกนักโทษหญิงเข้าไปอยู่ในทัณฑสถานเปิดด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การใช้จ่ายแรงงานนักโทษในเรือนจำเกษตรกรรมในต่างประเทศสามารถสรุปการวิจัยได้โดยเล็งเห็นถึงข้อดีที่ประเทศไทยควรจะมีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม ดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดโปรแกรมการใช้จ่ายแรงงานในเรือนจำเกษตรกรรมและส่งเสริมการบริการแบบบูรณาการณโดยให้ภาคเอกชน ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะรูปแบบของคณะกรรมการต่างๆ เพื่อจะได้ร่วมกันดูแลการจัดโปรแกรมการใช้จ่ายแรงงาน

นักโทษในเรือนจำเกษตรกรรม ตั้งแต่การให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพ การหาวัตถุดิบ การผลิต ตลอดจนถึงการจำหน่าย อันจะก่อให้เกิดรายได้และขวัญกำลังใจแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งจะทำให้การบริหารงานได้เป็นไปอย่างเป็นเอกภาพ โดยไม่ต้องอาศัยเงินรายได้จากแผ่นดิน

2. ผู้ต้องขังมีอิสระที่จะเลือกโปรแกรมการฝึกวิชาชีพ โดยความสมัครใจ ตามความต้องการของผู้ต้องขัง เพราะสามารถที่จะแก้ไขผู้ต้องขัง

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การบังคับโทษจำคุก เรื่องการใช้แรงงานนักโทษ เป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ดังนี้

1) ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นั้น จะต้องมิบบัญญัติเกี่ยวกับเรือนจำเกษตรกรรม เพื่อสนับสนุนการใช้แรงงานนักโทษให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากมาตรา 22 ได้กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งเจ้าพนักงานเรือนจำเท่านั้น ทำให้การใช้แรงงานนักโทษจึงปฏิบัติได้เฉพาะตามนโยบายรัฐและนโยบายของผู้บริหารของกรมราชทัณฑ์กำหนด อันเป็นกลไกกลไกระบบราชการที่ต้อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ฌ นคร. (2551). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ฌ นคร. (2552). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2553). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.) *หลักทัณฑ์วิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.
- ประธาน วัฒนาพาณิชย์. (2521). *กฎหมายอาญา 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประธาน วัฒนาพาณิชย์. (2526). *สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- กักรวัฒน์ นนทะโชติ. (2553). *ทัณฑ์สถานเปิดกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- ธานี วรภัทร์ (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. น. 37.

บทความ

- นัทธี จิตสว่าง. (2524, มกราคม – กุมภาพันธ์). “แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ.” *วารสารราชทัณฑ์* 29.
- อภิรัตน์ เพชรศิริ. (2521). “การพิจารณาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา: ระบบพิจารณาแบบไบบ์เฟอร์เคชั่น.” *วารสารนิติศาสตร์* 10.

วิทยานิพนธ์

- ธานี วรภัทร์. (2552). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎมมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เทิดศักดิ์ บุญยไวยโรจน์. (2540). *การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ: ศึกษากรณีการฝึกอาชีพและการบังคับใช้แรงงาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

<http://www.wainoomklang.org/>.

<http://www.lawprachin.com/fileadmin/templates/data/LA790/บทที่สี่อง.doc>

http://en.wikipedia.org/wiki/Mississippi_State_Penitentiary

http://en.wikipedia.org/wiki/Louisiana_State_Penitentiary

<http://www.correct.go.th/blogknowledge/index.php/2014-01-17-03-42-26/2557/196-2014-04-22-06-37-07>

กฎหมาย

กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตราแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

เอกสารอื่นๆ

กรมราชทัณฑ์. (2524). *ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ*. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์. *รายงานภารกิจประจำปี 2553*. ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2554). รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 3
โครงการ ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและพัฒนารูปแบบแนวทางของกฎหมายบังคับโทษ
จำคุกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ.

คณะทำงานศึกษาด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนานาชาติ กลุ่มงานพัฒนาระบบด้านทัณฑสถาน
ปฏิบัติ สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. (2552). สารานุกรม
การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงนานาชาติ. กรุงเทพฯ.

คณะสังคมสงเคราะห์ และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2520). รายงานการสัมมนา
ทางวิชาการ เรื่อง อาชญากรรมกับการป้องกันสังคม ว่าด้วยการนำระบบคุมประพฤติ
มาใช้ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ.

มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. (1995).

เอกสารอัดสำเนาจากกรมราชทัณฑ์

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

American Bar Association Project on Minimum Standards for Criminal Justice, Standards
Relating to Sentencing Alternative and Procedures, Tentative Draft (December 1967).
p. 44.

Kaiser/schoch.Strafvollzug.5.Auflage.pp 139-143

James L. MaCay and Daniel E.Sheer. (eds) Six Approaches to Psychotherapy. (New York:
Dryden Press. 1955). pp. 23

Darwin Cartwright, "Achieving Change in People: Some Application of Group Dynamics.
Theory" in Lawrence E. Hartrigg (ed.) Prison Within Society : A Reader in Sociology
(Garden City, N.Y. Doubleday Anchor, 1965). pp. 282 – 287.

ภาคผนวก

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย
ที่ ๑๕๓/๒๕๔๒
เรื่อง กำหนดอาณาเขตที่ดินสถานเปิดห้วยโป่ง

ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๘๗๖/๒๕๐๔ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๐๔ กำหนดอาณาเขตที่ดินสถานเปิดห้วยโป่ง ที่ตำบลห้วยโป่ง (ปัจจุบันเป็นตำบลมาบตาพุด) อำเภอเมืองจังหวัดระยอง เนื้อที่ประมาณ ๓๘๕-๐-๐๐ ไร่ เพื่อดำเนินการอบรมและฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังทางด้านเกษตรกรรม นั้น

เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ได้แบ่งพื้นที่ที่ดินสถานเปิดห้วยโป่งให้ส่วนราชการอื่นใช้ประโยชน์ไปบางส่วน ทำให้พื้นที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องกำหนดอาณาเขตใหม่

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ จึงให้ยกเลิกคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ ๘๗๖/๒๕๐๔ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๐๔ และกำหนดอาณาเขตที่ดินสถานเปิดห้วยโป่ง ที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง ขึ้นใหม่ เนื้อที่ ๕๗๒-๑-๑๗ ไร่ ตามแผนที่แนบท้ายคำสั่งนี้ เพื่อดำเนินการควบคุม อบรม และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒

วัฒนา อัสวเหม

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯปฏิบัติราชการแทน

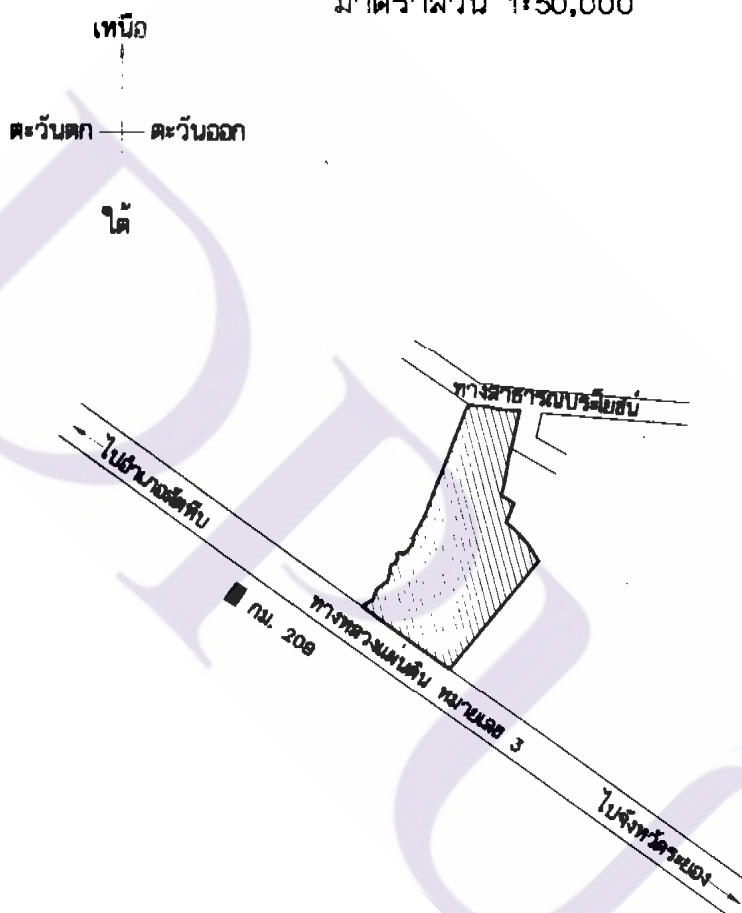
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

แผนที่แสดงอาณาเขตทัศนสถานเปิดทิวเขียง

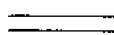
ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

เนื้อที่ 572 ไร่ 1 งาน 17 ตารางวา

มาตราส่วน 1:50,000

เครื่องหมาย

- อาณาเขตทัศนสถานเปิดทิวเขียง
- ทางหลวงแผ่นดิน ทางสาธารณประโยชน์

(นายนิวัต กอสุราษฎร์)

ผู้อำนวยการส่วนออกแบบและก่อสร้าง

(นายสมบุรณ์ ประสพเนตร)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์
เลขที่ ๑๑๑๑๑๑๑๑
วันที่ ๒๗ มี.ค. ๒๕๕๖
๑๕๑๑๑

ยธ ๐๗๐๖.๗/ ๑๑๐๑๑๑

กรมราชทัณฑ์
๒๒๒ ถนนนนทบุรี ๑ ตำบลสวนใหญ่
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการเรือนจำ และผู้อำนวยการทัณฑสถาน

อ้างถึง ๑. หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๐๙๐๕/ว ๕๑ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔
๒. หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ ๐๗๐๖/ว ๒๙ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำ
เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด จำนวน ๑ ฉบับ
๒. ขั้นตอนการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและ
ทัณฑสถานเปิด จำนวน ๑ ฉบับ
๓. แบบสอบถามประวัติข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
(จน.๒) จำนวน ๑ ฉบับ
๔. บัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง จำนวน ๑ ฉบับ

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมราชทัณฑ์ได้แจ้งให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ถือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธี
ปฏิบัติในการคัดเลือกผู้ต้องขังไปอยู่ประจำทัณฑสถานเปิดและเรือนจำชั่วคราว เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในการขาด
แคลนแรงงานผู้ต้องขัง และให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
ความละเอียดดังแจ้งแล้ว นั้น

กรมราชทัณฑ์ พิจารณาแล้วเห็นว่า เรือนจำ/ทัณฑสถาน มีการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือก
เพื่อไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด ยังมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องทั้งในเรื่องคุณสมบัติผู้ต้องขัง
การขออนุญาตย้ายผู้ต้องขัง การรายงานผลการดำเนินงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
ไม่มีการตรวจสอบข้อมูล พฤติการณ์กระทำผิดจากสำเนาคำพิพากษาของศาล ทำให้ข้อมูลขาด
ความสมบูรณ์ ครบถ้วน รวมทั้งการดำเนินงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่กรมราชทัณฑ์กำหนด และมีมีการย้าย
ผู้ต้องขังไปอยู่ประจำแล้ว ผู้ต้องขังมีการกระทำผิดระเบียบ วินัย ซึ่งเป็นปัญหาในการปฏิบัติงานอีกประการหนึ่ง
และกรมราชทัณฑ์ได้มีทักท้วงเป็นรายกรณี ประกอบกับปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้มีการปรับปรุงการมอบอำนาจ
การปฏิบัติราชการแทนอธิบดีขึ้นใหม่ ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการคัดเลือกและ
ย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดได้อย่างถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงได้มี
การปรับปรุงขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและ
ทัณฑสถานเปิด เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมา...

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด
ต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

พันตำรวจเอก

(สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย)

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

สำนักทัณฑปฏิบัติ

ส่วนจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

โทร ๐ ๒๙๖๗ ๓๓๘๔

โทรสาร ๐ ๒๙๖๗ ๓๓๘๔

เรียน ผู้อำนวยการฯ

-เพื่อโปรดทราบและพิจารณา

วันที่ ๒๑ มิ.ย. ๕๖
ขอแจ้งให้ทราบ
ขอแจ้งให้ทราบ

(นายทศพร เกียรติไกร ณ พัทลุง)

หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ

๒๘ มิ.ย. ๕๖

- ฝ่ายบริหารทั่วไป
- ฝ่ายปกครองฯ
- ฝ่ายพัฒนาผู้ต้องขัง
- ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ
- สถานที่เพื่อการควบคุมตัวฯ
- แจ้งผู้เกี่ยวข้อง
- ดำเนินการ
- ถือปฏิบัติ
- ร่วมเรื่อง
- ปิดประกาศ

วันที่ ๒๑ มิ.ย. ๕๖

นางชรีวัลย์

(นางชรีวัลย์ นรภูมิพิทักษ์)

ผู้อำนวยการทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง

๒๘ มิ.ย. ๕๖

หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ
ในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

คุณสมบัติผู้ต้องขัง

๑. เป็นนักโทษเด็ดขาด ชั้นดีขึ้นไป
๒. ไม่มีคดีอาชญากรรม ไม่เป็นคู่คดีกัน
๓. ต้องโทษจำคุกครั้งแรก
๔. ต้องโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของกำหนดโทษครั้งสุดท้าย
๕. กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน ๗ ปี สำหรับทัณฑสถานเปิด (ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง ทัณฑสถานเปิดทุ่งเบญจา ทัณฑสถานเปิดบ้านเนินสูง ทัณฑสถานเปิดหนองน้ำขุ่น และทัณฑสถานเปิดบ้านนาวง) และกำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน ๕ ปี สำหรับเรือนจำชั่วคราว (สังกัดเรือนจำกลาง/เรือนจำจังหวัด/เรือนจำอำเภอ)
๖. ลักษณะความผิด และพฤติการณ์การกระทำความผิดตามสำเนาคำพิพากษา ต้องอยู่ในข่ายได้รับการพักการลงโทษและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
๗. สำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ต้องมีการตรวจสอบประวัติและพฤติการณ์การกระทำความผิดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปป.ส.) ว่าไม่เป็นผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญ มีปริมาณและน้ำหนักสารเสพติดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ดังนี้
 - ๗.๑ เมทแอมเฟตามีน ปริมาณไม่เกิน ๒๐๐ เม็ด
 - ๗.๒ ยาอี ปริมาณไม่เกิน ๕ เม็ด
 - ๗.๓ เฮโรอีน น้ำหนักไม่เกิน ๕ เม็ด
 - ๗.๔ ผีน,โคคาอีน น้ำหนักไม่เกิน ๕๐ กรัม
 - ๗.๕ กัญชาแห้ง น้ำหนักไม่เกิน ๑ กิโลกรัม
 - ๗.๖ กัญชาสด น้ำหนักไม่เกิน ๑๐ กิโลกรัม
 - ๗.๗ ศีตมามีน น้ำหนักไม่เกิน ๑๐๐ มิลลิกรัม
 - ๗.๘ ยาไอซ์ น้ำหนักไม่เกิน ๑๕ กรัม
 - ๗.๙ ยาเลิฟ น้ำหนักไม่เกิน ๓ เม็ด
 - ๗.๑๐ ยาแอลเอสดี น้ำหนักไม่เกิน ๓ เม็ด
๘. ไม่เป็นผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคประจำตัว โรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง มีอาการทางจิต ประสาทพิการและทุพพลภาพ หรือโรคอื่นที่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกวิชาชีพ/ศึกษาอบรม
๙. ไม่เคยกระทำความผิดวินัยในเรือนจำและทัณฑสถาน
๑๐. ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และมีการติดตามผล ตามกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ ตั้งใจฝึกวิชาชีพ ศึกษา อบรมและมีการพัฒนาพฤตินิสัยอย่างต่อเนื่อง
๑๑. นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดต้องมีสำเนาคำพิพากษาทุกราย

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ต้องขัง

๑. เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด เมื่อมีผู้ต้องขังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตามภารกิจ ให้ดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังจากเรือนจำและทัณฑสถาน ภายในเขตหรือใกล้เคียง โดยให้ประสานงานกันระหว่างเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
๒. กรณีเรือนจำและทัณฑสถาน ภายในเขต มีผู้ต้องขังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานให้ประสานงานกันระหว่างเรือนจำและทัณฑสถาน ภายนอกเขต หรือรายงานกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาดำเนินการ

๓. เรือนจำและ...

- ๒ -

๓. เรือนจำและทัณฑสถาน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด ให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ประกอบด้วย
- ๓.๑ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน
 - ๓.๒ ผู้อำนวยการส่วน...
 - ๓.๓ หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ
 - ๓.๔ หัวหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์/หัวหน้าฝ่ายปกครองและรักษาการณ์
 - ๓.๕ หัวหน้าฝ่ายฝึกวิชาชีพ
 - ๓.๖ หัวหน้างานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง/หัวหน้างานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
 - ๓.๗ เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
 - ๓.๘ ผู้แทนจากเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดอย่างน้อย ๓ คน ประกอบด้วย หัวหน้าเรือนจำชั่วคราว/หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ/หัวหน้างานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังรวมเป็นคณะกรรมการ
 - ๓.๙ ผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่อื่น ที่ผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการเห็นสมควร
๔. การคัดเลือกผู้ต้องขัง ให้ฝ่ายทัณฑปฏิบัติตรวจสอบข้อมูลและคุณสมบัติผู้ต้องขังเบื้องต้นจากทะเบียนประวัติรายตัวผู้ต้องขัง(รท. ๓๐๓) และเมื่อได้รายชื่อผู้ต้องขังแล้วให้เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังตรวจสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง จากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.๑) แบบติดตามผู้ต้องขัง (แบบ จน.๓/๔) สำเนาคำพิพากษา สมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขัง และเอกสารทางราชการอื่นๆ พร้อมทั้งมีการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังและสรุปข้อมูลลงในแบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด (แบบ จน.๒) พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง ในกรณีผู้ต้องขังต้องโทษมากกว่า ๑ คดี ให้ระบุรายละเอียดให้ครบถ้วน (ถึงแม้จะเป็นคดีที่พ้นโทษแล้วก็ตาม)
๕. การจัดทำแบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด (แบบ จน. ๒) ให้สรุปข้อมูลจากสำเนาคำพิพากษาประกอบด้วย โดยระบุรายละเอียดเหตุการณ์แห่งคดี ลักษณะความผิด ปริมาณของกลาง (กรณีคดี พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ) และรายละเอียดอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณาตามคุณลักษณะความผิดตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
๖. จัดประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขัง โดยวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ต้องขังจากบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขังประกอบด้วย พร้อมคู่ตัวผู้ต้องขังเพื่อสังเกตพฤติกรรม บุคลิกลักษณะ ความสนใจ สภาพความแข็งแรงของร่างกาย และสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง รวมทั้งมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และให้คำนึงถึงความพร้อมทั้งในด้านสภาพทั่วไป สภาพครอบครัว สภาพสังคมของผู้ต้องขังประกอบการพิจารณาคัดเลือกด้วย

ขั้นตอนในการย้ายผู้ต้องขัง

๑. เรือนจำและทัณฑสถาน ที่จะย้ายผู้ต้องขัง รายงานขออนุญาตการย้ายผู้ต้องขังไปยังผู้ที่ได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (ผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานระดับ ๙) พร้อมทั้งจัดส่งบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง และแบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อย้ายไปอยู่ประจำทัณฑสถานเปิดและเรือนจำชั่วคราว (แบบ จน.๒) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาและดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
๒. เมื่อดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ให้มีการประสานงานในเรื่องการย้ายผู้ต้องขัง และให้เรือนจำและทัณฑสถานฝ่ายย้ายผู้ต้องขัง มีการจัดเตรียมเอกสารประจำตัวผู้ต้องขังให้สมบูรณ์ครบถ้วนประกอบด้วย

๒.๑ ทะเบียน ...

- ๓ -

- ๒.๑ ทะเบียนประวัติรายตัวผู้ต้องขัง (รท.๑๐๑)
- ๒.๒ สำเนาคำพิพากษา
- ๒.๓ แฟ้มจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อย่างน้อยประกอบด้วย
 - ๒.๓.๑ แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.๑)
 - ๒.๓.๒ แบบติดตามผลผู้ต้องขัง(แบบ จน.๑/๔)
 - ๒.๓.๓ แบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด (แบบ จน.๒)
- ๒.๔ สมุดบันทึกประจำตัวผู้ต้องขัง
- ๒.๕ แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ
- ๒.๖ เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
- ๓. กรณีที่ผู้ต้องขังเมื่อย้ายไปอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด และปรากฏว่าผู้ต้องขังมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ คิดหลบหนีหรือก่อเหตุร้าย กระทำผิดระเบียบวินัย หรือมีพฤติกรรมอื่นที่จะสร้างปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด ให้ขออนุญาตย้ายผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังผู้ได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้ย้ายผู้ต้องขังไปคุมขังยังเรือนจำที่มีความมั่นคง แข็งแรงที่อยู่ใกล้เคียง พร้อมเอกสารประจำตัวที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนในการรายงานกรมราชทัณฑ์

- กรณีการย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
 - ๑. เรือนจำ/ทัณฑสถาน ฝ่ายย้ายผู้ต้องขัง เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นเรียบร้อยแล้วให้รวบรวมเอกสารรายงานกรมราชทัณฑ์ทราบ ดังนี้
 - ๑.๑ หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด พร้อมระบุ จำนวนผู้ต้องขัง วัน/เดือน/ปี ที่ย้ายผู้ต้องขัง
 - ๑.๒ สำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน
 - ๑.๓ สำเนาหนังสือลงนามอนุญาตจากผู้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในการอนุญาตให้ย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด
 - ๑.๔ สำเนาแบบสอบประวัติผู้ต้องขัง เพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ทุกราย
 - ๑.๕ บัญชีรายชื่อพร้อมข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุญาตให้ย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด
 - ๒. เรือนจำ/ทัณฑสถาน ฝ่ายรับตัว เมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังดังกล่าวแล้ว ให้รายงานกรมราชทัณฑ์ทราบพร้อมบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง ดังนี้
 - ๒.๑ หนังสือรายงานการรับตัวผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด พร้อมระบุจำนวนผู้ต้องขัง วัน/เดือน/ปี ที่รับผู้ต้องขัง
 - ๒.๒ บัญชีรายชื่อพร้อมข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ครบทุกราย
- กรณีการย้ายผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ หรือเป็นปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
 - ๓. สำหรับกรณีการย้ายผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ คิดหลบหนีหรือก่อเหตุร้าย กระทำผิดระเบียบวินัย หรือมีพฤติกรรมอื่นที่จะสร้างปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด ให้รายงานกรมราชทัณฑ์ทราบพร้อมบัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง ดังนี้
 - ๓.๑ หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขัง พร้อมระบุพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จำนวนผู้ต้องขัง วัน/เดือน/ปี ที่ย้ายผู้ต้องขัง และเรือนจำที่รับตัว
 - ๓.๒ สำเนาหนังสืออนุญาตจากผู้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในการอนุญาตให้ย้ายผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ ไปอยู่เรือนจำที่มีความมั่นคง แข็งแรงที่อยู่ใกล้เคียง
 - ๓.๓ บัญชีรายชื่อพร้อมข้อมูลผู้ต้องขังครบทุกราย

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

กรณีที่ ๑

- ดำเนินการตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ ๓๑๗/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๐
เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการระดับ ๔
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ กรณี การย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราว
และทัณฑสถานเปิด

ผู้รับมอบอำนาจ	ขั้นตอนการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	การรายงานกรมราชทัณฑ์
ผู้บัญชาการเรือนจำ/ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ระดับ ๔	๑. คัดเลือกและตรวจสอบคุณสมบัติผู้ต้องขังจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ๒. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขัง โดยมีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ร่วมเป็นคณะกรรมการ ๓. ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันพิจารณาเลือกผู้ต้องขังพร้อมทั้งคู่มือผู้ต้องขัง ๔. จัดทำแบบสอบถามประวัติ ข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ที่ผ่านการคัดเลือกครบทุกราย พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขัง ๕. เสนอผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาอนุญาตย้ายผู้ต้องขังพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๖. เรือนจำย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุญาตไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด โดยประสานวันและเวลาการย้ายผู้ต้องขัง	๑. หนังสือรายงานการอนุญาตย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด พร้อมระบุจำนวนผู้ต้องขัง วัน/เดือน/ปีที่ย้ายผู้ต้องขัง พร้อมแนบเอกสาร ดังนี้ ๑.๑ สำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขัง ๑.๒ สำเนาหนังสือการอนุญาตให้ย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ๑.๓ สำเนาแบบสอบถามประวัติผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ทุกราย ๑.๔ บัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุญาตให้ย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

กรณีที่ ๒

- ๑ ดำเนินตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ ๔๒๘/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔
เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์
กรณี การย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
๒.๑ กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ผู้รับมอบอำนาจ	ขั้นตอนการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	การรายงานกรมราชทัณฑ์
ผู้ว่าราชการจังหวัด	๑. คัดเลือกและตรวจสอบคุณสมบัติผู้ต้องขังจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ๒. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขัง โดยมีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ร่วมเป็นคณะกรรมการ ๓. ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังพร้อมทั้งคูตัวผู้ต้องขัง ๔. จัดทำแบบสอประวัตินักโทษผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ที่ผ่านการคัดเลือกครบทุกราย พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขัง ๕. เสนอขออนุญาตต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาอนุญาตย้ายผู้ต้องขังพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๖. เรือนจำย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด โดยประสานวันและเวลาการย้ายผู้ต้องขัง	๑. หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด พร้อมระบุจำนวนผู้ต้องขัง วันที่/เดือน/ปี ที่ย้ายผู้ต้องขัง พร้อมแนบเอกสาร ดังนี้ ๑.๑ สำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขัง ๑.๒ สำเนาหนังสือการอนุญาตให้ย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ๑.๓ สำเนารายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ทุกราย ๑.๔ บัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุญาตให้ย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด

- ๒ -

๒.๒ กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด มอบอำนาจต่อให้ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ผู้รับมอบอำนาจ	ขั้นตอนการดำเนินงานของ เรือนจำ/ทัณฑสถาน	การรายงานกรมราชทัณฑ์
ผู้บัญชาการเรือนจำและ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน	๑. คัดเลือกและตรวจสอบคุณสมบัติผู้ต้องขังจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์ กำหนด ๒. ทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขัง โดยมีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ร่วมเป็นคณะกรรมการ ๓. ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังพร้อมทั้งดูตัวผู้ต้องขัง ๔. จัดทำแบบสอบประวัติข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ที่ผ่านการคัดเลือกครบทุกราย พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขัง ๕. เสนอผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถานหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๖. เรือนจำย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุญาตย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด โดยประสานวันและเวลาการย้ายผู้ต้องขังก่อนการขนย้าย	๑. หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด พร้อมระบุจำนวนผู้ต้องขัง วันที่/เดือน/ปี ที่ย้ายผู้ต้องขัง พร้อมแนบเอกสาร ดังนี้ ๑.๑ สำเนาคำสั่งมอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถานปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด ๑.๒ สำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ คัดเลือกผู้ต้องขัง ๑.๓ สำเนาหนังสือการอนุมัติให้ย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด ๑.๔ สำเนาแบบสอบประวัติผู้ต้องขัง เพื่อคัดเลือกไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด (จน.๒) ทุกราย ๑.๕ บัญชีรายชื่อและข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุมัติให้ย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด

ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

กรณีการย้ายผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย มีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ หรือพฤติการณ์ที่เป็นปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

- ดำเนินตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ ๔๒๘/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ กรณี การย้ายผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเข้าอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด
- ๑.๑ กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ผู้รับมอบอำนาจ	ขั้นตอนการดำเนินงานของเรือนจำ/ทัณฑสถาน	การรายงานกรมราชทัณฑ์
ผู้ว่าราชการจังหวัด	๑. เมื่อผู้ต้องขังมีพฤติการณ์กระทำผิดระเบียบวินัย หรือมีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ หรือพฤติการณ์ที่เป็นปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสรุปรายละเอียดพฤติการณ์ผู้ต้องขังพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรายงานเสนอขออนุญาตย้ายผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด(พื้นที่ที่เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดตั้งอยู่) ๒. หากเป็นกรณีเร่งด่วน หรือการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิด อาจเกิดปัญหาและความเสียหายแก่ทางราชการ ให้ย้ายผู้ต้องขังดังกล่าวไปคุมขังยังเรือนจำที่มีความมั่นคง แข็งแรงที่อยู่ใกล้เคียง และรายงานการขออนุญาตย้ายผู้ต้องขังไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นกรณีเร่งด่วน	๑. หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำที่มีความมั่นคง แข็งแรงที่อยู่ใกล้เคียง โดยระบุพฤติการณ์การกระทำความผิด/ชื่อ-สกุล / จำนวนผู้ต้องขัง/วันที่/เดือน/ปี ที่ย้ายผู้ต้องขังพร้อมแนบเอกสาร ดังนี้ ๑. สำเนาหนังสืออนุญาตการย้ายผู้ต้องขังจากผู้ว่าราชการจังหวัด ๒. บัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขังพร้อมทั้งระบุรายละเอียดของพฤติการณ์ดังกล่าว

๓.๒ กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด มอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ผู้รับมอบอำนาจ	ขั้นตอนการดำเนินงานของ เรือนจำ/ทัณฑสถาน	การรายงานกรมราชทัณฑ์
ผู้บัญชาการเรือนจำ/ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน	๑. เมื่อผู้ต้องขังมีพฤติกรรมกระทำผิดระเบียบวินัย หรือมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการอยู่ในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสรุปรายละเอียดพฤติกรรมผู้ต้องขัง พร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรายงานเสนอขออนุญาตย้ายผู้ต้องขังดังกล่าวยังผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน	๑. หนังสือรายงานการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำที่มีความมั่นคง แข็งแรงที่อยู่ใกล้ เคียง โดยระบุพฤติกรรม การกระทำความผิด/ชื่อ-สกุล/จำนวนผู้ต้องขัง / วันที่ / เดือน / ปี ที่ย้ายผู้ต้องขัง พร้อมแนบเอกสาร ดังนี้ ๑. สำเนาหนังสืออนุญาตการย้ายผู้ต้องขังจากผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ๒. บัญชีรายชื่อและข้อมูลโดยย่อของผู้ต้องขัง พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของพฤติกรรมดังกล่าว

(แบบ จน.๒)

แบบสอบถามประวัติข้อมูลผู้ต้องขัง

ของเรือนจำ/ทัณฑสถาน.....

เพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด.....

๑. ชื่อ น.ช./น.ญ นามสกุล อายุ ปี ชั้น
- ต้องโทษ จำนวน คดี(ระบุรายละเอียดแต่ละคดี/คดีเด็ดขาด/กำหนดโทษ/นับตั้งแต่/วันพ้นโทษ)
- คดีที่ ๑. นับแต่..... พ้นโทษ
- คดีที่ ๒. นับแต่..... พ้นโทษ.....
- คดีที่ ๓. นับแต่..... พ้นโทษ.....
- ประวัติการได้รับพระราชทานอภัยโทษ ได้รับพระราชทานอภัยโทษ รวม ครั้ง
- เมื่อ พ.ศ. เหลือกำหนดโทษครั้งสุดท้าย ปี.....เดือนวัน
- คุมขังมาแล้ว ปี.....เดือนวัน..... พ้นโทษวันที่.....เดือน..... พ.ศ.

๒. การย้ายเรือนจำ

เรือนจำแรกที่รับตัว เมื่อวันที่

ย้ายครั้งที่ ๑ ไปเรือนจำ สาเหตุที่ย้าย

ย้ายครั้งที่ ๒ ไปเรือนจำ สาเหตุที่ย้าย

๓. ข้อมูลส่วนตัวและครอบครัว

ข้อมูลครอบครัว (บิดา- มารดา พี่น้อง ฐานะความเป็นอยู่ อาชีพเดิมของครอบครัว)

.....

.....

ข้อมูลส่วนตัว (การศึกษา สถานภาพ ข้อมูลของภรรยา/สามี บุตร)

.....

.....

ภูมิลำเนาก่อนต้องโทษ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ

จังหวัด โทร.

ประวัติการประกอบอาชีพ/รายได้

.....

.....

ความสามารถพิเศษ/ความถนัด

๔. ประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ก่อนต้องโทษ)

- บุหรี่ ไม่เคย เคย ระบุ.....
- สุรา ไม่เคย เคย ระบุ.....
- ยาเสพติด (ระบุทุกประเภท) ระยะเวลาที่ใช้ ปี เดือน
-

๕. ประวัติการเจ็บป่วย

- โรคประจำตัว
- การรักษาพยาบาล/ชื่อสถานพยาบาล
- ประสบอุบัติเหตุ/การผ่าตัด (ระบุอวัยวะ).....

- ๒ -

๖. **พฤติกรรมที่กระทำความผิดและมูลเหตุ** (สรุปรายละเอียดจากสำเนาคำพิพากษาจากศาล ระบุ วัน เวลา สถานที่ ผู้ร่วมกระทำผิด พฤติการณ์ ผลเสียหายต่อชีวิต/ทรัพย์สิน จำนวนของกลาง ฯลฯ ในทุกคดี) สำเนาคำพิพากษาของศาลจังหวัด..... ลงวันที่ เดือน พ.ศ.
.....
.....
.....
.....
๗. **การพัฒนาทางการศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการพัฒนาจิตใจ (ระหว่างต้องโทษ)**
- ๗.๑ ศึกษาจบ สายสามัญ/สายอาชีว ระดับ/สาขา
เมื่ออยู่ในเรือนจำ.....
 - ๗.๒ ขณะนี้อยู่ระหว่างศึกษาสาย ระดับ/สาขา
 - ๗.๓ ได้รับการฝึกวิชาชีพ
เมื่ออยู่ในเรือนจำ
 - ๗.๔ การฝึกอบรม (ได้รับใบประกาศนียบัตร)
เมื่ออยู่ในเรือนจำ
 - ๗.๕ การพัฒนาจิตใจ (ธรรมศึกษา/จิตตภาวนา)
เมื่ออยู่ในเรือนจำ
 - ๗.๖ ความสามารถพิเศษ/ความชำนาญ
๘. **ลักษณะที่พบและพฤติกรรมที่แสดงออกขณะสัมภาษณ์** (สภาพร่างกาย จิตใจ สภาพอารมณ์ การโต้ตอบ ส่วนสูง น้ำหนัก ตำแหน่งแผลเป็น รอยสัก)
.....
๙. **ประวัติการกระทำผิดวินัยในเรือนจำ**
๑๐. **การติดต่อ/เยี่ยมเยียนจากญาติ**
- ๑๐.๑ การเยี่ยมเยียนจากญาติ (ความสัมพันธ์/ความถี่ในการเข้าเยี่ยม)
 - ๑๐.๒ การติดต่อกับครอบครัวหรือผู้อื่น โดยใช้วิธีการอื่นๆ เช่น ติดต่อบริษัทฯ พัสดุ เงินฝาก
 - จัดหมาย...จาก (ชื่อ-สกุล).....
 - พัสดุจาก (ชื่อ-สกุล).....
 - ฝากเงิน จาก (ชื่อ-สกุล).....
๑๑. **จุดมุ่งหมายภายหลังพ้นโทษ และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้**
- ๑๑.๑ จุดมุ่งหมายภายหลังพ้นโทษ จะประกอบอาชีพ
 - ๑๑.๒ ผู้อุปการะ (ชื่อ-สกุล เกี่ยวข้องเป็น อาชีพ ที่อยู่)
 -
 -

- ๓ -

๑๒. ความต้องการการสงเคราะห์/ช่วยเหลือ ก่อนการฟื้นฟู

- ๑.๒.๑ ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา จำนวน บาท
- ๑.๒.๒ เงินทุนประกอบอาชีพ จำนวน บาท เพื่อประกอบอาชีพ
- ๑.๒.๓ อื่นๆ เช่น การติดต่อญาติ/การทำบัตรประชาชน

๑๓. ความเหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด

- มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว
- สนใจเข้ารับการอบรม/ฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรม/เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย
- อื่นๆ เช่น เป็นภูมิลำเนา/ญาติเยี่ยมสะดวก.....

ลงชื่อ

()

ตำแหน่ง

ผู้บันทึกข้อมูล/สัมภาษณ์

...../...../.....

๑๔. มติคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด

- เห็นควรให้ย้ายไปยังเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด
- ไม่สมควรย้ายไป เรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด เนื่องจาก
- ความเห็นอื่นๆ

ลงชื่อ เลขานุการคณะกรรมการ

()

...../...../.....

๑๕. คำยินยอมของผู้ต้องขังเพื่อย้ายไปอยู่ประจำเรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด

ข้าพเจ้า น.ช./น.ญ. นามสกุล มีความสมัครใจ
จะเข้ารับการอบรมและฝึกวิชาชีพที่เรือนจำชั่วคราว/ทัณฑสถานเปิด.....

ลงชื่อ

()

...../...../.....

ด่วนที่สุด

ที่ ยธ ๐๗๐๔.๓/๑๕๕๐๓

หนังสือเวียนเปิดห่วยไปรษณีย์
เลขที่ 896
วันที่ 21 พ.ค. 2558
วล 1๒๐๐๖

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
๒๒๒ ถนนนันทบุรี ๑ ตำบลสวนใหญ่
อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘

เรื่อง การเก็บเงินรายได้จากการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

เรียน ผู้อำนวยการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถานและสถานกักขัง

อ้างถึง ๑. หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ ๐๗๐๔/๑๖๕ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘

๒. หนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๖.๓/๒๕๒๘๘ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๒

ตามหนังสือที่อ้างถึง ๑ กรมราชทัณฑ์แจ้งแนวทางปฏิบัติตามข้อ ๒.๑ การคำนวณเงินรายได้แผ่นดินนำส่งคลังร้อยละ ๒ ของเงินผลพลอยได้ที่ได้รับก่อนหักค่าใช้จ่ายและคงเหลือเงินผลพลอยได้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อนุญาตให้ใช้จ่ายเป็นทุนฝึกวิชาชีพและการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง และจ่ายเป็นรางวัลให้แก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำได้ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ตามหนังสือที่อ้างถึง ๒ และเมื่อคำนวณยอดเงินแล้ว ให้เสนอขออนุมัติจากผู้มีอำนาจเพื่อนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินโดยถือปฏิบัติตามระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลังของส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๒๐ ข้อ ๖๕ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมราชทัณฑ์ได้ขอทำความเข้าใจความตกลงกับกระทรวงการคลัง เพื่อขออนุญาตให้กรมราชทัณฑ์เก็บเงินรายได้จากการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ไว้ใช้จ่ายเป็นทุนฝึกวิชาชีพและการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง และจ่ายเป็นรางวัลให้แก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นไป ซึ่งกรมบัญชีกลางยังไม่แจ้งผลการพิจารณา ดังนั้น ขอให้เรือนจำและทัณฑสถานกันเงินรายได้จากการดำเนินงานฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง หรือจากการทำงานของผู้ต้องขัง หรือจากการจำหน่ายทรัพย์สินอันเกิดจากเงินผลพลอยได้ในอัตราร้อยละ ๒ ของยอดรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายโดยนำมาฝากคลังไว้ ทั้งนี้ให้ชะลอการนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน โดยกันเงินดังกล่าวค้างไว้ในระบบ จนกว่ากรมบัญชีกลางจะพิจารณาเป็นอย่างไรต่อไป

- ฝ่ายปกครอง
- ฝ่ายพัฒนาผู้ต้องขัง
- ฝ่ายทัณฑวิทยา
- ความสัมพันธ์กับชุมชน
- ขนิงการ
- ฝึกอบรม
- วรรณกรรม
- วิชาการ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

เรียน ผู้อำนวยการ

เพื่อโปรดทราบและพิจารณา

- เลอ น่านวิมลบุญ ทบ/

๑๐๓

(นางวนิดา พัทธมจักร)

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพฤตินิสัย

โทร./โทรสาร ๐ ๒๕๖๗ ๓๕๖๐-๑

(นายวันชัย พวยไพบูลย์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมราชทัณฑ์

(นายวันชัย พวยไพบูลย์)
ผู้อำนวยการทัณฑสถานเปิดห่วยไปรษณีย์

21 พ.ค. 2558

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวกานต์พิชชา เลิศเรืองฤทธิ์

ประวัติการศึกษา

2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นิติกร กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
และสิ่งแวดล้อม

